

Львівський державний університет
внутрішніх справ

Соціальний захист учасників бойових дій та членів їх сімей

Довідник з одержання
державних послуг

Львів
2025

Рекомендовано до розміщення
в електронних сервісах ЛьвДУВС Вченою радою
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 26 лютого 2025 року № 13)

Рецензенти:

Баїк О. І., доктор юридичних наук, професор
(Національний університет «Львівська політехніка»);

Ковалів М. В., кандидат юридичних наук, професор
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Соціальний захист учасників бойових дій та членів їх сімей : довідник з одержання державних послуг / за заг. ред. М. С. Долинської. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. 152 с.

С 69

На підставі чинного законодавства висвітлено нормативно-правові основи соціальних прав учасників бойових дій та членів їх сімей в Україні, соціальні гарантії учасників бойових дій та членів їх сімей, зокрема порядок отримання одноразової грошової допомоги, особливості пенсійного забезпечення, трудові гарантії прав учасників бойових дій, житлові, комунальні та земельні пільги для учасників бойових дій. Розкрито державні програми сприяння зайнятості учасників бойових дій та членів їх сімей. Перелічено пільги для учасників бойових дій та членів їх сімей у сфері освіти. Вказано нотаріальні послуги із засвідчення документів. Роз'яснено право учасників бойових дій на безоплатну правничу допомогу.

Для учасників бойових дій та членів їхніх сімей, ветеранів війни, юристів-практиків, працівників органів Національної поліції України, студентів.

Grounded on current legislation, the legal basis for the social rights of combatants and their family members in Ukraine is highlighted, as are social guarantees for combatants and their family members, in particular: the procedure for receiving a one-time cash assistance and the specifics of pension provision for combatants and their family members; labor guarantees for the rights of combatants; housing and utility benefits for combatants and war veterans; land benefits for combatants. State opportunities for promoting employment of combatants and their family members are disclosed. Benefits for combatants and their family members in the field of education are listed. Notary services for document certification are indicated. The right of combatants to free legal aid is explained.

For combatants and their family members, war veterans, practicing lawyers, employees of the National Police of Ukraine, students.

УДК 364:355.1-057.36(477)«364»(036)

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2025

Зміст

Список умовних скорочень.....	4
1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ.....	5
2. СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ.....	39
2.1. Одноразова грошова допомога.....	39
2.2. Особливості пенсійного забезпечення.....	54
2.3. Трудові гарантії прав учасників бойових дій.....	77
3. ЖИТЛОВІ ТА КОМУНАЛЬНІ ПІЛЬГИ ДЛЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	84
4. ЗЕМЕЛЬНІ ПІЛЬГИ УЧАСНИКАМ БОЙОВИХ ДІЙ.....	92
5. ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ СПРИЯННЯ ЗАЙНЯТОСТІ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ.....	98
6. ПІЛЬГИ ДЛЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ У СФЕРІ ОСВІТИ.....	114
7. НОТАРІАЛЬНІ ПОСЛУГИ З ЗАСВІДЧЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ДЛЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ.....	120
8. ПРАВО УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ.....	141
Список використаних джерел.....	146

Список умовних скорочень

ЗУ	Закон України
ЗУ про захист військовослужбовців	Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»
ЗУ про статус ветеранів війни	Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»
ЗСУ	Збройні Сили України
ЗКУ	Земельний кодекс України
КМУ	Кабінет Міністрів України
КЗпП	Кодекс законів про працю України
Особа з ІВВ	Особа з інвалідністю внаслідок війни
ПФУ	Пенсійний фонд України
Реєстр	Єдиний державний реєстр ветеранів війни
СБУ	Служба безпеки України
ЦКУ	Цивільний кодекс України
УБД	Учасник бойових дій
БППД	Безоплатна первинна правнича допомога

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Законодавчою основою соціальних прав учасників бойових дій і прирівняних до них осіб та їх гарантій є:

- Конституція України;
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966, прийнятий Генасамблеєю ООН (ратифіковано 19.10.1973);
- Європейська соціальна хартія від 03.05.1996 (ратифіковано 14.09.2006);
- Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 № 2011-XII (далі – ЗУ про захист військовослужбовців);
- Закон України «Про Збройні Сили України» від 06.12.1991 № 1934-XII;
- Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 09.04.1992 № 2262-XII;
- Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 № 3551-XII (далі – ЗУ про статус ветеранів війни);
- Закон України «Про статус ветеранів військової служби і ветеранів органів внутрішніх справ та їх соціальний захист» від 24.03.1998 № 203/98-ВР;
- Закон України «Про основи національного спротиву» від 16.07.2021 № 1702-IX та ін.

Гарантії соціального захисту учасників бойових дій поширюються на:

1) військовослужбовців Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, Служби зовнішньої розвідки України, розвідувального органу Міністерства оборони України, Державної

служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, які проходять військову службу на території України, і військово-службовців зазначених вище військових формувань та правоохоронних органів - громадян України, які виконують військовий обов'язок за межами України, та членів їх сімей;

2) військовослужбовців, які стали особами з інвалідністю внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням військової служби, чи внаслідок захворювання після звільнення їх з військової служби, пов'язаного з проходженням військової служби, та членів їх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули, померли чи пропали безвісти;

3) військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, і членів їх сімей;

4) членів добровольчих формувань територіальних громад під час їх участі у заходах підготовки добровольчих формувань територіальних громад, а також виконання ними завдань територіальної оборони України.

Не поширюються гарантії соціального захисту військовослужбовців на: членів сімей військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які загинули чи померли під час проходження військової служби (зборів), проходження служби у резерві внаслідок вчинення ними кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо загибель (смерть) військовослужбовця, військовозобов'язаного чи резервіста сталася внаслідок вчинення ними дій у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння, чи є наслідком навмисного заподіяння собі військовослужбовцем, військовозобов'язаним чи резервістом тілесного ушкодження; іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу у Збройних Силах України.

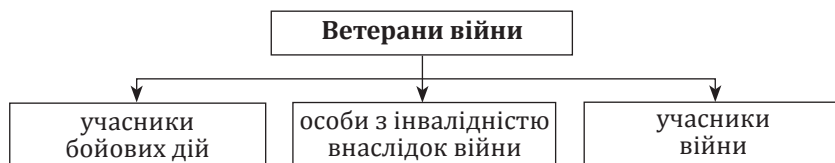
Учасники бойових дій користуються усіма правами і свободами людини та громадянина, гарантіями цих прав і свобод, закріпленими в Конституції України та законах України, з урахуванням особливостей, встановлених ЗУ про захист військовослужбовців та іншими законами.

Додаткове правове регулювання отримали відносини соціального захисту ветеранів війни.

Особи, які брали участь у захисті Батьківщини, є ***ветеранами війни***.

Основним нормативно-правовим актом, що закріплює соціальні права ветеранів війни, є ЗУ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 р. № 3551-XII зі змінами і доповненнями.

Поняття «ветеран війни» включає: учасників бойових дій (далі – УБД), осіб з інвалідністю внаслідок війни (далі – особа з ІВВ), учасників війни. Визначення кола осіб, належних до певної категорії, міститься у ЗУ про статус ветеранів війни.

Учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів військ Збройних Сил України.

Перелік осіб, які належать до учасників бойових дій, визначено у ст. 6 ЗУ про статус ветеранів війни. У зв'язку з повномасштабним збройним воєнним вторгненням російського агресора на територію України прийнято ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення норм, що регулюють питання визначення категорій осіб, які визнаються ветеранами війни та членами сімей загиблих Захисників і Захисниць України, та надання їм соціальних гарантій» від 15 березня 2022 р. № 2121-IX, на підставі якого цей перелік осіб, які визнаються учасниками бойових дій, розширено нижчевказаними категоріями.

Право на отримання статусу учасника бойових дій у зв'язку з участю у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, мають:

– військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані, добровольці Сил територіальної оборони) ЗСУ, Національної гвардії України, СБУ, розвідувальних органів України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту,

– військовослужбовці військових прокуратур,
– особи рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи,

– поліцейські, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці МВС України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України,

– особи рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань,

– особи начальницького складу Національного антикорупційного бюро України,

– особи, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади, інших утворених відповідно до законів України військових формувань,

які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України

(ч. 1 п. 19 ст. 6 ЗУ про статус ветеранів війни)

– особи, які з 24 лютого по 25 березня 2022 року відповідно до ЗУ «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» або у складі добровольчих формувань у взаємодії із ЗСУ, МВС України, Державною прикордонною службою України, НПУ, НГУ, СБУ та іншими утвореними відповідно до закону військовими формуваннями та правоохоронними органами

брали участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України, та перебували безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів.

(ч. 1 п. 25 ст. 6 ЗУ про статус ветеранів війни)

Який порядок отримання статусу УБД?

Порядок надання вказаним вище особам статусу УБД визначається Кабінетом Міністрів України у *Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб,*

які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 413 у редакції від 12 липня 2024 р. № 837.

Існує декілька **варіантів** звернення для отримання статусу УБД:

1) командиром (начальником) військової частини (органу/підрозділу) за місцем проходження військовослужбовцем військової служби;

2) за особистим зверненням військовослужбовця до відповідних комісій;

3) через представника військовослужбовця до відповідних комісій;

4) за особистим зверненням особи, яка звільнена з військової служби, через територіальний центр комплектування та соціальної підтримки;

5) в автоматичному режимі.

Розглянемо кожен з цих варіантів.

1. Подання документів для надання статусу УБД командиром (начальником) військової частини (органу/підрозділу) за місцем проходження військовослужбовцем військової служби

Порядок подання документів командиром

Командир (начальник) за підпорядкованістю повинен подати протягом 30 календарних днів, що обчислюється з дня участі осіб у виконанні бойових (службових) завдань, у проведенні розвідувальних дій, отримання травм (поранень, контузій, каліцтв) такі документи:

1) довідку про безпосередню участь особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією РФ проти України;

2) в обов'язковому порядку не менш як один з таких документів:

- витяги (копії) бойових донесень;
- витяги (копії) з журналів бойових дій (оперативних завдань, ведення оперативної обстановки);
- витяги (копії) з вахтових журналів;
- копії польотних листів;
- копії матеріалів спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, контузій, каліцтв;

3) також можуть додаватись інші документи, які містять докази та підтверджують факт виконання особою особисто або у складі військової частини (органу, підрозділу), установи та закладу бойових (службових) завдань, серед них:

- копії рапортів командирів підрозділів (груп), екіпажів кораблів (катерів, суден забезпечення, літаків, вертольотів) про виконання бойових (службових) завдань (знищення, захват техніки або живої сили противника);

- витяги з наказів Генерального штабу ЗСУ, командирів (начальників) органів військового управління, військових частин (органів, підрозділів), установ та закладів, Командувача об'єднаних сил, командувачів угруповань військ, командирів оперативно-тактичних угруповань про прибуття (вибуття) до (з) районів виконання бойових (службових) завдань;

- витяги з наказів (по стройовій частині) командирів (начальників) органів військового управління, військових частин (органів, підрозділів), установ та закладів угруповань про прибуття (вибуття) до (з) районів виконання бойових (службових) завдань;

- документи про направлення у відрядження до (з) районів виконання бойових (службових) завдань та інші; для осіб, які перебували в полоні або в заручниках, – матеріали спеціальних (службових) розслідувань за фактом потрапляння в полон або в заручники;

4) згода на збір та обробку персональних даних;

5) дві кольорові фотокартки розміром 3x4 см на матовому папері, зображення обличчя має займати 65–70% фотокартки.

Пакет документів командиром подається до комісії з питань розгляду матеріалів про визнання УБД.

Стосовно осіб із числа військовослужбовців ЗСУ, які проходять (проходили) військову службу в структурних підрозділах апарату Міноборони, органах військового управління, з'єднаннях, військових частинах, вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, установах та організаціях безпосереднього підпорядкування Міноборони; звільнених зі ЗСУ, які набули право на отримання статусу учасника бойових дій під час проходження військової служби в структурних підрозділах апарату Міноборони, органах військового управління, з'єднаннях, військових частинах, вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, установах та організаціях безпосереднього підпорядкування Міноборони, – для вирішення питання про визнання їх УБД відповідно до наказу Міністерства оборони України від 10 листопада 2022 р. № 369 утворені такі комісії:

- у Міністерстві оборони України;
- у Генеральному штабі Збройних Сил України, Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту, військових частинах А0515, А3771, А0987, А1155, А5725, А5833, А5509, А5617, А3369, А4655, А4767, командуваннях видів Збройних Сил України, оперативних командуваннях «Північ», «Південь», «Схід» та «Захід».

Наказом № 369 затверджено Положення про комісії Міністерства оборони України з питань розгляду матеріалів про визнання УБД, учасниками війни та вирішення спірних питань щодо зарахування окремих періодів служби до вислуги років. У Положенні визначено розподіл компетенції між цими комісіями при вирішенні питань про визнання учасниками бойових дій відповідно до того, у складі якої військової частини відбувалося проходження служби військовослужбовцем.

Комісія з питань розгляду матеріалів про визнання УБД після отримання клопотання командира (начальника) військової частини з документами зобов'язана:

- зареєструвати їх у спеціальній книзі обліку;
- у місячний строк з дня отримання клопотання командира розглянути та довести прийняте комісією рішення до відповідного командира (начальника);
- передати посвідчення УБД до військової частини.

Командир (начальник) організовує видачу отриманих посвідчень УБД особисто військовослужбовцям, про що інформує відповідну комісію.

Командири добровольчих формувань, у складі яких особи брали безпосередню участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України, подають на розгляд міжвідомчої комісії, що утворена Міністерством у справах ветеранів України, такий документ, як: довідка про безпосередню участь особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України, видану командиром (начальником) військової частини (органу, підрозділу) ЗСУ, МВС, НПУ, НГУ, Держприкордонслужби, СБУ та інших утворених відповідно до закону військових формувань чи правоохоронних органів, у взаємодії з якими заявник сам або у складі добровольчого формування брав безпосередню участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, про період участі у таких заходах.

У разі відсутності зазначеної довідки підставою для надання статусу учасника бойових дій є:

- свідчення (заява) не менше трьох свідків (одним з яких є командир підрозділу, в зоні відповідальності якого перебувала особа або добровольче формування, у складі якого особа брала участь у здійсненні відповідних заходів) про період безпосередньої участі в здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України, перебуваючи безпосередньо в районах здійснення зазначених заходів;

- заявникам, які отримали поранення, контузію, каліцтво, що унеможливило подальше виконання ними відповідних завдань (крім випадків необережного поводження із зброєю, самокалічення), – свідчення (заява) не менше двох свідків, які брали участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення

та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України, перебуваючи безпосередньо в районах здійснення зазначених заходів, про період безпосередньої участі осіб, зазначених у цьому абзаці, у таких заходах, а також медичні документи, що підтверджують отримання особою поранення, контузії, каліцтва під час безпосередньої участі у здійсненні таких заходів.

До уваги беруться свідчення (заяви) осіб, справжність підпису на яких засвідчено нотаріально, яким встановлено статус учасника бойових дій відповідно до п. 19 ч. 1 статті 6 Закону про статус ветеранів війни та/або статус особи з інвалідністю внаслідок війни відповідно до п. 11 ч. 2 статті 7 цього ж Закону та які мають документальне підтвердження своєї участі у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України, за період, за який вони свідчать.

2. Особисте звернення військовослужбовця до відповідних комісій для отримання статусу УБД

Військовослужбовець має право подати заяву про надання статусу УБД особисто у паперовій або електронній формі, зокрема у випадку неподання документів командиром (начальником) військової частини.

Порядок подання документів особисто військовослужбовцем.

Військовослужбовець подає на ім'я командира (начальника) військової частини рапорт стосовно надання йому документів, які є підставою для надання йому статусу УБД за виконання ним особисто або у складі військової частини бойових (службових) завдань під час участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України.

Командир (начальник) військової частини повинен за рапортом військовослужбовця забезпечити оформлення та видачу військовослужбовцю переліку документів (див. перелік у порядку подання документів командиром).

Військовослужбовець подає заяву (звернення) про надання статусу УБД в паперовій або електронній формі

до відповідної Комісії (як визначається комісія див. у порядку подання документів командиром; адресу комісії військово-службовець може дізнатись як самостійно, так і за допомогою представника служби персоналу) або на адресу Міністерства оборони України.

Заява у паперовій формі може бути подана безпосередньо комісії або надіслана через поштові відділення національних операторів поштового зв'язку.

Заяву в електронній формі можна надіслати через Інтернет, з накладенням електронного підпису, згенерованого встановленим порядком, на адресу електронної пошти для звернень: zvernemou@post.mil.gov.ua /, або з накладанням підпису, використовуючи Портал Дія, наклавши віддалений кваліфікований електронний підпис «Дія.Підпис» («Дія ID») особи, та подати на електронну пошту: zvernemou@post.mil.gov.ua.

На адресу комісії військовослужбовець надсилає такі документи:

1) рапорт (заяву) щодо розгляду його документів на комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій;

2) довідку про безпосередню участь особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України;

3) в обов'язковому порядку не менш як один з таких документів:

- витяги (копії) бойових донесень;
- витяги (копії) з журналів бойових дій (оперативних завдань, ведення оперативної обстановки);
- витяги (копії) з вахтових журналів;
- копії польотних листів;
- копії матеріалів спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, контузій, каліцтв;

4) також можуть додаватись інші документи, які містять докази та підтверджують факт виконання особою особисто або у складі військової частини (органу, підрозділу), установи та закладу бойових (службових) завдань, серед них:

- копії рапортів командирів підрозділів (груп), екіпажів кораблів (катерів, суден забезпечення, літаків, вертольотів)

про виконання бойових (службових) завдань (знищення, захват техніки або живої сили противника);

- витяги з наказів Генерального штабу ЗСУ, командирів (начальників) органів військового управління, військових частин (органів, підрозділів), установ та закладів, Командувача об'єднаних сил, командувачів угруповань військ, командирів оперативно-тактичних угруповань про прибуття (вибуття) до (з) районів виконання бойових (службових) завдань;

- витяги з наказів (по стройовій частині) командирів (начальників) органів військового управління, військових частин (органів, підрозділів), установ та закладів угруповань про прибуття (вибуття) до (з) районів виконання бойових (службових) завдань;

- документи про направлення у відрядження до (з) районів виконання бойових (службових) завдань та інші.

Для осіб, які перебували в полоні або в заручниках, – матеріали спеціальних (службових) розслідувань за фактом потрапляння в полон або в заручники;

5) згоду на збір та обробку персональних даних;

6) засвідчені копії сторінок паспорта громадянина України з даними про прізвище, ім'я та по батькові, видачу паспорта, місце проживання та документа про присвоєння ідентифікаційного номера або лицьового і зворотного боку паспорта громадянина України у формі картки та документа, що підтверджує місце проживання;

7) дві кольорові фотокартки розміром 3×4 см на матовому папері, зображення обличчя має займати 65–70% фотокартки.

Задля забезпечення прав військовослужбовців, які брали безпосередню участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією РФ проти України, Закон про статус ветеранів доповнено наступними гарантіями – надано можливість подання заяви без усього пакету документів у разі відсутності в особи відомостей (документів). Тоді обов'язок з їх витребування покладається на комісію з питань розгляду матеріалів про визнання УБД, яка витребує їх за запитом в уповноваженого органу або особи в рамках міжвідомчої взаємодії суб'єктів владних повноважень, але не пізніше ніж через п'ять календарних днів

від дати надходження заяви від військовослужбовця. Уповноважений орган або особа зобов'язані надати запитувані відомості (документи) або обґрунтувати причину відмови у наданні не пізніше ніж через 15 календарних днів від дати надходження такого запиту. Не пізніше ніж через 10 календарних днів після отримання відомостей (документів) відповідна комісія приймає рішення про надання чи відмову у наданні статусу УБД (абз. 5, 6 п. 19 ч. 1 ст. 6 Закону про статус ветеранів війни).

Комісія з питань розгляду матеріалів про визнання УБД після отримання звернення військовослужбовця з документами зобов'язана:

- зареєструвати їх у спеціальній книзі обліку;
- у місячний строк з дня отримання документів від військовослужбовця розглянути та довести прийняте комісією рішення до військовослужбовця з наданням роз'яснення щодо порядку отримання посвідчення УБД;
- через відповідні підрозділи служб персоналу (кадрових центрів), які відповідають за організацію роботи комісій, організувати роботу з видачі посвідчення УБД особисто військовослужбовцю або через військову частину, де він проходить військову службу;
- інформувати про видачу посвідчення Міністерство у справах ветеранів України.

Особи, які з 24 лютого по 25 березня 2022 року відповідно до ЗУ «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» або у складі добровольчих формувань у взаємодії зі ЗСУ, МВС України, Державною прикордонною службою України, НПУ, НГУ, СБУ та іншими утвореними відповідно до закону військовими формуваннями та правоохоронними органами брали участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, мають право подати до міжвідомчої комісії заяву про надання статусу УБД особисто у паперовій формі:

- безпосередньо до комісії;
- або шляхом надсилання засобами поштового зв'язку;
- або через Центр надання адміністративних послуг.

3. Подання документів для надання статусу УБД
через представника військовослужбовця до відповідних комісій

Подати заяву про надання статусу УБД має право представник військовослужбовця.

Порядок подання документів представником військовослужбовця.

Представник може подати заяву в паперовій або електронній формі до відповідної комісії (як визначається комісія – див. у порядку подання документів командиром) або на адресу комісії Міністерства оборони України.

Заява у паперовій формі може бути подана представником безпосередньо комісії або надіслана через поштові відділення національних операторів поштового зв'язку.

Заява в електронній формі може бути надіслана представником через Інтернет, з накладенням свого електронного підпису, згенерованого встановленим порядком, на адресу електронної пошти для звернень: zvern mou@post.mil.gov.ua/, або з накладанням свого підпису, використовуючи Портал Дія, наклавши віддалений кваліфікований електронний підпис «Дія.Підпис» («Дія ID») особи, та подана на електронну пошту: zvern mou@post.mil.gov.ua.

На адресу комісії представник надсилає такі документи:

1) рапорт (заяву) щодо розгляду його документів на комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій;

2) довідку про безпосередню участь особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України;

3) в обов'язковому порядку не менш як один з таких документів:

- витяги (копії) бойових донесень;
- витяги (копії) з журналів бойових дій (оперативних завдань, ведення оперативної обстановки);
- витяги (копії) з вахтових журналів;
- копії польотних листів;
- копії матеріалів спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, контузій, каліцтв.

Також можуть додаватись інші документи, які містять докази та підтверджують факт виконання особою особисто або у складі військової частини (органу, підрозділу), установи та закладу бойових (службових) завдань, серед них:

- копії рапортів командирів підрозділів (груп), екіпажів кораблів (катерів, суден забезпечення, літаків, вертольотів) про виконання бойових (службових) завдань (знищення, захват техніки або живої сили противника);

- витяги з наказів Генерального штабу ЗСУ, командирів (начальників) органів військового управління, військових частин (органів, підрозділів), установ та закладів, Командувача об'єднаних сил, командувачів угруповань військ, командирів оперативно-тактичних угруповань про прибуття (вибуття) до (з) районів виконання бойових (службових) завдань;

- витяги з наказів (по стройовій частині) командирів (начальників) органів військового управління, військових частин (органів, підрозділів), установ та закладів угруповань про прибуття (вибуття) до (з) районів виконання бойових (службових) завдань;

- документи про направлення у відрядження до (з) районів виконання бойових (службових) завдань та інші.

Для осіб, які перебували в полоні або в заручниках, – матеріали спеціальних (службових) розслідувань за фактом потрапляння в полон або в заручники;

4) засвідчені копії сторінок паспорта громадянина України – військовослужбовця з даними про прізвище, ім'я та по батькові, видачу паспорта, місце проживання та документа про присвоєння ідентифікаційного номера або лицьового і зворотного боку паспорта громадянина України у формі картки та документа, що підтверджує місце проживання;

5) дві кольорові фотокартки військовослужбовця розміром 3×4 см на матовому папері, зображення обличчя має займати 65–70% фотокартки.

6) згода від військовослужбовця на збір та обробку персональних даних;

7) довіреність, видана представнику в порядку, встановленому законодавством (нотаріально засвідчена).

4. Особисте звернення особи, яка звільнена з військової служби, через територіальний центр комплектування та соціальної підтримки, для отримання статусу УБД

Звільнений з військової служби військовослужбовець може подати заяву про надання статусу УБД до ТЦК та СП за місцем реєстрації (перебування на військовому обліку) та комплект документів (див. у порядку подання документів шляхом особистого звернення військовослужбовця до відповідних комісій для отримання статусу УБД).

Порядок подання документів особисто військовослужбовцем, звільненим з військової служби, через ТЦК та СП.

Відповідні підрозділи соціального забезпечення ТЦК та СП:

1) реєструють заяву з документами в спеціальній книзі обліку;

2) перевіряють чи документи містять достатні докази та підтверджуючі факти виконання особисто заявником або у складі військової частини (органу, підрозділу), установи та закладу бойових (службових) завдань, проведення розвідувальних заходів, та відповідність вимогам нормативно-правових актів (керівних документів) з питань надання статусу учасника бойових дій;

3) у разі потреби роблять запити до військових частин, де особи проходили військову службу, або до відповідних архівних установ;

4) після оформлення необхідного комплекту документів направляють його на розгляд відповідної комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій.

Комісії після отримання рапорту (заяви) з документами зобов'язані:

- зареєструвати їх у спеціальній книзі обліку;
- у місячний строк з дня отримання розглянути їх та довести прийняте комісією рішення до особи через ТЦК та СП.

Підрозділи соціального забезпечення ТЦК та СП після отримання рішення комісії про надання особі статусу УБД інформують особу про прийняте рішення комісії та організують роботу з видачі посвідчення УБД особисто заявнику.

5. Подання документів для надання статусу УБД в автоматичному режимі

Для осіб (що перелічені у таблиці, тобто зазначені у ч. 1 п. 19 ст. 6 ЗУ про статус ветеранів війни (крім військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) Служби безпеки України та осіб, які входять до складу розвідувальних органів України) *у період дії воєнного стану в районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях* встановлено **особливості набуття статусу УБД**.

Правовою підставою стала ст. 6-1, що включена до Закону про статус ветеранів війни, внаслідок прийняття ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення порядку обробки та використання даних у державних реєстрах для військового обліку та набуття статусу ветерана війни під час дії воєнного стану» від 16 січня 2024 р. № 3549-IX, що набрав чинності 4 квітня 2024 р., із змінами від 5 червня 2024 р. (набрали чинності 28 червня 2024 р.).

Процедуру надання статусу УБД в автоматичному режимі визначено у *Порядку надання в автоматичному режимі статусу УБД у період воєнного стану в районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях, затвердженому постановою КМУ від 10 вересня 2024 р. № 1041*.

Запровадження автоматичного режиму пов'язано зі здійсненням доручених у чотирьохмісячний строк з дня набрання чинності цією постановою завдань Міністерству у справах ветеранів з технічного доопрацювання Реєстру для забезпечення технічної можливості збирання, обробки, передачі та зберігання інформації, необхідної для надання в автоматичному режимі статусу учасника бойових дій у період воєнного стану в районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях; і Міністерству оборони – сформувати та підтримувати в актуальному стані довідник районів ведення воєнних (бойових) дій, які визначаються рішенням Головнокомандувача Збройних Сил.

Отже, спеціальний **порядок надання статусу УБД** особам у порядку ст. 6-1 ЗУ про статус ветеранів війни передбачає таке:

1) порядок застосовується у період дії воєнного стану під час безпосередньої участі осіб, зазначених у ч. 1 п. 19 ст. 6

ЗУ про статус ветеранів війни (крім військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) Служби безпеки України та осіб, які входять до складу розвідувальних органів України), у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України;

2) умовою є участь військовослужбовців у виконанні бойових (службових, спеціальних) завдань у районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях. Перелік чи довідник таких районів (ведення бойових дій, або тимчасово окупованих територій) затверджується Мінреінтеграції;

3) надання цим особам статусу УБД не залежить від тривалості виконання бойових (службових, спеціальних) завдань у районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях;

4) підставою надання статусу УБД є відомості, що підтверджують виконання особою бойових (службових, спеціальних) завдань у районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях у період воєнного стану під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України, – внесені до Єдиного державного реєстру ветеранів війни (Реєстру).

Умовою внесення до Реєстру відомостей є початок виконання особою бойового наказу (розпорядження) або службового (спеціального) завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях, а критерієм – відповідність відомостей про період та місце виконання бойового (службового, спеціального) завдання безпосередньо в районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях відомостям з довідника або переліку;

5) уповноважені особи військових частин зобов'язані в 5-денний строк з дня початку виконання бойового наказу (розпорядження) внести Відомості до Реєстру.

У разі неможливості внесення Відомостей до Реєстру уповноважені особи військових частин надають такі Відомості у той самий строк до уповноваженого підрозділу, що забезпечує роботу комісії з питань розгляду матеріалів

про визнання учасниками бойових дій, органу військового управління за підпорядкованістю, який зобов'язаний внести їх до Реєстру в 5-денний строк з дня отримання. Відомості зберігаються у відокремленому програмному модулі Реєстру;

6) статус УБД надається в автоматичному режимі засобами Реєстру, якщо Відомості, які вносяться до Реєстру, відповідають умовам та критеріям, визначеним КМУ.

Якщо Відомості, які вносяться до Реєстру, не відповідають умовам та критеріям, визначеним КМУ, то статус УБД надається комісією з питань розгляду матеріалів про визнання УБД на підставі витребуваних (отриманих) в уповноваженого органу або особи відповідних Відомостей (документів) у рамках міжвідомчої взаємодії суб'єктів владних повноважень;

7) витяг із Реєстру щодо внесених до Реєстру Відомостей та виданих документів формується засобами Реєстру з унікальним електронним ідентифікатором.

Статус УБД вважається наданим в автоматичному режимі із застосуванням програмних засобів Реєстру, якщо про це в Реєстрі обліковано відповідний запис;

8) повідомлення про набуття статусу учасника бойових дій надсилається засобами Реєстру:

- особі, яка набула статусу УБД (за наявності в Реєстрі відомостей щодо електронної пошти такої особи);

- користувачу електронного кабінету для подальшого інформування про це особи, яка набула статусу учасника бойових дій (у разі відсутності в Реєстрі відомостей щодо електронної пошти такої особи).

Особи, які набули статусу УБД згідно з цим Порядком, мають право отримати витяг із Реєстру у порядку, визначеному Положенням про Єдиний державний реєстр ветеранів війни, затвердженим Постановою КМУ від 14 серпня 2019 р. № 700.

Отримати витяг з Реєстру можна незалежно від задекларованого/зареєстрованого місця проживання (перебування). На витяг з Реєстру накладається кваліфікована електронна печатка Мінветеранів;

9) за бажанням особи, яка набула статусу УБД за процедурою, визначеною цим Порядком, їй видається посвідчення з написом «Посвідчення учасника бойових дій» та нагрудний знак «Ветеран війни – учасник бойових дій».

Щодо таких категорій військовослужбовців, як військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані) СБУ, особи, які входять до складу розвідувальних органів, які у період воєнного стану брали чи беруть безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, брали участь у виконанні бойових (службових, спеціальних) завдань у районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях, зважаючи на специфіку діяльності СБУ та розвідувальних органів, то статус учасника бойових дій їм надається відповідно до *Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, затвердженого Постановою КМУ від 20 серпня 2014 р. № 413 у редакції від 12 липня 2024 р. № 837*. Тобто автоматичного надання статусу УБД для цих осіб не передбачено.

Відмова у наданні статусу УБД

Як діяти у разі, якщо надійшла відмова комісії у наданні статусу УБД.

Відмову у наданні статусу УБД особа може оскаржити в судовому порядку.

У разі встановлення судом факту участі особи в бойових діях чи інших подіях, що надає право на визнання її учасником бойових дій, таке рішення суду є підставою для визнання особи УБД. Рішення стосовно визнання особи УБД на підставі рішення суду приймається комісією протягом 30 робочих днів з дати отримання заяви особи із документами, на підставі яких судом було прийнято таке рішення.

У зв'язку з повномасштабним збройним воєнним вторгненням російського агресора на територію України перелік осіб, які визнаються особами з інвалідністю внаслідок війни, розширено наступними категоріями.

Право на отримання статусу *особи з інвалідністю внаслідок війни* у зв'язку з участю у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, мають:

- військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані, добровольці Сил територіальної оборони) ЗСУ, Національної гвардії України, СБУ, розвідувальних органів України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту,

- військовослужбовці військових прокуратур,

- особи рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи,

- поліцейські, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України,

- особи рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань,

- особи начальницького складу Національного антикорупційного бюро України,

- особи, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України та *стали особами з інвалідністю внаслідок* поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією РФ проти України,

- а також працівники підприємств, установ, організацій, які залучалися до участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією РФ проти

України і стали особами з інвалідністю внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час забезпечення здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів

(п. 11 ч. 2 ст. 7 ЗУ про статус ветеранів війни)

– особи, які стали особами з інвалідністю внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, у період дії воєнного стану внаслідок самооборони під час виконання завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану.

(п. 16 ч. 2 ст. 7 ЗУ про статус ветеранів війни)

Порядок надання статусу особи з ІВВ особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії рф в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх проведення, під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України, затверджений Постановою КМУ від 8 вересня 2015 р. № 685 (в редакції Постанови КМУ від 9 квітня 2024 р. № 416 (далі – Порядок № 416)).

Законом про статус ветеранів війни (ст. 7) встановлено право цих осіб або їхніх представників подати заяву про надання статусу особи з ІВВ, у тому числі засобами Реєстру та/або Державного вебпорталу електронних публічних послуг у сфері національної безпеки і оборони, та/або Порталу Дія, до органу, уповноваженого встановлювати статус особи з ІВВ, у порядку, встановленому ЗУ «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг».

У такій заяві зазначаються відомості, необхідні для встановлення статусу особи з ІВВ, а також додаються копії відповідних документів, засвідчені підписом суб'єкта звернення (за наявності) (*зразок заяви у Додатку до Порядку № 416*).

Якщо особа, яка подає заяву про надання статусу особи з ІВВ, не володіє такими відомостями (документами), орган, уповноважений встановлювати статус особи з ІВВ, витребує такі відомості (документи) за запитом в уповноваженого органу або особи в рамках міжвідомчої взаємодії суб'єктів владних повноважень, але не пізніше ніж через п'ять календарних днів від дати надходження такої заяви. Уповноважений орган або особа зобов'язані надати запитувані відомості (документи) або обґрунтувати причину відмови у наданні не пізніше ніж через 15 календарних днів від дати надходження такого запиту.

Не пізніше ніж через 10 календарних днів після отримання відомостей (документів) орган, уповноважений встановлювати статус особи з ІВВ, приймає рішення про надання відповідного статусу.

Документом, що підтверджує статус ветерана війни, на основі якого надаються відповідні пільги і компенсації, є ПОСВІДЧЕННЯ.

Відповідно до ст. 18 Закону про правовий статус ветеранів війни у ред. від 18 жовтня 2024 р., документом, що підтверджує статус ветерана війни, є **електронне посвідчення ветерана** (далі – е-посвідчення ветерана) – документ, що підтверджує статус ветеранів війни та формується автоматично після встановлення статусу у формі електронного відображення інформації, що містить відомості про особу, разом з унікальним електронним ідентифікатором (QR-кодом, штрихкодом, цифровим кодом), який забезпечує перехід за посиланням на відповідний підтверджувальний запис у Реєстрі.

Невід'ємною частиною е-посвідчення ветерана є відцифрований образ обличчя, що міститься в Реєстрі або відображається в е-паспорті/е-паспорті для виїзду за кордон, за згодою особи.

Е-посвідчення ветерана формується безоплатно на ім'я особи, якій встановлено статус, засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, зокрема через його мобільний застосунок.

Е-посвідчення ветерана та посвідчення ветерана мають однакову юридичну силу та використовуються на території України для підтвердження відповідного статусу, отримання пільг, гарантій та компенсацій. Е-посвідчення ветерана пред'являється особою без вимог до додаткового пред'явлення посвідчення.

У зв'язку з особливим характером військової служби, яка пов'язана зі захистом Вітчизни, військовослужбовцям надаються визначені законом пільги, гарантії та компенсації.

Військовослужбовці та члени їхніх сімей, які мають право на пільги, гарантії та компенсації відповідно до ЗУ «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», користуються пільгами, гарантіями та компенсаціями, встановленими для громадян України законами та іншими нормативно-правовими актами, а також рішеннями органів місцевого самоврядування.

Якщо такі особи одночасно мають право на отримання однієї і тієї ж пільги, гарантії чи компенсації з кількох підстав, то їм надається за їх вибором пільга, гарантія чи компенсація *тільки з однієї підстави*, крім випадків, передбачених законами.

Військовослужбовцям, які були призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період або на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період на весь час їх призову, а також їхнім дружинам (чоловікам), а також іншим військовослужбовцям, під час дії особливого періоду, які брали або беруть участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України і брали безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку зі збройною агресією РФ проти України, їхнім дружинам (чоловікам) – штрафні санкції, пеня за невиконання зобов'язань перед підприємствами, установами і організаціями усіх форм власності, у тому числі банками, та фізичними особами, а також проценти за користування кредитом не нараховуються, крім кредитних договорів щодо придбання майна, яке віднесено чи буде віднесено до об'єктів житлового фонду (жилого будинку, квартири, майбутнього об'єкта нерухомості, об'єкта незавершеного житлового будівництва, майнових прав на них), та/або автомобіля.

Для УБД та осіб з ІВВ надання пільг передбачено ЗУ про статус ветеранів війни (ст.ст. 12, 13).

Місцеві ради, підприємства, установи та організації мають право за рахунок власних коштів і благодійних надходжень встановлювати додаткові гарантії щодо соціального захисту ветеранів війни.

Міністерство у справах ветеранів України спільно з Представництвом Міжнародної організації з міграції в Україні розробило та запустило *е-Карту послуг для ветеранів війни в громадах*, яка доступна на платформі *е-Ветеран*. На е-Карті ветерани, їхні родини, сім'ї загиблих захисників і захисниць можуть знайти послуги, що пропонує для них держава, а також недержавні й міжнародні організації. Користувачі мають змогу відфільтрувати таку інформацію за місцем надання послуг в областях та громадах, типами послуг, їхнім описом, категорією отримувачів та умовами надання.

Учасники бойових дій та члени їхніх сімей можуть скористатися встановленими законодавством пільгами за умови внесення до **Реєстру осіб, які мають право на пільги**, відомостей про пільговика та членів сім'ї чи опікуна пільговика, на яких поширюється пільга, для подальшого отримання ними пільг, які фінансуються за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів.

Як здійснити включення до Реєстру осіб, які мають право на пільги.

До яких органів звернутися (на вибір):

1) Пенсійний фонд України.

Для включення до Реєстру інформації про пільговика такий пільговик подає органам ПФУ заяву про внесення відомостей до Реєстру, копії документів, що підтверджують право пільговика на пільги (з пред'явленням відповідних посвідчень (оригіналів або електронного посвідчення ветерана) згідно із законодавством), копію документа, що засвідчує реєстрацію особи у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків (далі – ДРФОПП) (картка платника податків), зокрема копію, надану в електронній формі (за наявності в одержувача інформації технічної можливості провести перевірку відповідності реєстраційних даних фізичної особи за даними ДРФОПП в електронній формі інформаційно-комунікаційними

засобами з використанням засобів технічного та криптографічного захисту інформації відповідно до вимог законодавства з питань захисту інформації), або копію паспорта громадянина України, або свідоцтва про народження (на вибір) із внесеними даними про реєстраційний номер облікової картки платника податків або з відповідною відміткою у разі, якщо особа через свої релігійні переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, пред'являє паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України (для іноземців та осіб без громадянства – паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без громадянства, посвідка на постійне/тимчасове проживання, посвідчення біженця або інший документ, що підтверджує законність перебування іноземця чи особи без громадянства на території України), а також надає унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності) та будь-який офіційний документ, що підтверджує фактичне місце проживання (за потреби).

2) Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад.

Заяви з необхідними документами та/або відомостями для включення до Реєстру осіб, які мають право на пільги, інформації про пільговиків приймаються посадовими особами виконавчого органу, які після формування електронної справи у паперовій формі передаються не рідше ніж один раз на два тижні органам Пенсійного фонду України.

3) Центр надання адміністративних послуг.

Заяви з необхідними документами та/або відомостями для включення до Реєстру осіб, які мають право на пільги, інформації про пільговиків приймаються посадовими особами центру надання адміністративних послуг, які після формування електронної справи у паперовій формі передаються не рідше ніж один раз на два тижні органам Пенсійного фонду України.

Як замовити послугу (на вибір)

Подати заяву на отримання послуги заявник можна (на вибір):

1) особисто;

2) шляхом відправлення документів поштою (рекомендованим листом);

3) в електронній формі (через Єдину систему, інтегровані з нею інформаційні системи) органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, вебпортал електронних послуг ПФУ, мобільний додаток ПФУ або Портал Дію – за наявності технічної можливості).

Хто вправі звернутися за отриманням послуги

1) Особисто пільговик.

2) У разі якщо пільговик із поважних причин (військова служба, хвороба, інвалідність тощо) самотійно не може звернутися до органу ПФУ, посадової особи виконавчого органу або центру надання адміністративних послуг, така посадова особа вживає заходів до включення інформації про пільговика до Реєстру, зокрема за зверненням дієздатного повнолітнього члена сім'ї пільговика, на якого поширюються пільги, із поданням останнім документів, які свідчать про неможливість пільговика самотійно звернутися та підтверджують родинний зв'язок із ним.

Документи, які необхідно надати для отримання послуги

1) Заява про внесення відомостей до Реєстру осіб, які мають право на пільги, за формою (додаток 3 до Положення про Реєстр осіб, які мають право на пільги, затв. Постановою КМУ від 29.01.2003 р. № 117, зразок заяви додається).

2) Для включення до Реєстру інформації про ветерана війни один із членів його сім'ї (чоловік, дружина, непрацездатні батьки, неодружені повнолітні діти, визнані особами з інвалідністю з дитинства II групи, особа, яка проживає разом з особою з інвалідністю внаслідок війни I групи та доглядає за ним, за умови, що особа з інвалідністю внаслідок війни не перебуває у шлюбі), особа якого посвідчується паспортом громадянина України або тимчасовим посвідченням громадянина України (для іноземців та осіб без громадянства – паспортним документом іноземця або документом, що посвідчує особу без громадянства, посвідкою на постійне/тимчасове проживання, посвідченням біженця або іншим документом, що підтверджує законність перебування іноземця чи особи без громадянства на території України), протягом строку дії експериментального проекту, який реалізується відповідно до Постанови КМУ від 27.12.2023 р. № 1395 «Про реалізацію експериментального проекту з удосконалення порядку взяття на облік ветеранів

війни і надання їм пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу», замість заяви та заяви про надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу за формою згідно з додатком до Порядку надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу у грошовій формі, затвердженого Постановою КМУ від 17.04.2019 р. № 373 «Деякі питання надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу у грошовій формі», може подати одну *заяву про взяття на облік ветерана війни і надання йому пільг за експериментальним проектом* – зразок заяви додається.

3) Копії документів, що підтверджують право пільговика на пільги (з пред'явленням посвідчень (або е-посвідчення ветерана)).

4) Копія документа, що засвідчує реєстрацію особи у ДРФОПП (картка платника податків), зокрема копія, надана в електронній формі, або копія паспорта громадянина України, або свідоцтва про народження (на вибір) із внесеними даними про реєстраційний номер облікової картки платника податків або з відповідною відміткою у разі, якщо особа через свої релігійні переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків.

5) Паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України (для іноземців та осіб без громадянства – паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без громадянства, посвідка на постійне/тимчасове проживання, посвідчення біженця або інший документ, що підтверджує законність перебування іноземця чи особи без громадянства на території України).

6) Унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності) та будь-який офіційний документ, що підтверджує фактичне місце проживання (за потреби).

Результат і способи отримання результату

Отримати результати надання послуги у вигляді витягу з Реєстру осіб, які мають право на пільги, заявник може в електронній або паперовій формі із застосуванням засобів електронного сповіщення Єдиної інформаційної системи

соціальної сфери, засобами мобільного зв'язку чи в інший спосіб на запит особи, за заявою – в день звернення.

Отримати результати надання послуги заявник може особисто, поштовим відправленням на вказану при поданні заяви адресу (рекомендованим листом) або електронною поштою.

Строк та вартість надання послуги

3 дні (робочі);
безоплатно.

*Зразок заяви про внесення відомостей
до Реєстру осіб, які мають право на пільги*

(найменування органу Пенсійного фонду України)

**ЗАЯВА
про внесення відомостей до Реєстру осіб,
які мають право на пільги**

Я, _____
(прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), число, місяць,
рік народження)

прошу внести відомості про мене до Реєстру осіб, які мають право на пільги.

Реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за його серією та номером) _____

Зареєстроване/задеклароване місце проживання (перебування)/ фактичне місце проживання _____

Контактний номер телефону _____

Адреса електронної пошти _____

Унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності) _____

Категорія пільговика (за наявності зазначається кілька категорій)	Найменування документа, що дає право на отримання пільги, його серія та номер (за наявності)	Ким видано документ, що дає право на отримання пільги	Дата видачі документа, що дає право на отримання пільги	Строк дії документа, що дає право на отримання пільги
---	--	---	---	---

Інші документи, подані особою, яка має право на пільги

Дані про всіх членів сім'ї, на яких поширюються пільги:

Прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності)	Ступінь родинного зв'язку	Число, місяць, рік народження	Реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за його серією та номером)	Унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності)	Примітки

У разі зміни відомостей, зазначених у цій заяві, зобов'язуюся письмово повідомити про це уповноваженому органу*.

* За наявності електронної інформаційної взаємодії між уповноваженим органом і державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами або організаціями, у володінні яких перебуває інформація, така інформація заявником не подається.

_____ 20__ року

_____ (підпис)

У зв'язку з пропозицією Міністерства соціальної політики стосовно реалізації експериментального проекту з удосконалення порядку взяття на облік ветеранів війни і надання їм пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу Кабінет Міністрів України затвердив Порядок реалізації експериментального проекту з удосконалення порядку взяття на облік ветеранів війни і надання їм пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу

(постанова від 27 грудня 2023 р. № 1395) на період воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення або скасування, але не більше двох років з дня набрання чинності цією постановою (зразок заяви див. далі – *спроцена заява*).

*Зразок заяви про взяття на облік ветерана війни
і надання йому пільг за експериментальним проектом
з удосконалення порядку взяття на облік ветеранів
війни і надання їм пільг на оплату житлово-
комунальних послуг, придбання твердого палива
і скрапленого газу*

(найменування органу Пенсійного фонду України)

ЗАЯВА

про взяття на облік ветерана війни і надання йому пільг за експериментальним проектом з удосконалення порядку взяття на облік ветеранів війни і надання їм пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу

Я, _____,
(прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) ветерана війни
або одного із членів його сім'ї)

паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України (для іноземців та осіб без громадянства – паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без громадянства, посвідка на постійне/тимчасове проживання, посвідчення біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, або інший документ, що підтверджує законність перебування іноземця чи особи без громадянства на території України, крім довідки про звернення за захистом в Україні), єДокумент (підкреслити необхідне):

серія (за наявності) _____ № _____
реєстраційний номер облікової картки платника податків

(крім осіб, які мають відмітку в паспорті громадянина України
про право здійснювати платежі за серією (за наявності)
та номером паспорта громадянина України)

номер телефону _____
адреса електронної пошти (за наявності) _____
адреса зареєстрованого/задекларованого місця проживання
(перебування) (необхідне підкреслити) _____
адреса фактичного місця проживання (зазначається, якщо
така _____
адреса відрізняється від адреси зареєстрованого/задекларо-
ваного місця проживання (перебування)) _____

прошу внести відомості до Реєстру осіб, які мають право
на пільги, про _____

(прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) ветерана війни)

паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення гро-
мадянина України (для іноземців та осіб без громадянства –
паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує
особу без громадянства, посвідка на постійне/тимчасове про-
живання, посвідчення біженця, посвідчення особи, яка потре-
бує додаткового захисту, або інший документ, що підтверджує
законність перебування іноземця чи особи без громадянства
на території України, крім довідки про звернення за захистом
в Україні), єДокумент (необхідне підкреслити):
серія (за наявності) _____ № _____
реєстраційний номер облікової картки платника податків _____

(крім осіб, які мають відмітку в паспорті громадянина України
про право здійснювати платежі за серією (за наявності)
та номером паспорта громадянина України)

число, місяць, рік народження _____
адреса зареєстрованого/задекларованого місця проживан-
ня (перебування) пільговика (необхідне підкреслити) _____

адреса фактичного місця проживання пільговика (зазначається,
якщо така адреса відрізняється від адреси зареєстровано-
го/задекларованого місця проживання (перебування)) _____

номер телефону пільговика _____
адреса електронної пошти пільговика (за наявності) _____

прошу _____ надати пільги
(прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) ветерана війни)
(обрати необхідне):

на придбання твердого палива і скрапленого газу;
на оплату житлово-комунальних послуг

відповідно до статусу пільговика _____,
документ, що дає право на пільги: назва документа _____

серія (за наявності) _____ номер (за наявності) _____,
виданий _____,
дата видачі ____ року.

Прошу перераховувати кошти на виплату пільги на номер
рахунка пільговика (за стандартом IBAN) _____

Дані про членів сім'ї ветерана війни, на яких поширюють-
ся пільги:

Прізви- ще, власне ім'я, по бать- кові (за наяв- ності)	Ступінь родинного зв'язку (дружина (чоловік), їх непо- внолітні діти (до 18 років); неодруже- ні повнолітні діти, визнані особами з інвалідністю з ди- тинства I та II гру- пи або особами з інвалідністю I гру- пи; особа, яка про- живає разом з осо- бою з інвалідніс- тю внаслідок війни I групи та догля- дає за нею, за умо- ви, що особа з інва- лідністю внаслідок війни не перебуває у шлюбі; непраце- здатні батьки; осо- ба, яка перебуває під опікою або пік- луванням грома- дянина, який має право на пільги, та проживає разом з ним)	Число, місяць, рік наро- дження	Серія (за наявності) та номер паспорта громадянина Украї- ни або серія та но- мер свідоцтва про народження дити- ни, або тимчасового посвідчення грома- дянина України (для іноземців та осіб без громадянства – пас- портного докумен- та іноземця або до- кумента, що посвід- чує особу без грома- дянства, посвідки на постійне/тимчасове проживання, посвід- чення біженця, по- свідчення особи, яка потребує додатко- вого захисту, або ін- шого документа, що підтверджує закон- ність перебування іноземця чи особи без громадянства на території України)	Р е є с т р а - ційний но- мер облі- кової карт- ки платни- ка подат- ків або се- рія (за наяв- ності) та но- мер паспор- та громадя- нина Украї- ни (за наяв- ності) (для осіб, які мають від- мітку в пас- порті гро- мадянина України про право здійс- нювати пла- тежі за його серією та номером)
--	--	--	--	---

Я, ветеран війни, засвідчую відсутність встановленого права на отримання житлових субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу, а в разі наявності такого права – відмовляюсь від нього.

Я поінформований, що член сім'ї ветерана війни не має права замість ветерана війни відмовитися від отримання житлової субсидії на користь отримання пільг.

У разі зміни відомостей, зазначених у цій заяві, зобов'язуюся письмово повідомити про це органу Пенсійного фонду України.

У разі зміни адреси фактичного місця проживання ветерана війни та/або виплатних реквізитів його банківського рахунку зобов'язуюся протягом 10 календарних днів письмово повідомити про це органу Пенсійного фонду України.

Я також поінформований (поінформована) про можливість самостійного заповнення та подання ветераном війни заяви про внесення відомостей до Реєстру осіб, які мають право на пільги, за формою згідно з додатком 3 до Положення про Реєстр осіб, які мають право на пільги, затвердженого Постановою КМУ від 29 січня 2003 р. № 117, – із змінами, внесеними Постановою КМУ від 22 грудня 2023 р. № 1351, та заяви про надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу за формою згідно з додатком до Порядку надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу у грошовій формі, затвердженого Постановою КМУ від 17 квітня 2019 р. № 373 «Деякі питання надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу у грошовій формі».

_____ 20__ р.

(підпис)

Постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2024 р. № 1401 затверджено Порядок реалізації експериментального проекту із запровадження комплексної електронної публічної послуги з надання державної підтримки військовослужбовцям, особам, звільненим з військової служби, та членам їх сімей. Цей Порядок визначає процедуру реалізації експериментального проекту із запровадження комплексної електронної публічної послуги з надання державної підтримки військовослужбовцям, особам, звільненим з військової служби, та членам їх сімей засобами Порталу Дія, а також перелік відомостей та/або документів, необхідних для її надання. Метою експериментального проекту із запровадження комплексної послуги є спрощення механізму реалізації військовослужбовцями, особами, звільненим з військової служби, та членами їхніх сімей прав на захист, встановлених законодавством.

2. СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

2.1. Одноразова грошова допомога

Гарантованою державою виплатою, що здійснюється у разі загибелі (смерті) або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності УБД, є одноразова грошова допомога.

У разі інвалідності ця соціальна виплата призначається, якщо УБД є військовослужбовцем.

Умови, розміри і порядок отримання такої одноразової грошової допомоги визначаються ст. 16 ЗУ про захист військовослужбовців.

Підставою отримання цієї гарантованої державою виплати є загибель (смерть), інвалідність або часткова втрата працездатності без встановлення інвалідності.

Одноразова грошова допомога призначається і виплачується	
<i>у разі</i>	<i>у розмірі</i>
1) загибелі (смерті) військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби, або смерті особи, звільненої з військової служби, протягом року після звільнення її з військової служби, якщо смерть настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, пов'язаних з виконанням обов'язків військової служби;	750-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому настала загибель (смерть). У воєнний час – не може становити менше 15 мільйонів гривень.
2) смерті військовослужбовця, що настала в період проходження ним військової служби або внаслідок захворювання чи нещасного випадку, що мали місце в період проходження	500-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому настала смерть.

ним військової служби, або смерті особи, звільненої з військової служби, протягом року після звільнення її з військової служби, якщо смерть настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, нещасного випадку, пов'язаних з проходженням військової служби;	
3) встановлення військовослужбовцю (крім військовослужбовців строкової служби) інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого ним під час виконання обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби, чи встановлення інвалідності особі після її звільнення з військової служби внаслідок причин, зазначених у цьому підпункті;	400-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, – у разі встановлення військовослужбовцю інвалідності I групи; 300-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, – у разі встановлення військовослужбовцю інвалідності II групи; 250-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, – у разі встановлення військовослужбовцю інвалідності III групи.
4) встановлення військовослужбовцю (крім військовослужбовців строкової служби) інвалідності, що настала в період проходження ним військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням ним військової служби, або встановлення особі, звільненій з військової служби, інвалідності не пізніше ніж через три місяці після звільнення її з військової служби чи після закінчення тримісячного строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження зазначеної служби;	Розмір одноразової грошової допомоги не може бути меншим за 70-кратний прожитковий мінімум, встановлений законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року. Встановлено такі розміри: 120-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, – у разі встановлення інвалідності I групи; 90-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, – у разі встановлення інвалідності II групи; 70-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, – у разі встановлення інвалідності III групи.

5) отримання військовослужбовцем поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання під час виконання ним обов'язків військової служби, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення йому інвалідності, а також особою, звільненою з військової служби, яка частково втратила працездатність внаслідок зазначених причин, але не пізніше ніж через три місяці після звільнення її з військової служби.	У цьому випадку встановлено розміри, які залежать від ступеня втрати працездатності, який установлюється медико-соціальною експертною комісією, у розмірі, що визначається у відсотках прожиткового мінімуму, а саме : 70-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено ступінь втрати працездатності, – військовослужбовцю, який отримав поранення (контузію, травму або каліцтво), захворювання під час виконання ним обов'язків військової служби, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності, а також особі, звільненій з військової служби, яка частково втратила працездатність внаслідок зазначених причин, але не пізніше ніж через три місяці після звільнення її з військової служби.
---	--

Одноразова грошова допомога призначається і виплачується залежно від встановленої військовослужбовцю інвалідності та ступеня втрати ним працездатності у розмірі, визначеному Постановою КМУ від 25 грудня 2013 р. № 975 «Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві».

Отримувач грошових сум має право вибору на виплати відповідно до положень ЗУ про захист військовослужбовців або до норм Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Також потрібно розмежовувати статус УБД та особи з інвалідністю внаслідок війни.

У разі якщо УБД не є водночас військовослужбовцем, то застосовуються положення Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Зокрема,

відповідно до ч. 7 ст. 13 та ст. 15 цього акта Кабінет Міністрів України затвердив Порядок призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності деяких категорій осіб відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (Постанова КМУ від 29 квітня 2016 р. № 336).

Механізм призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час участі в антитерористичній операції, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, деяких категорій осіб відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» визначається у *Порядку, затвердженому Постановою КМУ від 29 квітня 2016 р. № 336 (в редакції Постанови КМУ від 24 вересня 2024 р. № 1090)*.

Військовослужбовець має право скласти в письмовій довільній формі **особисте розпорядження** на випадок своєї загибелі (смерті) про виплату одноразової грошової допомоги особі (особам) за його вибором, визначивши розмір частки таких осіб у відсотках. Справжність підпису військовослужбовця ЗСУ на такому особистому розпорядженні засвідчує командир військової частини або нотаріус. Військовослужбовець має право у будь-який час скасувати особисте розпорядження або скласти нове. Кожне нове особисте розпорядження скасовує дійсність попереднього. Заборонено розголошувати зміст особистого розпорядження до встановлення факту загибелі (смерті) особи, яка його склала.

Детальніше ці питання регулюються *Порядком та строками передачі військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження командирів військової частини, командирів/керівників підрозділу органу (служби, військового формування) для зберігання в особовій справі, що затверджено Постановою КМУ від 14 травня 2024 р. № 550*.

Як визначається право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги	
<i>Умова</i>	<i>Суб'єкти, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги</i>
За наявності особистого розпорядження.	Особи, на користь яких складено таке особисте розпорядження, у розмірі частки, визначеної в такому розпорядженні у відсотках.
За наявності особистого розпорядження, однак незалежно від змісту особистого розпорядження.	Малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки загиблої (померлої) особи, – у розмірі 50 відсотків частки, яка належала б кожному з них у разі призначення і виплати одноразової грошової допомоги за відсутності особистого розпорядження.
У разі відсутності особистого розпорядження або за наявності неохопленої особистим розпорядженням частки розміру одноразової грошової допомоги.	У рівних частках члени сімей загиблих (померлих) військовослужбовців, а саме: – діти, у тому числі усиновлені, зачаті за життя загиблої (померлої) особи та народжені після її смерті, а також діти, стосовно яких загиблу (померлу) особу за її життя було позбавлено батьківських прав; – вдова (вдівець); – батьки (усиновлювачі) загиблої (померлої) особи, якщо вони не були позбавлені стосовно неї батьківських прав або їхні батьківські права були поновлені на час її загибелі (смерті); – внуки загиблої (померлої) особи, якщо на момент її загибелі (смерті) їх батьки загинули (померли); – жінка (чоловік), з якою (з яким) загибла (померла) особа проживали однією сім'єю, але не перебували у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, за умови що цей факт встановлено рішенням суду, яке набрало законної сили; – утриманці загиблої (померлої) особи, визначені відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Особливості призначення та отримання одноразової грошової допомоги стосовно УБД та членів їх сімей відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»	
Умова	Суб'єкти, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги
Виплата призначається та виплачується рівними частинами членам їх сімей у розмірі 750 прожиткових мінімумів, установлених законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому загинули (померли) УБД. Якщо один із членів сім'ї відмовляється від отримання одноразової грошової допомоги, її частина розподіляється між іншими членами сім'ї, які мають право на її отримання, рівними частинами. Заява про відмову від отримання одноразової грошової допомоги повинна бути нотаріально засвідчена в установленому законодавством порядку.	До членів сімей загиблих, померлих (тих, що пропали безвісти) УБД належать: – утриманці загиблого або особи, що пропала безвісти, яким у зв'язку з цим виплачується пенсія; – батьки; – один із подружжя, який не одружився вдруге, незалежно від того, виплачується йому пенсія чи ні; – діти, які не мають (не мали) своїх сімей; – діти, які мають свої сім'ї, але стали особами з інвалідністю до досягнення повноліття; – діти, обоє з батьків яких загинули або пропали безвісти.

Призначення і виплата одноразової грошової допомоги.

Одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті) військовослужбовця призначається і виплачується рівними частками всім особам, які мають право на її призначення та отримання, за їх особистою заявою чи заявою їх законних представників.

У разі встановлення військовослужбовцю інвалідності чи ступеня втрати ним працездатності без встановлення інвалідності одноразова грошова допомога призначається і виплачується відповідним військовослужбовцям.

Строк для реалізації права на отримання одноразової грошової допомоги становить **три роки** з дня виникнення такого права.

Як отримати одноразову грошову допомогу.

Особи, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги у зв'язку із загибеллю (смертю) військовослужбовця, подають за місцем проходження служби (зборів) військовослужбовця або уповноваженим структурним

підрозділам державних органів, на які покладаються функції щодо підготовки необхідних для призначення пенсії документів, у паперовій або електронній формі засобами електронної пошти заяву кожної повнолітньої особи, яка має право на отримання допомоги, а у разі наявності малолітніх та/або неповнолітніх дітей – іншого з батьків або опікунів чи піклувальників дітей про виплату одноразової грошової допомоги.

У разі подання заяви в паперовій формі до неї додаються копії документів разом з оригіналами (для посвідчення цих копій), а у разі подання заяви засобами електронної пошти заява та копії документів подаються з дотриманням законодавства у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг.

<i>До заяви додаються завірені копії:</i>	<i>Примітки</i>
свідоцтва про смерть військовослужбовця або особи, звільненої з військової служби, смерть якої настала протягом року після звільнення її з військової служби	
постанови відповідної військово-лікарської комісії щодо встановлення причинного зв'язку смерті (контузії, травми або каліцтва), захворювання	
документа, що свідчить про причини та обставини загибелі (смерті) військовослужбовця, зокрема про те, що вона не пов'язана з вчиненням ним кримінального чи адміністративного правопорушення або не є наслідком вчинення ним дій у стані алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння або навмисного спричинення собі тілесного ушкодження чи самогубства	
висновку судово-медичної експертизи за результатами токсикологічного дослідження про перебування/перебування загиблої (померлої) особи в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння або документа, виданого закладами судово-медичної експертизи, органами Національної поліції та/або закладом охорони здоров'я, в якому настала смерть військовослужбовця, або особи, звільненої з військової служби, смерть якої настала протягом року після звільнення її з військової служби, що таке дослідження не здійснювалося	

документа (відповідних сторінок за наявності), що посвідчує особу (паспорт громадянина України, тимчасове посвідчення громадянина України, паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без громадянства, та засвідчений в установленому законодавством порядку переклад українською мовою, сторінки паспортного документа іноземця або документа, що посвідчує особу без громадянства, посвідка на постійне проживання, посвідка на тимчасове проживання, посвідчення біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту), якій призначається та виплачується одноразова грошова допомога, з даними про прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності) особи, до яких внесено відомості про реєстрацію місця проживання, або довідку про реєстрацію місця проживання (у разі якщо відомості про реєстрацію місця проживання до таких документів не внесені)	
реєстраційного номера облікової картки платника податків (крім іноземців та осіб без громадянства) (для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, офіційно повідомила про це відповідному контролюючому органу та має відмітку в паспорті громадянина України, – копію сторінки паспорта з такою відміткою)	
свідоцтва про народження військовослужбовця або особи, звільненої з військової служби, смерть якої настала протягом року після звільнення її з військової служби, –	для виплати одноразової грошової допомоги батькам загиблого (померлого)
рішення суду про усиновлення дитини, яке набрало законної сили, засвідченого у встановленому порядку, та витягу з Державного реєстру актів цивільного стану громадян про внесення відомостей до актового запису про усиновлення –	для виплати одноразової грошової допомоги усиновлювачам загиблої (померлої) особи
свідоцтва про шлюб –	для виплати грошової допомоги дружині (чоловікові)
свідоцтва про народження дитини або рішення суду про усиновлення цієї дитини загиблим (померлим), яке набрало законної сили, засвідченого у встановленому порядку, та витягу з Державного реєстру актів цивільного стану громадян про внесення відомостей до актового запису про усиновлення –	для виплати одноразової грошової допомоги дитині

довідки медико-соціальної експертної комісії про встановлення інвалідності або пенсійного посвідчення особи, якій призначено пенсію по інвалідності, –	для виплати грошової допомоги непрацездатним дітям, вдові (вдівцю) та батькам загиблої (померлої) особи
рішення суду про встановлення факту проживання однією сім'єю загиблої (померлої) особи з жінкою (чоловіком) без реєстрації шлюбу, яке набрало законної сили, засвідченого у встановленому порядку, –	для виплати одnorазової грошової допомоги чоловіку (жінці), який (яка) проживав (проживала) однією сім'єю із загиблою (померлою) особою
медичного документа, що підтверджує вагітність, виданого відповідним закладом охорони здоров'я, –	подається вагітними жінками для визначення кола осіб, які мають право на допомогу та визначення часток на отримання ними допомоги
свідцтва про народження онуків, свідцтва про народження та смерть їх батьків –	для виплати одnorазової грошової допомоги онукам загиблої (померлої) особи
рішення районної, районної у м. Києві та Севастополі державної адміністрації, виконавчого органу міської, районної у місті, сільської, селищної ради або суду про встановлення над дитиною-сиротою, дитиною, позбавленою батьківського піклування, опіки, піклування –	у разі здійснення опіки або піклування над дітьми військовослужбовця або особи, звільненої з військової служби, смерть якої настала протягом року після звільнення з військової служби
рішення суду, що підтверджує факт перебування заявника, який є членом сім'ї загиблого (померлого), на його утриманні, який визначається відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», або іншого документа, –	для встановлення факту перебування на утриманні та призначення пенсії в разі втрати годувальника

витягу з інформаційно-аналітичної системи «Облік відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості» –	для визначення, що заявник не позбавив життя чи не вчиняв замах на особу (осіб), яка (які) має (мають) відповідно право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, а також що заявник не притягався до адміністративної чи кримінальної відповідальності за вчинення правопорушення щодо загиблості (померлої) особи.
---	--

Уповноважений орган під час оформлення документів для призначення одноразової грошової допомоги до поданих заявником копій документів додатково подає:

- витяг з наказу про виключення загиблого (померлого) військовослужбовця зі списків особового складу військової частини (підрозділу, органу);
- витяг з особової справи про склад сім'ї військовослужбовця;
- завірену копію особистого розпорядження (за наявності) військовослужбовця, на випадок своєї загибелі (смерті) про виплату одноразової грошової допомоги особі (особам) із зазначенням розмірів часток таких осіб у відсотках.

Призначення та виплата одноразової грошової допомоги дітям, народженим після загибелі (смерті) військовослужбовця або особи, звільненої з військової служби, смерть якої настала протягом року після звільнення з військової служби, здійснюється після подання документів, що підтверджують народження дитини, зачатої до загибелі (смерті) згаданої категорії осіб або відповідного рішення суду про встановлення факту батьківства, яке набрало законної сили, засвідченого у встановленому порядку, та витягу з Державного реєстру актів цивільного стану громадян про народження дитини.

Військовослужбовець або особа, звільнена з військової служби, яким виплачується одноразова грошова допомога у разі настання інвалідності чи втрати працездатності без встановлення інвалідності, подають уповноваженому органу у паперовій або електронній формі засобами електронної пошти з дотриманням законодавства у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг такі документи:

- заяву про виплату одноразової грошової допомоги у зв'язку з встановленням інвалідності чи часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності;

- завірену копію довідки до акта огляду медико-соціальною експертною комісією про встановлення групи інвалідності або відсотка втрати працездатності із зазначенням причинного зв'язку інвалідності чи втрати працездатності.

До заяви додаються копії:

- постанови відповідної військово-лікарської комісії щодо встановлення причинного зв'язку поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання;

- документа, що свідчить про причини та обставини поранення (контузії, травми або каліцтва), зокрема про те, що воно не пов'язане із вчиненням особою кримінального чи адміністративного правопорушення або не є наслідком вчинення нею дій у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння або навмисного спричинення собі тілесного uszkodження;

- документа (відповідних сторінок за наявності), що посвідчує особу (паспорт громадянина України, тимчасове посвідчення громадянина України, паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без громадянства, та засвідчений в установленому законодавством порядку переклад українською мовою сторінки паспортного документа іноземця або документа, що посвідчує особу без громадянства, посвідка на постійне проживання, посвідка на тимчасове проживання, посвідчення біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту), якій призначається та виплачується одноразова грошова допомога, з даними про прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності) особи, до яких внесено відомості про реєстрацію місця проживання, або довідку

про реєстрацію місця проживання (у разі якщо відомості про реєстрацію місця проживання до таких документів не внесені), копія військового квитка рядового, сержантського і старшинського складу (для військовослужбовців із числа іноземців та осіб без громадянства);

– реєстраційного номера облікової картки платника податків (крім іноземців та осіб без громадянства) (для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, офіційно повідомила про це відповідному контролюючому органу та має відмітку в паспорті громадянина України, – копію сторінки паспорта з такою відміткою).

Одноразова грошова допомога призначається і виплачується Міністерством оборони України, іншими центральними органами виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями та правоохоронними органами, а також органами державної влади, військовими формуваннями та правоохоронними органами, в яких передбачено проходження військової служби військовослужбовцями.

Під час воєнного стану рішення про призначення одноразової грошової допомоги приймається розпорядником бюджетних коштів протягом трьох місяців з дня отримання всіх необхідних документів.

Одноразова грошова допомога виплачується особі шляхом перерахування коштів уповноваженим органом на рахунок в установі банку, зазначеній одержувачем виплати.

Особливості виплати одноразової грошової допомоги УБД чи членам їх сімей відповідно до положень Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Для призначення одноразової грошової допомоги члени сімей загиблих (померлих) УБД незалежно від задекларованого/зареєстрованого місця проживання (перебування) подають **міжвідомчій комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера і деяких інших категорій осіб відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни,**

гарантії їх соціального захисту», утворений Мінветеранів (далі – міжвідомча комісія), відповідні документи, зокрема заяву про призначення одноразової грошової допомоги за встановленою формою (додаток 1 Порядку призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності деяких категорій осіб відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», у паперовій або електронній формі кожного повнолітнього члена сім'ї загиблого (померлого), які мають право на отримання допомоги.

У разі якщо у загиблого залишилися малолітні чи неповнолітні діти, заяву про призначення одноразової грошової допомоги за цією ж формою або заяву про відмову від отримання одноразової грошової допомоги відповідно до пункту 5 Порядку призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності деяких категорій осіб відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» подає інший з батьків, опікун, піклувальник або інший законний представник.

Інформація про задеклароване/зареєстроване місце проживання (перебування) або адреса фактичного місця проживання (для внутрішньо переміщених осіб) зазначаються в заяві.

Заява та необхідні документи можуть подаватися через центр надання адміністративних послуг. Заяви з необхідними документами приймаються адміністраторами центру надання адміністративних послуг виключно з формуванням електронної справи та надсилаються міжвідомчій комісії не пізніше ніж протягом наступного робочого дня після її формування. У паперовій формі такі документи передаються міжвідомчій комісії не рідше ніж один раз на два тижні. Центри надання адміністративних послуг можуть забезпечувати складення заяви в електронній формі, її друк та надання заявнику, його законному представнику або уповноваженій особі для перевірки та підписання.

<i>До заяви додаються копії (скановані копії):</i>	<i>Примітки</i>
посвідчення члена сім'ї загиблого Захисника чи Захисниці України	
свідоцтва про смерть загиблого (померлого)	
свідоцтва про народження особи	для виплати одноразової грошової допомоги батькам загиблого (померлого)
свідоцтва про шлюб	для виплати грошової допомоги дружині (чоловікові)
документа, що посвідчує особу заявника	
документів, що посвідчують особу тих осіб, від імені яких подається заява, а також документа, який надає повноваження законному представнику або уповноваженій особі представляти таких осіб, оформленого відповідно до законодавства	у разі подання документів законним представником або уповноваженою особою
свідоцтва про народження дитини	для виплати одноразової грошової допомоги дитині
документа, що засвідчує реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків	крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку в паспорті громадянина України
рішення районної, районної у м. Києві та Севастополі держадміністрації, виконавчого органу міської, районної у місті (у разі її утворення), сільської, селищної ради або суду про встановлення опіки чи піклування над дитиною-сиротою, дитиною, позбавленою батьківського піклування	у разі здійснення опіки або піклування над дітьми загиблих (померлих) осіб
рішення суду або нотаріально посвідченого правочину, що підтверджує факт перебування заявника на утриманні загиблого (померлого)	подають особи, які не були членами сім'ї загиблого (померлого), але перебували на його утриманні

У разі якщо такі документи перебувають у володінні міжвідомчої комісії або містяться в інформаційно-комунікаційних системах, такі документи не подаються, а в заяві зазначаються відомості, необхідні для отримання одноразової грошової допомоги.

У такому разі документи, необхідні для отримання одноразової грошової допомоги, отримуються без участі суб'єкта звернення на підставі зазначених у заяві відомостей шляхом доступу суб'єкта надання публічної послуги до відповідних інформаційно-комунікаційних систем або в автоматичному режимі шляхом електронної інформаційної взаємодії інформаційно-комунікаційних систем через систему електронної взаємодії цих систем згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 606 «Деякі питання електронної взаємодії електронних інформаційних ресурсів».

Одноразова грошова допомога виплачується на підставі рішення міжвідомчої комісії про її призначення місцевими органами соціального захисту населення за задекларованим/зареєстрованим місцем проживання (перебування) або адресою фактичного місця проживання (для внутрішньо переміщених осіб) осіб, зазначених у такому рішенні.

Для отримання одноразової грошової допомоги особи, зазначені в рішенні міжвідомчої комісії про її призначення, за задекларованим/зареєстрованим місцем проживання (перебування) або адресою фактичного місця проживання (для внутрішньо переміщених осіб) подають місцевим органам соціального захисту населення такі документи:

- заяву про перерахування коштів для виплати одноразової грошової допомоги із зазначенням рахунку в установі банку;
- копію документа, що посвідчує особу.

2.2. Особливості пенсійного забезпечення

Умови, розміри і порядок пенсійного забезпечення УБД визначаються Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 р. № 2262-ХІІ та змінами до нього, якщо дотримані вимоги законодавчих положень.

Після звільнення військовослужбовців з військової служби їм гарантується пенсійне забезпечення та виплата одноразової грошової допомоги.

Підстави та розміри виплати військовослужбовцям одноразової грошової допомоги при звільненні їх з військової служби визначені у ст.15 ЗУ про захист військовослужбовців.

Передбачено три види пенсій:		
1) за вислугу років	2) по інвалідності	3) у разі втрати годувальника
Пенсія призначається незалежно від віку за наявності таких умов : – вислуги 25 років і більше; – при досягненні на день звільнення зі служби 45-річного віку, за наявності 25 років і більше страхового стажу, з яких не менше 12 років 6 місяців становить військова служба або служба в органах внутрішніх справ.	Пенсійна виплата призначається, якщо вона настала під час виконання службових обов'язків або під час проходження служби.	Ця пенсія призначається непрацездатним членам сім'ї, які були на утриманні військовослужбовців, які померли, загинули або пропали безвісти.

Право вибору пенсії гарантується законом. Зокрема, військовослужбовцям та членам їхніх сімей, які одночасно мають право на різні державні пенсії, призначається одна пенсія за їх вибором.

У разі якщо особа має право на отримання пенсії відповідно до ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» та ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», призначається одна пенсія за її вибором. При цьому різниця між розміром пенсії,

на який особа має право відповідно до ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», і розміром пенсії зі солідарної системи відповідно до ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», яка визначається в порядку, встановленому КМУ, фінансується за рахунок коштів державного бюджету.

Такий порядок передбачений Постановою КМУ «Про затвердження Порядку визначення різниці між розміром пенсії, призначеної відповідно до ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», і розміром пенсії зі солідарної системи відповідно до ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 16 листопада 2011 р. № 1168.

Зокрема, УБД мають право на дострокову пенсію за віком після досягнення чоловіками 55 років за наявності страхового стажу не менше 25 років, жінками – 50 років при наявності страхового стажу не менше 20 років (ст. 115 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»). Розмір пенсії УБД залежить від тривалості набутого страхового стажу та отриманого заробітку, з якого сплачувалися страхові внески.

До пенсій УБД встановлюються:

1) підвищення в розмірі 25% прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність (стаття 12 Закону України від 22.10.1993 № 3551 «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»);

2) цільова грошова допомога на прожиття у розмірі 40 грн (Закон України від 16.03.2004 № 1603 «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни»);

3) щомісячна державна адресна допомога до пенсії у разі якщо щомісячний розмір пенсійних виплат (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, сум індексації та інших доплат до пенсій, установлених законодавством, крім пенсій за особливі заслуги перед Україною) не досягає 4958 грн (постанова КМУ від 28.07.2010 № 656 «Про встановлення щомісячної державної адресної допомоги до пенсії особам з інвалідністю внаслідок війни та учасникам бойових дій»).

З урахуванням змін до Державного бюджету України на поточний рік можуть встановлюватися додаткові правила регулювання визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у період воєнного часу, які діють протягом певного календарного року.

Для оформлення пенсії УБД за ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» необхідно надати оригінали документів:

- 1) паспорта;
- 2) реєстраційного номера облікової картки платника податків;
- 3) трудової книжки або документів про стаж (документи про проходження військової служби);
- 4) довідки про заробітну плату (грошове забезпечення) по грудень 2016 року (у разі відсутності даних про заробітну плату в Реєстрі застрахованих осіб);
- 5) посвідчення УБД;
- 6) довідки про безпосередню участь особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України;
- 7) фото (для видачі пенсійного посвідчення).

Заява про призначення/перерахунок пенсії учаснику бойових дій подається засобами вебпорталу електронних послуг Пенсійного фонду України portal.pfu.gov.ua або особисто до будь-якого сервісного центру Пенсійного фонду.

Окремі особливості призначення пенсійних виплат визначені Порядком подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», який затверджений постановою Пенсійного фонду від 25.11.2005 № 22-1.

Довічна пенсія за вислугу років

Умови призначення пенсії

Суб'єкти – особи з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особи, які мають право на пенсію за ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»

при наявності встановленої цим Законом вислуги на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції та на службі на посадах начальницького складу в Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони і в Державній пожежній охороні, службі в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, в органах і підрозділах цивільного захисту, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, Державної кримінально-виконавчої служби України.

Основна умова для призначення пенсії – звільнення військовослужбовців зі служби, незалежно від віку.

Пенсія за вислугу років призначається:

а) особам офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, іншим особам, зазначеним у пунктах «б»–«д», «ж», «з» статті 1-2 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (крім осіб, зазначених у ч. 3 ст. 5 цього Закону), незалежно від віку, якщо вони звільнені зі служби;

б) особам офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, іншим особам, зазначеним у пунктах «б»–«д», «з» статті 1-2 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», в разі досягнення ними на день звільнення зі служби 45-річного віку, крім осіб, зазначених у ч. 3 ст. 5 цього Закону, за наявності у них страхового стажу 25 років і більше, з яких не менше ніж 12 календарних років і 6 місяців становить військова служба або служба в органах внутрішніх справ, Національній поліції, на посадах начальницького складу в Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, Державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції чи Державній кримінально-виконавчій службі України.

Особам, які є особами з ІВВ, пенсія на визначених у цьому пункті умовах призначається незалежно від віку;

в) особам офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової

служби за контрактом при досягненні 45-річного віку і за наявності в них вислуги 20 календарних років і більше, які звільняються з військової служби відповідно до ЗУ «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються зі служби у зв'язку з реформуванням ЗСУ, та членів їхніх сімей»;

г) особам офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, іншим особам, зазначеним у пунктах «б»–«д» статті 1-2 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», які займали посади льотного складу та плаваючого складу підводних човнів ЗСУ не менше 20 років, незалежно від віку в разі, якщо вони мають на день звільнення зі служби вислугу 20 років і більше, за винятком осіб, зазначених у частині третій статті 5 цього Закону.

Пенсії за вислугу років призначаються в таких **розмірах**:

а) особам з числа військовослужбовців (крім військово-службовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, які мають вислугу 20 років і більше:

- за вислугу 20 років – 50 відсотків,
- звільненням у відставку за віком або за станом здоров'я – за кожен рік вислуги понад 20 років – 3 відсотки відповідних сум грошового забезпечення;

б) особам з числа військовослужбовців (крім військово-службовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, які мають страховий стаж 25 років і більше, з яких не менше 12 календарних років і 6 місяців становить військова служба, служба в органах внутрішніх справ, поліції, Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, Державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України:

- за страховий стаж 25 років – 50 відсотків і за кожен повний рік стажу понад 25 років – 1 процент відповідних сум грошового забезпечення;

в) особам з числа військовослужбовців (крім військово-службовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, які звільняються з військової служби на умовах ЗУ «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються зі служби у зв'язку з реформуванням ЗСУ, та членів їхніх сімей»:

– за вислугу 20 років – 50 відсотків відповідних сум грошового забезпечення зі збільшенням цього розміру на 3 відсотки за кожен повний рік вислуги понад 20 років, але не більше ніж 65 відсотків відповідних сум грошового забезпечення.

Максимальний розмір пенсії, обчислений відповідно до ст. 13 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», не повинен перевищувати 70 відсотків відповідних сум грошового забезпечення.

Мінімальний розмір пенсії за вислугу років, що призначається відповідно до ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», встановлюється у розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного Законом.

Особам з числа військовослужбовців (крім військово-службовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу і які є ветеранами війни, та особам, на яких поширюється чинність ЗУ про статус ветеранів війни, пенсії за вислугу років підвищуються в порядку і на умовах, передбачених зазначеним Законом.

Надбавки та допомога до пенсії за вислугу років

До пенсії за вислугу років, що призначається особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу (у тому числі до обчисленої в мінімальному розмірі), нараховується:

а) надбавка непрацюючим пенсіонерам, які мають на своєму утриманні непрацездатних членів сім'ї, що належать до осіб, які забезпечуються пенсією в разі втрати годувальника,

– на кожного непрацездатного члена сім'ї в розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

При цьому надбавка нараховується тільки на тих членів сім'ї, які не одержують пенсійні виплати зі солідарної

системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю, державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю, допомогу на дітей одиноким матерям.

За наявності права одночасно на пенсію, зазначені види допомоги і надбавку на непрацездатного члена сім'ї до пенсії за вислугу років за вибором пенсіонера може бути призначено пенсію, державну соціальну допомогу або нараховано на цього члена сім'ї надбавку.

За наявності в сім'ї двох або більше пенсіонерів кожен непрацездатний член сім'ї, який перебуває на їх спільному утриманні, враховується для нарахування надбавки тільки одному з пенсіонерів за їх вибором;

б) державна соціальна допомога на догляд особам з інвалідністю I групи внаслідок таких причин, як настання інвалідності внаслідок каліцтва, одержаного в результаті нещасного випадку, не пов'язаного з виконанням обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок трудового каліцтва, професійного чи загального захворювання, або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби, або одиноким пенсіонерам, які за висновком лікарсько-консультативної комісії потребують догляду, у порядку і на умовах, передбачених ЗУ «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю»;

в) надбавка особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, у порядку і на умовах, передбачених ст. 16 ЗУ про статус ветеранів війни.

Ці надбавки та допомоги можуть нараховуватися одночасно.

Види служби та періоди часу, які зараховуються до вислуги років для призначення пенсії, визначаються ст. 17 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Порядок призначення пенсії

Заява про призначення подається до територіального органу ПФУ або до уповноваженого ним органу чи уповноваженій особі в порядку, встановленому правлінням ПФУ.

При цьому днем звернення за призначенням пенсії є день подання до відповідного органу ПФУ письмової заяви про призначення пенсії з усіма необхідними для вирішення цього питання документами, а в разі пересилання заяви і документів поштою – дата їх відправлення.

Документи, які необхідно надати:

1) заява;

2) паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України (для іноземців та осіб без громадянства – паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без громадянства, посвідка на постійне проживання, посвідчення біженця або іншого документа, що підтверджує законність перебування іноземця чи особи без громадянства на території України);

3) документ, що підтверджує реєстраційний номер облікової картки платника податків (крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті);

4) документи про місце проживання (реєстрації) особи;

5) документи, що підтверджують стаж роботи;

6) документ уповноваженого органу рф про те, що особі не призначалась пенсія за місцем реєстрації на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, та особиста декларація про відсутність громадянства держави – окупанта (для призначення пенсії громадянам України, які зареєстровані на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і не отримують пенсії від уповноважених органів рф);

7) подання про призначення пенсії, підготовлене уповноваженим структурним підрозділом;

8) грошовий атестат, або довідка про розмір грошового забезпечення, і довідка про додаткові види грошового забезпечення, які заявник отримував протягом останніх 24 місяців підряд перед місяцем звільнення з військової служби;

9) документи, що підтверджують право на встановлення надбавок, підвищень та інших доплат (за наявності).

Документи про призначення пенсії розглядає орган ПФУ і не пізніше ніж у 10-денний строк з дня їх надходження

приймає рішення про призначення або про відмову в призначенні пенсії.

У разі якщо до заяви про призначення пенсії додані не всі необхідні документи, заявнику роз'яснюється, які документи він повинен надати додатково. При наданні ним цих документів до закінчення тримісячного терміну з дня отримання роз'яснення днем звернення за призначенням пенсії вважається день подання заяви або дата відправлення документів поштою.

Документом, який підтверджує призначення пенсії, є пенсійне посвідчення, що видається органом ПФУ.

Повідомлення про відмову в призначенні пенсії зі зазначенням причини орган ПФУ видає (надсилає) заявникові не пізніше ніж протягом 5 днів після прийняття відповідного рішення.

Пенсія по інвалідності

Умови призначення пенсії

Пенсія призначається військовослужбовцям, які стали особами з інвалідністю.

Основна умова для призначення пенсії – звільнення військовослужбовців зі служби.

Пенсії по інвалідності призначаються в разі, якщо інвалідність настала в період проходження ними служби або не пізніше трьох місяців після звільнення зі служби, або якщо інвалідність настала пізніше тримісячного терміну після звільнення зі служби, але внаслідок захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва тощо), яке виникло в період проходження військової служби чи під час перебування в полоні або заручником, якщо полонення чи захоплення заручником не було добровільним і особа, яка має право на пенсію за цим Законом, перебуваючи в полоні або заручником, не вчинила злочину проти миру і людства.

Групи і причини інвалідності, а також час її настання встановлюються медико-соціальними експертними комісіями, які діють на підставі положення про них, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Залежно від ступеня втрати працездатності особи з інвалідністю поділяються на три групи.

Залежно від причини інвалідності особи з інвалідністю з числа військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, поділяються на такі категорії:

а) особи з інвалідністю внаслідок війни – при настанні інвалідності внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, одержаних під час захисту Батьківщини, виконання обов'язків військової служби (службових обов'язків) чи пов'язаних з перебуванням на фронті, у партизанських загонах і з'єднаннях, підпільних організаціях і групах та інших формуваннях, визнаних такими законодавством України, в районі воєнних дій, на прифронтових дільницях залізниць, на спорудженні оборонних рубежів, військово-морських баз та аеродромів у період громадянської та Другої світової воєн або з участю у бойових діях у мирний час, а також інші особи, зазначені у статті 7 ЗУ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;

б) інші особи з інвалідністю з числа військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом – при настанні інвалідності внаслідок каліцтва, одержаного в результаті нещасного випадку, не пов'язаного з виконанням обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби.

Розмір пенсії

Розмір пенсії по інвалідності залежить від причини інвалідності.

Особам з інвалідністю внаслідок війни пенсія призна-чається у розмірах:

I група – 100% сум грошового забезпечення;

II група – 80% сум грошового забезпечення;

III група – 60% сум грошового забезпечення.

Іншим особам з інвалідністю пенсія призна-чається у розмірах:

I група – 70% сум грошового забезпечення;

II група – 60% сум грошового забезпечення;

III група – 40% сум грошового забезпечення.

В разі наявності в особи з інвалідністю з числа військово-службовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу вислуги, необхідної для призначення пенсії за вислугу

років (п. «а» ст. 12 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»), пенсія по інвалідності може призначатися їм у розмірі пенсії за вислугу років відповідно до вислуги (п. «а» ст. 13 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»).

Надбавки та допомога до пенсії по інвалідності

До пенсії по інвалідності, що призначається особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу (у тому числі до обчисленої в мінімальному розмірі) нараховується:

а) надбавка непрацюючим особам з інвалідністю, які мають на своєму утриманні непрацездатних членів сім'ї, – на кожного непрацездатного члена сім'ї в розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

При цьому надбавка нараховується тільки на тих членів сім'ї, які не одержують пенсійні виплати зі солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю, державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю, допомогу на дітей одиноким матерям.

За наявності права одночасно на пенсію, зазначені види допомоги і надбавку до пенсії по інвалідності на непрацездатного члена сім'ї за вибором пенсіонера може бути призначено пенсію, державну соціальну допомогу або нараховано на цього члена сім'ї надбавку.

За наявності в сім'ї двох або більше пенсіонерів кожен непрацездатний член сім'ї, який перебуває на їх спільному утриманні, враховується для нарахування надбавки тільки одному з пенсіонерів за їх вибором;

б) державна соціальна допомога на догляд у порядку і на умовах, передбачених ЗУ «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю»;

в) надбавка особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, у порядку і на умовах, передбачених ст. 16 ЗУ про статус ветеранів війни.

Ці надбавки можуть нараховуватися одночасно.

Особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, іншим особам, зазначеним у пунктах «б»–«д» статті 1-2 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», які мають право на пенсію за цим Законом і які є ветеранами війни, та особам, на яких поширюється чинність ЗУ про статус ветеранів війни, пенсії по інвалідності підвищуються в порядку і на умовах, передбачених зазначеним Законом.

Порядок призначення пенсії

Заява про призначення пенсії подається до територіального органу ПФУ або до уповноваженого ним органу чи уповноваженій особі в порядку, встановленому постановою правління ПФУ «Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 30.01.2007 р. № 3-1.

Документи, які необхідно надати для отримання послуги:

- 1) заява;
- 2) грошовий атестат, або довідка про розмір грошового забезпечення, і довідка про додаткові види грошового забезпечення, які заявник отримував протягом останніх 24 місяців поспіль перед місяцем звільнення з військової служби;
- 3) довідка про реєстрацію місця проживання особи, передбачена постановою КМУ від 02 березня 2016 р. № 207;
- 4) документ уповноваженого органу рф про те, що особі не призначалась пенсія за місцем реєстрації на території АРК та м. Севастополя, та особиста декларація про відсутність громадянства держави-окупанта (для призначення пенсії громадянам України, які зареєстровані на території АРК та м. Севастополя і не отримують пенсії від уповноважених органів рф);
- 5) документ, що підтверджує реєстраційний номер облікової картки платника податків (крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті);

6) паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України (для іноземців та осіб без громадянства – паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без громадянства, посвідка на постійне проживання, посвідчення біженця або іншого документа, що підтверджує законність перебування іноземця чи особи без громадянства на території України);

7) подання про призначення пенсії, підготовлене уповноваженим структурним підрозділом;

8) військово-медичні документи про стан здоров'я звільненої особи (за винятком осіб, які не проходили військово-лікарську комісію);

9) документи, що підтверджують право на встановлення надбавок, підвищень та інших доплат (за наявності) відповідно до п. 8 Порядку № 3-1.

Документи про призначення пенсії розглядає орган Пенсійного фонду України і не пізніше ніж у 10-денний строк з дня їх надходження приймає рішення про призначення або про відмову в призначенні пенсії.

У разі якщо до заяви про призначення пенсії додані не всі необхідні документи, заявнику роз'яснюється, які документи він повинен надати додатково. При наданні ним цих документів до закінчення тримісячного терміну з дня отримання роз'яснення днем звернення за призначенням пенсії вважається день подання заяви або дата відправлення документів поштою.

Документом, який підтверджує призначення пенсії, є пенсійне посвідчення, що видається органом Пенсійного фонду України.

Повідомлення про відмову в призначенні пенсії зі зазначенням причини орган ПФУ видає (надсилає) заявникові не пізніше ніж протягом 5 днів після прийняття відповідного рішення.

Пенсії по інвалідності військовослужбовцям призначаються на весь час інвалідності, встановленої медико-соціальною експертною комісією, а особам з інвалідністю, які досягли пенсійного віку, встановленого ст. 26 ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» – довічно. Повторний огляд цих осіб з інвалідністю проводиться лише за їх заявою.

В разі визнання пенсіонера, який не досяг пенсійного віку, працездатним пенсія виплачується йому до кінця місяця, в якому його визнано працездатним, але не довше ніж до дня, по який встановлено інвалідність.

Пенсія у разі втрати годувальника

Умови призначення пенсії

Пенсії в разі втрати годувальника сім'ям військовослужбовців призначаються, якщо годувальник помер у період проходження служби або не пізніше 3 місяців після звільнення зі служби чи пізніше цього строку, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних у період проходження служби, а сім'ям пенсіонерів з числа цих військовослужбовців, – якщо годувальник помер у період одержання пенсії або не пізніше 5 років після припинення її виплати.

При цьому сім'ї військовослужбовців, які пропали безвісти в період бойових дій, прирівнюються до сімей загиблих на фронті.

Право на пенсію в разі втрати годувальника мають непрацездатні члени сімей загиблих, померлих або таких, що пропали безвісти, військовослужбовців, які перебували на їх утриманні.

Члени сім'ї померлого вважаються такими, що перебували на його утриманні, якщо вони були на його повному утриманні або одержували від нього допомогу, яка була для них постійним і основним джерелом засобів до існування.

Члени сім'ї померлого, для яких його допомога була постійним і основним джерелом засобів до існування, але які самі одержували будь-яку пенсію, мають право перейти на нову пенсію.

Незалежно від перебування на утриманні годувальника пенсія призначається:

– непрацездатним дітям; непрацездатним батькам і дружині (чоловікові), якщо вони після смерті годувальника втратили джерело засобів до існування, а також непрацездатним батькам і дружині (чоловікові) військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти в період проходження служби або пізніше внаслідок поранення, контузії, каліцтва чи захворювання, що мали місце під час служби.

Батьки військовослужбовців, які загинули (померли) у період проходження військової служби (виконання службових обов'язків) чи після звільнення зі служби, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва, отриманих при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків), захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи виконанням інтернаціонального обов'язку, безпосередньою участю в антитерористичній операції або забезпеченням її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення, безпосередньою участю у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії рф у Донецькій та Луганській областях, забезпеченням здійснення зазначених заходів, перебуваючи безпосередньо в районах та у період їх здійснення, безпосередньою участю у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією рф проти України, **мають право на призначення дострокової пенсії за віком**, після досягнення чоловіками 55 років, жінками – 50 років, за наявності страхового стажу не менше 25 років – для чоловіків і не менше 20 років – для жінок.

Непрацездатними членами сім'ї вважаються:

а) діти, брати, сестри та онуки, які не досягли 18 років або старші цього віку, якщо вони стали особами з інвалідністю до досягнення 18 років. При цьому братам, сестрам та онукам право на пенсію надається у тих випадках, якщо у них немає працездатних батьків;

б) батьки та дружина (чоловік), якщо вони досягли віку, що дає право на призначення пенсії за віком, встановленого частиною першою статті 26 ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (незалежно від тривалості страхового стажу), або є особами з інвалідністю;

в) батьки та дружина (чоловік), якщо вони не взяли повторний шлюб, військовослужбовців, які загинули, померли чи пропали безвісти в період проходження служби або померли після звільнення зі служби, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків), захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, ліквідацією наслідків

Чорнобильської катастрофи чи виконанням інтернаціонального обов'язку, безпосередньою участю в антитерористичній операції або забезпеченням її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення, безпосередньою участю у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ у Донецькій та Луганській областях, забезпеченням здійснення зазначених заходів, перебуваючи безпосередньо в районах та у період їх здійснення, безпосередньою участю у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією РФ проти України, та/або безпосередньою участю у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією РФ проти України, мають право на пенсію не раніш як за 5 років до досягнення віку, що дає право на призначення пенсії за віком, встановленого частиною першою статті 26 ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (незалежно від тривалості страхового стажу), або якщо вони мають право на пенсію незалежно від віку відповідно до ч. 3 ст. 114 ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», на дострокову пенсію за віком, пенсію за віком на пільгових умовах чи пенсію зі зменшенням пенсійного віку відповідно до закону, або якщо вони є особами з інвалідністю;

г) дід і бабуся – при відсутності осіб, які за законом зобов'язані їх утримувати;

г) дружина (чоловік) або один із батьків чи дід, бабуся, брат або сестра, незалежно від віку і працездатності, якщо вона (він) зайнята доглядом за дітьми, братами, сестрами чи онуками померлого годувальника, які не досягли 8-річного віку, і не працює.

Дружина (чоловік) годувальника, померлого внаслідок причин, зазначених у пункті «а» ст. 20 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», має право на пенсію в разі втрати годувальника відповідно до пункту «д» ч. 4 ст. 30 цього акта незалежно від того, працює (проходить військову службу) вона (він) чи ні.

Вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, які навчаються за денною формою навчання у загальноосвітніх

навчальних закладах, а також професійно-технічних закладах, закладах вищої освіти (у тому числі в період між завершенням навчання в одному зі зазначених навчальних закладів та вступом до іншого навчального закладу або у період між завершенням навчання за одним освітньо-кваліфікаційним рівнем та продовженням навчання за іншим за умови, що такий період не перевищує чотирьох місяців), мають право на пенсію в разі втрати годувальника до закінчення навчальних закладів, але не більш як до досягнення ними 23 років.

Діти-сироти мають право на пенсію в разі втрати годувальника до досягнення ними 23 років незалежно від того, навчаються вони чи ні.

Дітям, які втратили обох батьків, за період перебування на повному державному утриманні пенсія виплачується у повному розмірі.

Іншим дітям, які перебувають на повному державному утриманні, виплачується 50 процентів призначеної пенсії.

У разі смерті осіб, зазначених у пунктах «а»–«д», «з» статті 1-2 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», які загинули (померли) при виконанні службових обов'язків під час проходження військової служби, служби в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, Державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції чи Державній кримінально-виконавчій службі України внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаного під час виконання цих обов'язків, і були посмертно нагороджені державними нагородами України або колишнього Союзу РСР, непрацездатні члени сім'ї осіб, зазначені в частині четвертій цієї статті, які мають право на пенсію в разі втрати годувальника, мають право на встановлення до пенсії надбавки за умов та в розмірах, що встановлюються ЗУ «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною».

Для батьків і дружин (чоловіків) окремих категорій загиблих військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, КМУ може встановлювати інші умови призначення пенсії у зв'язку із втратою годувальника.

Усиновителі мають право на пенсію нарівні з батьками, а усиновлені – нарівні з рідними дітьми.

Неповнолітні, які мають право на пенсію в разі втрати годувальника, зберігають це право і при їх усиновленні.

Вітчим і мачуха мають право на пенсію нарівні з батьком і матір'ю за умови, якщо виховували або утримували померлого пасинка чи падчерку не менш як 5 років.

Пасинок і падчерка, якщо вони не одержували аліментів від батьків, мають право на пенсію нарівні з рідними дітьми.

Пенсія, призначена в разі смерті одного з подружжя, зберігається і при повторному одруженні пенсіонера.

Пенсії в разі втрати годувальника призначаються в таких **розмірах**:

1) членам сімей військовослужбовців, осіб, звільнених з військової служби, які загинули (померли) внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних при захисті Батьківщини, ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи або виконанні інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, у партизанських загонах і з'єднаннях та підпільних організаціях і групах, визнаних такими законодавством України, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи участю у бойових діях у мирний час, а саме батькам (одному з батьків), дружині (чоловікові), іншому непрацездатному члену сім'ї загиблого (померлого) годувальника, якщо право на пенсію має один непрацездатний член сім'ї, – у розмірі 70 відсотків грошового забезпечення (заробітної плати) загиблого (померлого) годувальника на кожного непрацездатного члена сім'ї;

– якщо право на пенсію мають двоє і більше непрацездатних членів сім'ї (крім батьків, дружини / чоловіка – у розмірі 50 відсотків грошового забезпечення (заробітної плати) загиблого (померлого) годувальника на кожного непрацездатного члена сім'ї. У таких самих розмірах, незалежно від причини смерті годувальника, обчислюються пенсії членам сімей померлих осіб з інвалідністю внаслідок війни та членам сімей, до складу яких входять діти, які втратили обох батьків;

2) сім'ям військовослужбовців, які померли внаслідок каліцтва, одержаного в результаті нещасного випадку,

не пов'язаного з виконанням обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби, – 30 відсотків заробітку годувальника на кожного непрацездатного члена сім'ї.

Пенсії в разі втрати годувальника, які призначаються членам сімей військовослужбовців, не можуть бути нижче двох визначених законом розмірів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Сім'ям військовослужбовців строкової служби, до складу яких входять діти, що втратили обох батьків (круглі сироти), пенсія в разі втрати годувальника може обчислюватись із загальної суми заробітку обох батьків за нормами, встановленими ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Пенсії у разі втрати годувальника ветеранам війни та особам, на яких поширюється чинність ЗУ про статус ветеранів війни, підвищуються в порядку і на умовах, передбачених зазначеним Законом.

Пенсія в разі втрати годувальника встановлюється на весь період, протягом якого член сім'ї померлого вважається непрацездатним (стаття 30), а членам сім'ї, які досягли пенсійного віку, встановленого статтею 26 ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», – довічно.

Зміна розміру пенсії, якщо у складі сім'ї, якій було призначено пенсію у разі втрати годувальника, станеться зміна, внаслідок якої окремі члени сім'ї або сім'я в цілому втратять право на пенсію, перерахунок пенсії або припинення її виплати проводиться з першого числа місяця, що йде за тим місяцем, у якому сталася зміна.

Пенсія в разі втрати годувальника призначається кожному непрацездатному члену сім'ї, який має право на таку пенсію.

На членів сім'ї, які є особами з інвалідністю, відповідно поширюються правила про порядок і строки встановлення інвалідності, викладені у статтях 19, 26–28 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Порядок призначення пенсії в разі втрати годувальника

Заява про призначення пенсії подається до територіального органу ПФУ або до уповноваженого ним органу чи уповноваженій особі в порядку, встановленому правлінням ПФУ.

За недієздатних осіб, осіб, дієздатність яких обмежено, малолітніх або неповнолітніх осіб звернення подають їхні законні представники.

Документи, які необхідно надати:

1) паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України (для іноземців та осіб без громадянства – паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без громадянства, посвідка на постійне проживання, посвідчення біженця або іншого документа, що підтверджує законність перебування іноземця чи особи без громадянства на території України) або пенсійне посвідчення;

2) грошовий атестат, або довідка про розмір грошового забезпечення, і довідка про додаткові види грошового забезпечення, які заявник отримував протягом останніх 24 місяців поспіль перед місяцем звільнення з військової служби;

3) довідка про реєстрацію місця проживання особи, передбачена постановою КМУ від 02 березня 2016 р. № 207;

4) документи про страховий стаж, передбачені підпунктом 2 пункту 2.1 розділу II Порядку № 22-1 (за періоди роботи, які не враховані у пенсійній справі) (подаються особою додатково);

5) документ уповноваженого органу рф про те, що особі не призначалась пенсія за місцем реєстрації на території АРК та м. Севастополя, та особиста декларація про відсутність громадянства держави-окупанта (для призначення пенсії громадянам України, які зареєстровані на території АРК та м. Севастополя і не отримують пенсії від уповноважених органів рф);

6) документ, що підтверджує реєстраційний номер облікової картки платника податків (крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті);

7) подання про призначення пенсії, підготовлене уповноваженим структурним підрозділом, який здійснює підготовку документів, необхідних для призначення пенсій за останнім місцем служби;

8) витяг з наказу про виключення годувальника зі списків особового складу у зв'язку зі смертю;

9) свідоцтво про смерть годувальника або рішення суду про визнання його безвісно відсутнім чи оголошення його померлим;

10) документ, що засвідчує родинні стосунки члена сім'ї з померлим годувальником, передбачений пунктом 10 Порядку № 3-1;

11) документ про перебування членів сім'ї на утриманні померлого (загиблого) годувальника (крім непрацездатних дітей, непрацездатних батьків і дружини (чоловіка) військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за Законом, які загинули чи померли або пропали безвісти в період проходження служби або пізніше внаслідок поранення, контузії, каліцтва чи захворювання, що мали місце під час служби);

12) висновок про обставини загибелі чи смерті внаслідок поранення, контузії, каліцтва, що одержані під час проходження служби при виконанні службових обов'язків (обов'язків військової служби).

Документи про призначення пенсії розглядає орган ПФУ і не пізніше ніж у 10-денний строк з дня їх надходження приймає рішення про призначення або про відмову в призначенні пенсії.

У разі якщо до заяви про призначення пенсії додані не всі необхідні документи, заявнику роз'яснюється, які документи він повинен надати додатково. При наданні ним цих документів до закінчення тримісячного терміну з дня отримання роз'яснення днем звернення за призначенням пенсії вважається день подання заяви або дата відправлення документів поштою.

Документом, який підтверджує призначення пенсії, є пенсійне посвідчення, що видається органом Пенсійного фонду України.

Повідомлення про відмову в призначенні пенсії із зазначенням причини орган ПФУ видає (надсилає) заявникові не пізніше ніж протягом 5 днів після прийняття відповідного рішення.

Строки призначення пенсій за Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»

Пенсії призначаються:	
1) військовослужбовцям строкової служби –	з наступного дня після виписки з госпіталю, але не раніше ніж з наступного дня після звільнення з військової служби, якщо встановлення інвалідності медико-соціальною експертною комісією і звернення за пенсією відбулися не пізніше ніж через три місяці з наступного дня після виписки з госпіталю або з наступного дня після звільнення з військової служби
2) сім'ям військовослужбовців строкової служби та пенсіонерів із числа цих військовослужбовців – Батькам або дружині (чоловікові) зазначених військовослужбовців і пенсіонерів, які набули право на пенсію в разі втрати годувальника, пенсія призначається з дня звернення за пенсією;	з дня смерті годувальника або виникнення права на пенсію, але не більш як за 12 місяців перед зверненням за пенсією
3) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом відповідно до пунктів «а», «в» ст. 12 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», – Особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які визнані особами з інвалідністю до закінчення трьох місяців з дня звільнення їх зі служби внаслідок захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва тощо), яке виникло в період проходження військової служби чи під час перебування в полоні або заручником, якщо полонення чи захоплення заручником не було добровільним і особа, яка має право на пенсію за цим Законом, перебуваючи в полоні або заручником, не вчинила злочину проти миру і людства, пенсія призначається з наступного дня після звільнення їх зі служби, але не раніше того дня, по який їм сплачено грошове забезпечення;	з наступного дня після звільнення їх зі служби, але не раніше того дня, по який їм сплачено грошове забезпечення, а членам сімей зазначених осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, а також пенсіонерів з їх числа – з дня смерті годувальника, але не раніше того дня, по який йому сплачено грошове забезпечення або пенсію, крім випадків призначення їм пенсій з більш пізніх строків
4) особам, які мають право на пенсію за цим Законом відповідно до п. «б» ст. 12 цього Закону, –	з наступного дня після звільнення зі служби

5) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, поновленим у військовому (спеціальному) званні, –	з дня поновлення
6) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які звільнені зі служби у зв'язку із засудженням за умисне кримінальне правопорушення без позбавлення військового (спеціального) звання з правом на пенсію за вислугу років, –	з дня звернення за пенсією
7) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які визнані особами з інвалідністю після закінчення трьох місяців з дня звільнення їх зі служби чи внаслідок нещасного випадку або захворювання, що мали місце після звільнення їх зі служби, –	з дня встановлення їм інвалідності
8) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які набули право на пенсію за цим Законом у зв'язку із внесенням зміни в раніше виданий наказ або інший розпорядчий акт про оголошення їх вислуги років для призначення пенсії та звільнення зі служби, –	з дня підписання наказу або іншого розпорядчого акта відповідною посадовою особою про внесення цієї зміни
Членам сімей осіб з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, та пенсіонерів з їх числа, які набули право на пенсію після смерті годувальника, –	з дня виникнення права на пенсію, а батькам або дружині (чоловікові), які набули право на пенсію у разі втрати годувальника, – з дня звернення за пенсією.

Пенсія за минулий час при несвоєчасному зверненні призначається з дня виникнення права на пенсію, але не більш як за 12 місяців перед зверненням за пенсією.

Виплата пенсій за Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»

Пенсія виплачується органами Пенсійного фонду України щомісяця, не пізніше останнього числа місяця, за який виплачується пенсія, виключно в грошовій формі за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України, незалежно від задекларованого або зареєстрованого місця його проживання.

Пенсія може виплачуватися за довіреністю, порядок посвідчення і строк дії якої визначається законодавством.

Нараховані суми пенсії, на виплату яких пенсіонер мав право, але своєчасно не отримав з власної вини, виплачуються за минулий час, але не більш як за три роки до дня звернення за отриманням пенсії. У цьому разі частина суми недоотриманої пенсії, але не більш як за 12 місяців, виплачується одночасно, а решта суми виплачується щомісяця рівними частинами, що не перевищують місячного розміру пенсії.

Нараховані суми пенсії, не отримані пенсіонером з вини органу Пенсійного фонду України, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком з нарахуванням компенсації втрати частини доходів.

2.3. Трудові гарантії прав учасників бойових дій

Статтею 17 Конституції України, яка є нормою прямої дії та підлягає виконанню, встановлено, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Учасники бойових дій належать до категорій громадян, що мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню. Зокрема, Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» визначає, що учасникам бойових дій надаються трудові гарантії та пільги, вони **мають право** на:

1. *Виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності* в розмірі 100% середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи – і це означає також 100% оплати лікарняної відпустки. Для призначення допомоги у зв'язку з тимчасовою

непрацездатністю в розмірі 100% середньої заробітної плати (доходу) незалежно від страхового стажу застраховані особи додають копії відповідних посвідчень або інші документи, які підтверджують право на пільгу.

2. Використання чергової щорічної відпустки у зручний для учасника бойових дій час, а також одержання додаткової відпустки зі збереженням заробітної плати строком 14 календарних днів на рік.

До стажу роботи, що дає право на щорічну основну відпустку, зараховується час, коли працівник фактично не працював, але за ним згідно з законодавством зберігалися місце роботи (посада) та заробітна плата повністю або частково (п. 2 ч. 1 ст. 9 ЗУ «Про відпустки»).

Щорічні відпустки	Повна тривалість до настання шестимісячного терміну безперервної роботи у перший рік роботи на даному підприємстві за бажанням працівника надаються: особам, звільненим після проходження строкової військової служби, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб зі числа резервістів в особливий період, військової служби за призовом осіб офіцерського складу або альтернативної (невійськової) служби, якщо після звільнення зі служби вони були прийняті на роботу протягом трьох місяців, не враховуючи часу переїзду до місця проживання (п. 5 ч. 7 ст. 10 ЗУ «Про відпустки»).
Додаткова відпустка окремим категоріям ветеранів війни	УБД надається додаткова відпустка зі збереженням заробітної плати тривалістю 14 календарних днів на рік (ст. 16 ² ЗУ «Про відпустки»).
Відпустка без збереження заробітної плати, що надається працівникові в обов'язковому порядку	Відпустка без збереження заробітної плати за бажанням працівника надається в обов'язковому порядку УБД – тривалістю до 14 календарних днів щорічно.

Для УБД гарантується використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час.

Відповідно до ст. 83 КЗпП України, працівникам, призваним на строкову військову службу, військову службу

за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період або прийнятим на військову службу за контрактом, за їхнім бажанням та на підставі заяви виплачується грошова компенсація за всі не використані ними дні щорічної відпустки, а також додаткової відпустки працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи. Відповідна заява подається не пізніше останнього дня місяця, в якому працівник був звільнений від роботи у зв'язку з призовом на військову службу.

Додаткову відпустку УБД:

1) надають за основним місцем роботи і за сумісництвом;
2) не переносять на інший період або не продовжують за причин, зазначених у ст. 11 Закону «Про відпустки» (зокрема у випадку хвороби працівника). До того ж, тимчасову непрацездатність, яка збіглася з такою відпусткою, не оплачують;

3) не ділять на частини;

4) не продовжують на святкові та неробочі дні, що припадають на період такої відпустки;

5) надають за календарний рік незалежно від відпрацьованого у цьому році часу. Тобто право працівника на цю відпустку не залежить від відпрацьованого часу в такому календарному році. Як зазначали фахівці Держпраці, навіть відпрацювавши один робочий день у поточному календарному році, працівник матиме право на відпустку учасникам бойових дій повної тривалості 14 днів;

6) надають понад щорічну основну та додаткову відпустки. Тобто дні цієї відпустки не враховують під час порівняння з установленою граничною тривалістю відпустки 59 (69) к. дн. на рік (відповідно до вимог ч. 3 ст. 10 Закону «Про відпустки»);

7) не переносять на наступні роки у разі невикористання, тобто вона має бути використана працівником протягом календарного року. Невикористана відпустка «згорає»;

8) не компенсують при звільненні, адже не віднесена ані до щорічних відпусток, ані до відпусток на дітей відповідно до ст. 19 Закону «про відпустки». Законом не передбачено можливості заміни додаткової відпустки УБД грошовою компенсацією, у тому числі при звільненні;

9) на новому місці роботи за поточний рік таку відпустку можуть надати за умови, що працівник не використав її за попереднім місцем роботи. На підтвердження цього варто попросити надати довідку від попереднього роботодавця;

10) оплачують коштом роботодавця. Відпускні розраховують відповідно до Порядку обчислення середньої заробітної плати, затвердженого постановою КМУ від 08.02.1995 р. № 100, з огляду на заробіток за останні 12 календарних місяців роботи.

Окрім того:

1) додаткову відпустку УБД, початок якої припадає на один рік, а закінчення – на наступний, вважають відпусткою за той рік, на який припадає її початок. До прикладу, якщо початок відпустки припадає на 2024 рік, а закінчення у 2025 році, то її вважають відпусткою за 2024 рік. Тому у 2025 році такий працівник матиме право на додаткову відпустку учасника бойових дій повної тривалості 14 календарних днів;

2) із додаткової відпустки УБД не можна відкликати (див. лист Мінсоцполітики від 17.10.2016 р. № 576/13/116-16).

3. Переважне право залишитися на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування у разі ліквідації підприємства, установи, організації. Це право, в разі порушення, можна відстояти в судовому порядку.

Варто зазначити, що, відповідно до ст. 42 Кодексу законів про працю України, учасники бойових дій та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни мають перевагу в залишенні на роботі при рівних умовах продуктивності праці і кваліфікації поряд з іншими категоріями осіб, які перелічені у вказаній статті, зокрема: сімейними – за наявності двох і більше утриманців; особами, в сім'ї яких немає інших працівників зі самостійним заробітком; працівниками з тривалим безперервним стажем роботи на даному підприємстві, в установі, організації; працівниками, які навчаються у вищих і середніх спеціальних закладах освіти без відриву від виробництва.

При скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці переважне право на залишення на роботі надається працівникам з більш високою кваліфікацією і продуктивністю праці.

Тому ветерани війни хоча й мають переважне право на залишення на роботі, однак остаточне рішення, кого саме залишити на роботі – ветерана війни чи, наприклад, працівника, який отримав на цьому підприємстві трудове каліцтво і який також згідно зі ст. 42 КЗпП має переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників, прийматиме роботодавець з урахуванням кваліфікації та продуктивності праці обох працівників.

При рівних умовах продуктивності праці і кваліфікації перевага в залишенні на роботі надається: працівникам з числа колишніх військовослужбовців строкової служби, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, військової служби за призовом осіб офіцерського складу та осіб, які проходили альтернативну (невійськову) службу, – протягом двох років з дня звільнення їх зі служби (ч. 9 ст. 42 КЗпП).

Додаткова гарантія переважного права на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування у разі ліквідації підприємства, установи, організації для УБД закріплена у п.13 ст. 12 та п. 14 ст. 13 ЗУ «Про статус ветеранів війни».

4. Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове пенсійне страхування», *учасники бойових дій мають право на дострокову пенсію* за віком із досягненням чоловіками 55 років, за умови якщо вони мають страховий стаж не менше 25 років, а жінками – 50 років, якщо тривалість їхнього страхового стажу складає не менше 20 років.

Військова служба є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України (за винятком випадків, визначених законом), іноземців та осіб без громадянства, пов'язаній із обороною України, її незалежності та територіальної цілісності. Час проходження військової служби зараховується громадянам України до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби (ст. 2 ЗУ «Про військовий обов'язок і військову службу»).

Час проходження строкової військової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу, а також час проходження військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до ЗУ «Про оборону України», зараховуються до стажу роботи, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах, якщо на момент призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу в особливий період, що оголошується відповідно до ЗУ «Про оборону України», особа навчалася за фахом у професійно-технічному навчальному закладі, працювала за професією або займала посаду, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах.

Час навчання в професійно-технічному навчальному закладі, час проходження строкової військової служби, а також час проходження військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до ЗУ «Про оборону України», які зараховуються до стажу роботи, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах, не повинні перевищувати наявного стажу роботи, що дає право на пенсію за віком на пільгових умовах. Час проходження військовослужбовцями військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до ЗУ «Про оборону України», зараховується до їх вислуги років, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби на пільгових умовах у порядку, який визначається КМУ (ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»).

Крім цього, під час дії воєнного стану за мобілізованими працівниками, а також прийнятими на військову службу за контрактом, у тому числі при укладенні нового контракту, строком до закінчення особливого періоду або до дня фактичного звільнення зберігається робоче місце, посада та середній заробіток (військовослужбовці звільняються від виконання посадових обов'язків). Трудовий стаж при цьому не переривається.

Трудові гарантії зберігаються за працівниками, які під час проходження військової служби отримали поранення (інші ушкодження здоров'я) та перебувають на лікуванні у медичних закладах, а також потрапили у полон або визнані безвісно відсутніми, на строк до дня, наступного за днем їх взяття

на військовий облік у районних (міських) територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, Центральному управлінні або регіональних органах СБУ, відповідному підрозділі Служби зовнішньої розвідки України після їх звільнення з військової служби у разі закінчення ними лікування в медичних закладах незалежно від строку лікування, повернення з полону, появи їх після визнання безвісно відсутніми або до дня оголошення судом їх померлими.

Відповідно до статті 119-1 КЗпП України, за особою, щодо якої згідно зі ЗУ «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, зберігається місце роботи (посада) протягом усього періоду позбавлення свободи, а також протягом шести місяців з дня звільнення у разі проходження такою особою заходів з медичної, реабілітаційної, у тому числі психологічної, допомоги, санаторно-курортного лікування, інших відновлювальних (постізоляційних, реінтеграційних) заходів у порядку, встановленому КМУ.

Такі трудові гарантії поширюються також на поранених, полонених або визнаних безвісно відсутньою особою до моменту звільнення їх з військової служби, повернення з полону, появи після визнання безвісно відсутніми або до дня оголошення судом їх померлим.

Право на пільги мають не лише УБД, але й діти та інші родичі учасників бойових дій. Це гарантує Закон «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

3. ЖИТЛОВІ ТА КОМУНАЛЬНІ ПІЛЬГИ ДЛЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Пільги учасникам бойових дій та особам, прирівняним до них, визначаються Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Особи, про яких ідеться, – це ті, які відповідно до статей 5, 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» визначаються як учасники бойових дій (УБД).

Забезпечення житлом.

Пільги, що стосуються забезпечення житлом:

- першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов;

- першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва;

- першочерговий ремонт жилих будинків і квартир цих осіб;

- першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їх технічне обслуговування, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків.

Учасники бойових дій, які дістали поранення, контузію або каліцтво під час участі в бойових діях чи при виконанні обов'язків військової служби, забезпечуються жилою площею, у тому числі за рахунок жилої площі, що передається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями у розпорядження місцевих рад і державних адміністрацій, – *протягом двох років з дня взяття на квартирний облік.*

Житлове приміщення можна отримати, перебуваючи на так званому квартирному обліку. Наразі чинними є Правила обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР

(Постанова Ради Міністрів Української РСР; Правила від 11.12.1984 № 470).

За загальним правилом, *заява про взяття на квартирний облік* подається відповідно виконавчому комітету сільської, селищної, міської ради, сільському голові (у разі якщо відповідно до закону виконавчий орган сільської ради не утворено) *за місцем проживання громадян* та адміністрації підприємства, установи, організації чи органу або іншому громадському об'єднанню (організації) *за місцем їхньої роботи*. Заява підписується членами сім'ї, які разом проживають, мають самостійне право на одержання жилого приміщення і бажають разом стати на облік.

Внутрішньо переміщені особи беруться на квартирний облік у населеному пункті в межах території обслуговування органу соціального захисту населення, *в якому вони перебувають на обліку в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб*. При цьому члени сім'ї особи з інвалідністю або УБД, які мають довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи за формою згідно з додатком до Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи (постанова КМУ від 01.10.2014 № 509-2014-п), беруться на квартирний облік разом з нею (ним).

До заяви про взяття на квартирний облік додаються довідки: про реєстрацію місця проживання особи (на кожного члена сім'ї), про те, чи вже перебувають на якомусь квартирному обліку. Громадяни, які беруться на облік на пільгових підставах або користуються правом першочергового чи позачергового одержання жилих приміщень, зазначають про це у заяві і подають відповідні документи. Додатки до заяви визначаються у п. 18 Правил обліку громадян, зокрема щодо внутрішньо переміщених осіб.

Громадяни вважаються взятими на квартирний облік з дня винесення відповідного рішення. Інформація про громадян, взятих на квартирний облік, та зміни до неї в установленому законодавством порядку вносяться до Єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

Громадянам, які перебувають на квартирному обліку, жилі приміщення надаються в порядку черговості. *У першу*

чергу жилі приміщення надаються тим, що перебувають на квартирному обліку (див. п.п. 44, 45 Правил обліку громадян), зокрема:

- учасникам бойових дій та учасникам війни. УБД, які дістали поранення, контузію або каліцтво під час участі в бойових діях чи виконання обов'язків військової служби, забезпечуються жилою площею протягом двох років з дня взяття на квартирний облік;

- особам з інвалідністю I та II груп внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання з числа військовослужбовців;

- генералам, адміралам, офіцерам і тим, що перебували на військовій службі не менше двадцяти календарних років, військовослужбовцям надстрокової служби, прапорщикам і мічманам Збройних Сил СРСР та прирівняним до них особам, звільненим з військової служби за станом здоров'я, віком або скороченням штатів, надаються не пізніше, ніж у тримісячний строк з дня прибуття до місця проживання, обраного з урахуванням існуючого порядку прописки.

За ЗУ «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», право на позачергове одержання жилих приміщень мають:

- 1) особи, звільнені з військової служби і визнані особами з інвалідністю внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних під час виконання обов'язків військової служби, або захворювання, одержаного під час проходження військової служби, – в населених пунктах, обраних ними для проживання з урахуванням встановленого порядку, за рахунок військових формувань або органів виконавчої влади, в яких вони перебувають на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов;

- 2) військовослужбовці, які вступили на військову службу за контрактом, і час, що залишився їм до досягнення граничного віку перебування на військовій службі, є меншим за строк, визначений ч. 2 ст. 23 ЗУ «Про військовий обов'язок і військову службу» – за рахунок військових формувань за місцем проходження військової служби. До часу перебування їх на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, зараховується час перебування на такому обліку за місцем проживання до прийняття на військову службу за контрактом;

3) військовослужбовці, які продовжили військову службу за контрактом відповідно до ч. 10 ст. 23 ЗУ «Про військовий обов'язок і військову службу» – за рахунок військових формувань за місцем проходження військової служби;

4) сім'ї військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби, – в разі потреби поліпшення житлових умов, за місцем їх перебування на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

У позачергу також жилі приміщення надаються згідно з п. 46 Правил обліку громадян, зокрема:

- особам, які належать до осіб з інвалідністю внаслідок війни. Вони забезпечуються жилою площею протягом двох років з дня взяття на квартирний облік, а особа з інвалідністю 1 групи з числа УБД на території інших країн – протягом року;
- членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни та членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України.

Громадяни, які користуються правом позачергового одержання жилих приміщень, включаються в окремий список. Рішення про включення до цього списку приймається відповідно виконавчим комітетом місцевої Ради народних депутатів або адміністрацією підприємства, установи, організації чи органом кооперативної або іншої громадської організації і профспілковим комітетом. Рішення адміністрації (органу громадської організації) та профспілкового комітету затверджується виконавчим комітетом місцевої Ради. Про прийняте рішення повідомляється заінтересованим особам. Список громадян, які користуються правом позачергового одержання жилих приміщень, вивішується для загального відома.

На підставі рішення про надання жилого приміщення в будинку державного або громадського житлового фонду виконавчий комітет районної, міської, районної в місті, селищної, сільської Ради видає громадянину *ордер, який є єдиною підставою для вселення в надане жиле приміщення*. Ордер дійсний протягом 30 днів. При вселенні в надане жиле приміщення громадянин здає ордер у житлово-експлуатаційну організацію, а за її відсутності – відповідному підприємству, установі, організації. Одночасно подаються паспорти усіх членів сім'ї,

включених до ордера, з відміткою про виписку з попереднього місця проживання.

Сім'ї військовослужбовців, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції або забезпеченні її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях або забезпеченні їх здійснення та загинули (померли) або пропали безвісти, забезпечуються жилими приміщеннями в разі потреби поліпшення житлових умов за рахунок коштів державного бюджету в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Деякі питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їхніх сімей врегульовані *Постановою КМУ від 24 березня 2023 р. № 265 та від 9 жовтня 2016 р. № 719 «Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей»*. Зокрема, затверджено Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей, що визначають механізм її надання, зокрема особам, визначеним п.п. 11–14 частини другої ст. 7 ЗУ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та які потребують поліпшення житлових умов і включені до списків осіб, які користуються правом позачергового (першочергового) одержання жилих приміщень, за місцем проживання відповідно до законодавства за категоріями, встановленими цим пунктом.

УБД мають право на одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і подвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва. *Зазначені позики надаються в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України.*

У відповідній постанові КМУ (від 08.05.2019 № 449) уточнюється, що позика надається у національній валюті. Також слід звернути увагу, що:

- розміри позики визначаються банками;
- позика надається банками на умовах, визначених договором;
- порядок погашення може додатково визначатись договором;
- відсотки за користування позикою сплачуються відповідно до укладеного договору.

Банки розглядають звернення осіб за наявності в них посвідчення, зразок якого затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 1994 р. № 302 «Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни» (ЗП України, 1994 р., № 9, ст. 218).

Держава забезпечує учасникам бойових дій та їхнім дітям, у тому числі дітям, які навчаються за денною формою навчання у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, – до закінчення такими дітьми закладів освіти, але не довше ніж до досягнення ними 23 років, державну цільову підтримку для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти у державних і комунальних закладах освіти. *Порядок та умови надання державної цільової підтримки для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти зазначеним категоріям громадян визначаються Кабінетом Міністрів України.*

Безоплатне проживання в гуртожитках (учнівських та студентських) вважається тут видом Державної цільової підтримки для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти.

Для отримання державної цільової підтримки особи подають особисто на ім'я керівника відповідного закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої або вищої освіти *заяву, складену в довільній формі*, із зазначенням конкретних видів державної цільової підтримки, на які особи претендують. *До заяви додають* засвідчену в установленому порядку копію власного посвідчення учасника бойових дій (чи матері/батька та свідоцтва про народження дитини),

відповідно до Порядку та умов надання державної цільової підтримки деяким категоріям громадян для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти (Постанова КМУ від 23 листопада 2016 р. № 975).

Житлово-комунальні послуги.

Для того щоб скористатися правом на пільги у сфері надання житлово-комунальних послуг, УБД потрібно подати заяву про внесення відомостей до Реєстру осіб, які мають право на пільги (Постанова КМУ від 29 січня 2003 р. № 117). Після цього можна скористатись електронним порталом Пенсійного фонду України (в розділі «Всі послуги» обрати опцію «Заява на житлову субсидію чи пільгу»). Подати документи можна й особисто у ПФУ або надіслати їх поштою.

Отже, учасникам бойових дій та членам їх сімей, що проживають разом з ними, *незалежно від виду житла чи форми власності* (варто звернути увагу, що лише офіційна оренда житла тут може враховуватись) надаються пільги у вигляді знижок у розмірі 75% за:

- користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 кв. метр загальної площі житла на кожну особу, *яка постійно проживає* у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю);

- користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленим балонним газом для побутових потреб у межах середніх норм споживання. Площа житла, на яку надається знижка, при розрахунках плати за опалення становить 21 кв. метр опалювальної площі на кожну особу, *яка постійно проживає* у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю;

- користування газом для опалювання житла на подвійний розмір нормативної опалювальної площі (42 кв. метри на кожну особу, яка має право на знижку плати, та 21 кв. метр на сім'ю). *Однак це для сімей, що складаються лише з непрацездатних осіб.*

Площа житла, на яку нараховується 75-відсоткова знижка плати, визначається в максимально можливому розмірі в межах загальної площі житлового приміщення (будинку)

згідно з нормами користування (споживання), незалежно від наявності в складі сім'ї осіб, які не мають права на знижку плати. *Якщо в складі сім'ї є особи, які мають право на знижку плати в розмірі, меншому ніж 75 відсотків, спочатку обчислюється в максимально можливому розмірі 75-відсоткова відповідна знижка плати.*

УБД надається право на позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів (оплата у розмірі 20 процентів від тарифів вартості основних та 50 відсотків – додаткових робіт). Абонементна плата за користування телефоном встановлюється у розмірі 50 відсотків від затверджених тарифів. *Для користування пільгою УБД слід звернутись до свого провайдера (оператора) зв'язку.*

Також УБД мають право на першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту.

4. ЗЕМЕЛЬНІ ПІЛЬГИ УЧАСНИКАМ БОЙОВИХ ДІЙ

Кожен громадянин України має право на безоплатну приватизацію п'яти видів земельних ділянок у законодавчо встановлених ст. 121 ЗКУ межах:

а) для ведення фермерського господарства – в розмірі земельної частки (паю), визначеної для членів сільськогосподарських підприємств, розташованих на території сільської, селищної, міської ради, де знаходиться фермерське господарство. Якщо на території сільської, селищної, міської ради розташовано декілька сільськогосподарських підприємств, розмір земельної частки (паю) визначається як середній по цих підприємствах. У разі відсутності сільськогосподарських підприємств на території відповідної ради розмір земельної частки (паю) визначається як середній по району;

б) для ведення особистого селянського господарства – не більше 2,0 гектара;

в) для ведення садівництва – не більше 0,12 гектара;

г) для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах – не більше 0,25 гектара, в селищах – не більше 0,15 гектара, в містах – не більше 0,10 гектара;

г) для індивідуального дачного будівництва – не більше 0,10 гектара;

д) для будівництва індивідуальних гаражів – не більше 0,01 гектара.

Передача земельних ділянок безоплатно у власність громадян у межах зазначених норм, провадиться один раз по кожному виду цільового призначення.

Статтею 12 п. 14 та ст. 13 п. 18 ЗУ про статус ветеранів війни встановлено право УБД та осіб з ІВВ на отримання як пільги – першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва.

Це право вони зможуть реалізувати у межах норм безоплатної приватизації земельних ділянок державної

або комунальної власності громадянами України, що передбачено ст. 121 ЗКУ в таких розмірах:

у власність:

– для індивідуального житлового будівництва (у селах – не більше 0,25 гектара, в селищах – не більше 0,15 гектара, в містах – не більше 0,10 гектара);

– для садівництва (не більше 0,12 гектара);

в оренду:

– для городництва (не може перевищувати 0,6 гектара).

Безоплатна передача ветеранам війни у власність земельних ділянок із земель державної або комунальної власності можлива і для інших цілей, що вказані у ст. 121 ЗКУ, але вже для цих цілей безоплатна приватизація буде здійснюватися у загальному порядку.

Н.В. Під час дії воєнного стану реалізація права на безоплатну приватизацію земельних ділянок є обмежена: Відповідно до пп.5 п. 27 «Перехідних положень» Земельного кодексу України, безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі, розроблення такої документації забороняється. Положення цього підпункту **не поширюються** лише на безоплатну передачу земельних ділянок у приватну власність власникам розташованих на таких земельних ділянках об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд), а також на безоплатну передачу у приватну власність громадянам України земельних ділянок, переданих у користування до 01 січня 2002 р.

Відповідно під час дії воєнного стану учасники бойових дій можуть безоплатно приватизувати земельні ділянки тільки у цих двох випадках.

З припиненням чи скасуванням воєнного стану на території України заборона повинна бути скасована.

Для отримання послуги з першочергового відведення земельних ділянок необхідно звернутися до виконавчих органів сільських, селищних, міських рад за послугою «Включення учасників АТО, бойових дій, ветеранів війни та інвалідів внаслідок війни до Списку учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни для отримання земельних ділянок безоплатно у власність». Послуга надається на підставі

індивідуального рішення кожного органу місцевого самоврядування в межах території.

Подати заяву на отримання послуги заявник може особисто або через законного представника, шляхом відправлення документів поштою (рекомендованим листом).

Документи, які необхідно надати для отримання послуги:

- заява;
- копія паспорта громадянина України або інший документ, який посвідчує особу;
- копія посвідчення УБД/особи з ІВВ;
- облікова картка платника податків (ідентифікаційний код);
- нотаріально засвідчена довіреність та копія паспорта довіреної особи, якщо представником інтересів заявника є інша особа;
- копія довідки про безпосередню участь особи в захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.

Результат та способи отримання результату

Витяг з Протоколу комісії про включення особи до Списку учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни для отримання земельних ділянок безоплатно у власність.

Отримати результати надання послуги заявник може особисто або через законного представника, поштовим відправленням на вказану при поданні заяви адресу (рекомендованим листом).

Після цього для реалізації права на отримання земельної ділянки слід звернутися за отриманням послуги *«Надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки учасникам бойових дій та особам, прирівняних до них»*.

Для отримання цієї послуги потрібно подати заяву. Це може бути зроблено як особисто, так і через законного представника, або шляхом відправлення документів поштою (рекомендованим листом).

Зі заявою треба звернутися до одного із вказаних органів залежно від місця розташування бажаної до отримання земельної ділянки:

1. Сільські, селищні, міські ради щодо земель комунальної власності відповідних територіальних громад для всіх потреб.

2. Обласні, районні ради щодо відповідних земель спільної власності територіальних громад для всіх потреб.

3. Районні державні адміністрації на їхній території щодо земель державної власності, у межах сіл, селищ, міст районного значення для всіх потреб та за межами населених пунктів для індивідуального дачного будівництва.

4. Центральний орган виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин та його територіальні органи щодо земель сільськогосподарського призначення державної власності для всіх потреб.

5. Обласні державні адміністрації на їхній території щодо земель державної власності, у межах міст обласного значення та за межами населених пунктів, а також земельні ділянки, що не входять до складу певного району, або у випадках, коли районна державна адміністрація не утворена, для всіх потреб.

До заяви особа повинна додати такий перелік документів:

- клопотання про надання дозволу на розробку проєкту землеустрою;

- копія документа, що посвідчує особу (наприклад, паспорта громадянина України);

- документ що підтверджує право на пільги при отриманні земельних ділянок;

- графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування земельної ділянки;

- документи, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі (у разі надання земельної ділянки для ведення фермерського господарства);

- погодження землекористувача (у разі вилучення земельної ділянки, що перебуває у користуванні інших осіб).

Як результат розгляду звернення може бути рішення відповідного органу, до якого особа зверталась, про надання дозволу чи відмову у наданні дозволу на розроблення проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у користування. Строк розгляду питання і прийняття рішення становить 1 місяць. Особа може отримати результати надання послуги особисто або через законного представника, чи поштовим відправленням на вказану при поданні заяви адресу (рекомендованим листом).

Ветеранам війни та прирівняним до них особам надаються пільги зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства.

Ветерани війни та особи, на яких поширюється дія ЗУ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», **звільняються від сплати земельного податку**. Ці пільги передбачено у ст. 281 Податкового кодексу України (п. 281.1.4.).

Звільнення від сплати податку за земельні ділянки поширюється на земельні ділянки за кожним видом використання у межах граничних норм:

- для ведення особистого селянського господарства – у розмірі не більш як 2 гектари;
- для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка): у селах – не більш як 0,25 гектара, в селищах – не більш як 0,15 гектара, в містах – не більш як 0,10 гектара;
- для індивідуального дачного будівництва – не більш як 0,10 гектара;
- для будівництва індивідуальних гаражів – не більш як 0,01 гектара;
- для ведення садівництва – не більш як 0,12 гектара.

Щоби скористатися цією пільгою, необхідно подати до податкової інспекції за місцем знаходження земельної ділянки **заяву** довільної форми про надання пільги та документи, що посвідчують право на пільгу.

Якщо зазначена особа станом на 1 січня поточного року має у власності декілька земельних ділянок одного виду використання, площа яких перевищує межі визначених граничних норм, така особа до 1 травня поточного року подає письмову заяву у довільній формі до контролюючого органу за місцем знаходження будь-якої земельної ділянки про самостійне обрання/зміну земельних ділянок для застосування пільги.

Пільга починає застосовуватися до обраних земельних ділянок з базового податкового (звітного) періоду, в якому подано таку заяву, та діє до початку місяця, що настає за місяцем подання нової заяви про застосування пільги.

У разі подання фізичною особою, яка станом на 1 січня поточного року має у власності декілька земельних ділянок одного виду використання, заяви про застосування пільги після 1 травня поточного року, пільга починає застосовуватися до обраних земельних ділянок з наступного податкового (звітного) періоду.

Якщо право на пільгу у фізичної особи, яка має у власності декілька земельних ділянок одного виду використання, виникає протягом календарного року та/або фізична особа набуває право власності на земельну ділянку/земельні ділянки одного виду використання, така особа подає заяву про застосування пільги до контролюючого органу за місцем знаходження будь-якої земельної ділянки протягом 30 календарних днів з дня набуття такого права на пільгу та/або права власності.

5. ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ СПРИЯННЯ ЗАЙНЯТОСТІ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Повертаючись до цивільного життя, військовослужбовці можуть стикатися з низкою проблем. Насамперед, це складнощі з соціалізацією і пристосуванням до цивільного середовища – відмінного від фронтового. Однією зі складових такої адаптації є зайнятість ветерана, тобто його працевлаштування.

Власне, сприяння зайнятості учасників бойових дій в умовах воєнного стану вважається одним із основних напрямів роботи служби зайнятості.

Законодавчі нововведення, зокрема, передбачають: низку програм підтримки бізнесу під час працевлаштування деяких категорій населення; додаткові можливості отримання статусу безробітного особами, які перебувають на території, на яких ведуться бойові дії, та у яких не розірвані трудові договори з роботодавцем; сприяння особам з інвалідністю на ринку праці в Україні.

Передусім треба вказати на експериментальний проект з організації професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості¹. Його метою є підтримання конкурентоспроможності учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни шляхом професійного навчання. Документ визначає механізм реалізації експериментального проекту з організації професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості.

¹ Про реалізацію експериментального проекту з організації професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2023 року № 984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2023-%D0%BF#Text>

Відповідно до зазначеного документа, учасниками проекту є учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, заклади професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості. Відповідальними за організацію та забезпечення реалізації заходу є регіональні центри зайнятості та їх філії, а також обласні, Київський міський центр зайнятості, міські, районні, міськрайонні центри зайнятості (до їх припинення), а координаторами виступають Міністерство економіки та Державний центр зайнятості. Крім того, джерелами фінансування такого проекту є кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Відповідно до п. 9 вказаного Порядку, учасник бойових дій чи особа з інвалідністю внаслідок війни для проходження професійного навчання може звернутися до регіонального центру зайнятості чи його філії, подає та пред'являє:

- документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України або спеціальний статус особи;
- посвідчення учасника бойових дій або посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни;
- документ про професійну (професійно-технічну) чи фахову передвищу, чи вищу освіту, або дублікати таких документів, або є Документ про освіту (за наявності);
- документ, що засвідчує реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків (крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку у паспорті громадянина України), який надається у разі відсутності в паспорті громадянина України інформації про реєстраційний номер облікової картки платника податків.

Особи з інвалідністю внаслідок війни подають також копію довідки до акта огляду медико-соціальною експертною комісією та індивідуальну програму реабілітації.

Наголошуємо, що особа має право безоплатно отримати від центру зайнятості повну та достовірну інформацію про порядок та умови професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах освіти.

ЗАЯВА
про направлення на професійне навчання учасників
бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни
в закладах професійної (професійно-технічної) освіти
Державної служби зайнятості

Прошу направити мене ☐ підготовка
на професійне навчання для ☐ за робітничою професією
(необхідне позначити) ☐ перепідготовка
☐ за робітничою професією
☐ підвищення кваліфікації
за професією / програмою підвищення кваліфікації _____

Особисті дані заявника
Прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності) особи _____

Дата народження _____
(число, місяць, рік)

Документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство
України або спеціальний статус особи _____

(серія (за наявності) та номер паспорта)

Реєстраційний номер облікової картки платника податків
(крім фізичних осіб, які через свої релігійні переконання від-
мовляються від прийняття реєстраційного номера облікової
картки платника податків та повідомили про це відповідному
контролюючому органу і мають відмітку в паспорті) _____

Документ про професійну (професійно-технічну)/фахову
передвищу/вищу освіту (за наявності) _____

(вид документа*,

серія та номер документа,

дата видачі, ким виданий,

спеціальність/професія,

кваліфікація)

Належність заявника до категорії осіб, які мають право на навчання, та документи, що підтверджують таке право**

- ☐ учасник бойових дій
- ☐ посвідчення учасника бойових дій

(серія та номер документа, дата видачі)

☐ особа з інвалідністю внаслідок війни

☐ посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни

(серія та номер документа, дата видачі)

☐ довідка до акта огляду медико-соціальною експертною комісією _____

(номер та дата видачі, ким видана)

☐ індивідуальна програма реабілітації

Одночасно повідомляю, що на момент подання цієї заяви ознайомлений (ознайомлена) з:

- порядком та умовами навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості;
- переліком професій, програм підвищення кваліфікації для професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни;
- переліком закладів професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості, які здійснюють навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни.

Про прийняте рішення прошу поінформувати мене _____

(контактні дані для інформування)

(прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності))	(підпис)***	(ініціал власного імені та прізвище)
--	--------------------	---

_____ 20__ р.

* Зазначається наявний у особи вид документа про освіту: диплом кваліфікованого робітника або свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації, або диплом молодшого спеціаліста, або диплом фахового молодшого бакалавра, або диплом молодшого бакалавра, або диплом бакалавра, або диплом спеціаліста, або диплом магістра, або інший документ про освіту, виданий до 1991 року.

** Визначається категорія, до якої належить заявник, заповнюється розділ та зазначається (зазначаються) документ (документи), що підтверджує (підтверджують) право на навчання.

*** Підпис/електронний підпис, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису.

Рішення про направлення здобувача освіти на навчання оформляється наказом центру зайнятості, не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання заяви. Центр зайнятості протягом трьох робочих днів з дня прийняття рішення інформує здобувача освіти, що подав заяву, про прийняте рішення та про дату початку професійного навчання в обраному закладі освіти за обраною професією чи програмою підвищення кваліфікації та видає направлення на професійне навчання в паперовій або електронній формі з використанням технічних засобів електронної комунікації.

Зарахування здобувача освіти на професійне навчання здійснюється закладом освіти відповідно до законодавства. Договір про професійне навчання укладається між закладом освіти та здобувачем освіти.

Професійне навчання здобувачів освіти здійснюється за очною (денною, вечірньою), дистанційною, дуальною формами або шляхом їх поєднання.

За результатами професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації за робітничими професіями здобувачі освіти отримують свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації.

За результатами підвищення кваліфікації, у тому числі на курсах цільового призначення, здобувачі освіти отримують документ про підвищення кваліфікації (у випадку необхідності з використанням шрифту Брайля).

Перелік професій та освітніх програм для організації навчання включає: професійно-технічне навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації за професіями та підвищення кваліфікації за програмами, перелік яких зазначений на сайті Державної служби зайнятості (<https://www.dcz.gov.ua/profnavch/ubdptu/choice>)

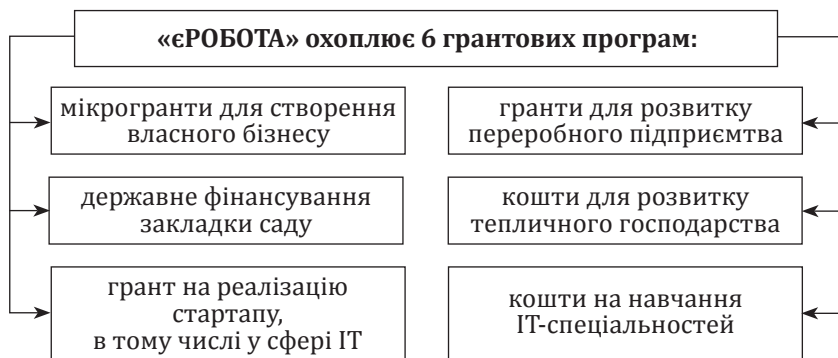
Державна програма «Власна справа».

Іншим напрямом допомоги учасникам бойових дій та членів їхніх сімей є допомога у започаткуванні та розвитку власної справи. Варто наголосити, що підприємництво дає можливість не тільки спробувати власні сили у «післявоєнному» житті, а й можливість самостійно забезпечувати себе та членів своєї сім'ї завдяки провадженню господарської діяльності.

Учасники бойових дій та члени їх сімей потребують підтримки на державному рівні, а також забезпечення умов мінімального ризику для розпочинання власної справи. Тому для набуття навичок, досвіду та розуміння, як працює бізнес, стартовий капітал та інвестиції, держава пропонує чимало інструментів. Передусім ідеться про державну програму «Власна справа».

До речі, такі навички військовослужбовців, як уміння швидко ухвалювати рішення, сприйняття гострих ситуацій та дух братерства, – якраз ті риси, які можуть допомогти їм у започаткуванні власної успішної справи.

Одним зі способів підтримки ветеранів на шляху їхньої реінтеграції та долучення до бізнесової галузі можна вказати саме державну програму «Власна справа». Проект є частиною

урядової програми та дієвою підтримкою мікро- і малого бізнесу.

Гранти для ветеранів – окремий напрям діяльності Міністерства економіки України. Гранти доступні для ветеранів та їхніх дружин/чоловіків. Отримане фінансування надасть змогу почати власну справу або розширити бізнес усім, хто має план, необхідні навички та бажання. Навіть якщо таких навичок недостатньо – партнери проєкту допоможуть зорієнтуватися в правилах і підготувати необхідний пакет документів.

Нормативним забезпеченням такої програми є Порядок надання грантів на створення або розвиток власного бізнесу учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей², який затверджений постановою КМУ від 21 червня 2022 р. № 738 (далі – Порядок № 738). Документ визначає умови, критерії, механізм надання безповоротної державної допомоги учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей у формі грантів на створення або розвиток власного бізнесу за кошти Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття та кошти, що надходять на рахунок «Фонд підтримки малого та середнього бізнесу» Мінекономіки, відкритий у Національному банку.

Метою надання гранту є створення або розвиток власного бізнесу отримувачем, а також забезпечення зайнятості населення та створення нових робочих місць.

Строк реалізації проєкту зі створення або розвитку власного бізнесу отримувача, на який надається грант (далі – проєкт), становить три або п’ять, або сім років на вибір отримувача.

Доречно зауважити, що ветеранам дуже важливо, розпочинаючи власну справу, отримувати підтримку з боку власників уже успішних підприємницьких проєктів. Тобто їм необхідні ментори (наставники), які передаватимуть свої навички та ділитимуться досвідом побудови власного бізнесу.

² Порядок надання грантів на створення або розвиток власного бізнесу учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 року № 738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#n902>

Це допомагатиме ветеранам краще зрозуміти, як працює бізнес, а також додасть їм упевненості.

Слід наголосити на тому, що надання таких грантів може здійснюватися разом з державною підтримкою, яка може надаватися відповідно до законодавства місцевими держадміністраціями, органами місцевого самоврядування, військовими адміністраціями на підставі регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва за рахунок коштів місцевих бюджетів, а також за рахунок коштів підприємств, установ, організацій, міжнародних та благодійних організацій за їх згодою на договірній основі. З метою спільного надання державної підтримки і регіональними та місцевими програмами розвитку малого і середнього підприємництва Державний центр зайнятості укладає договори про співробітництво з відповідними місцевими держадміністраціями, органами місцевого самоврядування, військовими адміністраціями, а також з підприємствами, установами, організаціями, міжнародними та благодійними організаціями, в яких визначаються основні умови виконання обраних регіональних та місцевих програм.

Грантова програма створена для учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, а також їхніх дружин або чоловіків. Грант може отримати фізична особа-підприємець або фізична особа, яка планує відкрити власний бізнес.

Заборонено брати участь у цій програмі тим, хто:

- перебуває та веде діяльність на окупованій території, в росії або білорусі;
- перебуває під санкціями;
- має відкриті провадження у справі про банкрутство;
- зареєстровані як кредитні або страхові організації, інвестиційні або недержавні пенсійні фонди, учасники ринку цінних паперів та ломбарди;
- займається обміном валют, виробництвом або виготовленням зброї, алкоголю чи тютюнових виборів;
- притягнені до кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення.

Після отримання гранту отримувач зобов'язаний працювати найманих працівників на умовах, визначених Порядком № 738.

Розмір гранту, який надається одному отримувачу, визначається відповідно до його суми запиту і не перевищує³	
<i>вимога для отримувача</i>	<i>сума гранту</i>
для члена сім'ї у разі зобов'язання створити:	одне робоче місце – до 250 тис. гривень включно
	два робочих місця – понад 250 тис. і до 500 тис. гривень включно
для учасника бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни у разі зобов'язання створити:	одне робоче місце – до 250 тис. гривень включно;
	два робочих місця – понад 250 тис. і до 500 тис. гривень включно;
	чотири робочих місця – понад 500 тис. і до 1000 тис. гривень включно

Напрямки покриття витрат для провадження підприємницької діяльності:

- придбання меблів, обладнання, транспортних засобів (які будуть використовуватися в комерційних та виробничих цілях), необхідних для провадження господарської діяльності, що не підлягає відчуженню до виконання умов договору про надання гранту на створення або розвиток власного бізнесу (крім випадків відчуження внаслідок звернення стягнення на нього уповноваженого банку відповідно до договору застави);

- закупівля ліцензійного програмного забезпечення (такі витрати повинні становити сумарно не більше 50 відсотків розміру гранту);

- закупівля свійських тварин, птиці та бджіл, молодняка тварин та птиці, об'єктів аквакультури, саджанців, посівного матеріалу, сировини, матеріалів, товарів та послуг, пов'язаних з реалізацією бізнес-плану (такі витрати повинні становити сумарно не більше 70 відсотків розміру гранту);

- послуги з маркетингу та реклами (такі витрати повинні становити не більше 10 відсотків розміру гранту);

³ **Примітка.** Додатково отримувач може дофінансувати проект за власні кошти. Гранти понад 500 тис. і до 1000 тис. гривень включно надаються за умови співфінансування отримувачем у такому співвідношенні: 70 відсотків вартості проекту – за рахунок гранту, не менше 30 відсотків – за рахунок коштів отримувача (власних або кредитних).

- орендна плата за користування нежитловим приміщенням, земельною ділянкою, які будуть використовуватися в комерційних та виробничих цілях (такі витрати повинні становити не більше 25 відсотків розміру гранту);
- плата за оренду обладнання (такі витрати повинні становити не більше 30 відсотків розміру гранту);
- придбання на умовах лізингу обладнання, крім автомобілів, мотоциклів та інших транспортних засобів особистого користування (такі витрати повинні становити не більше 50 відсотків загального розміру гранту);
- використання у підприємницькій діяльності прав інших суб'єктів господарювання (комерційна концесія).

Особа, яка має намір отримати грант на розвиток власного бізнесу, повинна подати заяву через Єдиний державний вебпортал електронних послуг (Портал Дія)⁴ у довільній формі, придатній для прийняття її змісту, зазначивши відповідні відомості.

Формування заяви закінчується накладенням електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису.

Відомості, які вказуються у заяві	
<i>для фізичної особи</i>	<i>для юридичної особи</i>
прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності)	відомості про юридичну особу (у разі якщо отримувач та/або члени його сім'ї є засновниками юридичної особи): найменування юридичної особи; код ЄДРПОУ
реєстраційний номер облікової картки платника податків (крім фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідному податковому органу та мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта)	відомості про корпорацію (у разі якщо отримувач та/або члени його сім'ї є засновниками юридичної особи): найменування юридичної особи; код ЄДРПОУ

⁴ Дія : державні послуги онлайн. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-dlya-veteraniv-ta-chleniv-yihnih-simej>

дата народження, серія та/або номер паспорта	місце провадження діяльності
контактні дані (номер телефону, адреса електронної пошти)	відомості про фінансові показники: – розмір загального офіційного доходу (без урахування податку на додану вартість) за річною звітністю (гривень) (за наявності) (для фізичної особи – підприємця); – вид доходу; – банківські послуги; – кредити в банках; – місячний платіж за всіма поточними кредитами (гривень)
реєстраційний номер облікової картки платника податків учасника бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни (у разі якщо отримувачем є член сім'ї)	відомості про активи у власності
відомості щодо належності до категорії осіб з інвалідністю/ внутрішньо переміщених осіб	місцезнаходження юридичної особи (у разі якщо отримувач та/або члени його сім'ї є засновниками юридичної особи)
прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) учасника бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни (у разі якщо отримувачем є член сім'ї)	запланований основний вид економічної діяльності
контактні дані учасника бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни (адреса електронної пошти) (у разі якщо отримувачем є член сім'ї)	
прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) дружини або чоловіка отримувача (у разі якщо отримувачем є учасник бойових дій та/або особа з інвалідністю внаслідок війни)	
<i>Для фізичної особи-підприємця</i>	
дата реєстрації в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань	
адреса місця реєстрації	

основний вид економічної діяльності	
задеклароване (zareєстроване) місце проживання	
відомості про освіту; сімейний стан; відомості про дітей	
кількість непрацюючих членів сім'ї (середньомісячні витрати)	
стаж роботи за останнім місцем роботи	
відмітка про те, що отримувач не належить до національних публічних діячів	
відомості щодо раніше отриманої допомоги (за програмами підтримки релокації під час воєнного стану, державних допомог або грантів), зокрема в рамках проєктів міжнародної технічної допомоги під час воєнного стану	
сума запиту (гривень)	
щомісячна планова виручка	
запланована кількість новостворених робочих місць	
очікувана рентабельність бізнесу (відсотків);	
відсоток власних коштів у проєкті (гривень)	
загальна вартість проєкту з урахуванням коштів гранту (гривень)	
період окупності проєкту (років)	
потенційна кількість споживачів	
збитки, яких зазнали у зв'язку із веденням бойових дій	
цільове призначення	
ефект або вплив від отриманої допомоги на господарську діяльність, а також місцеву економіку/громаду в регіоні, в якому провадиться господарська діяльність	

Заяви, які за результатами перевірки уповноваженим банком ділової репутації та відомостей, зазначених у заяві, набрали відповідну кількість балів (понад 99) за сумою критеріїв, визначених Мінекономіки, підлягають подальшому розгляду Державним центром зайнятості (далі – центр зайнятості).

Перевірка ділової репутації проводиться за такими критеріями:

- корупційні дії;
- наявність судових справ, зокрема кримінальних проваджень, у яких отримувач є обвинуваченим, підозрюваним або засудженим;
- відкриті виконавчі провадження, в яких отримувач є боржником;
- наявність справи про банкрутство;
- наявність податкового боргу;
- арешт майна;
- шахрайство;
- санкційні списки.

У разі успішного проходження всіх етапів особу запрошують на співбесіду до центру зайнятості. Державний центр зайнятості має право відмовити отримувачу у наданні гранту з таких підстав, як невідповідність отримувача встановленим вимогам, у тому числі:

- набрання за результатами перевірки ділової репутації та відомостей, зазначених у заяві, проведеної уповноваженим банком, 98 та менше балів;
- набрання підсумкового балу менше 130;
- непрозорі або сумнівні очікувані результати реалізації бізнес-плану;
- негативна ділова репутація хоча б за одним із критеріїв перевірки ділової репутації;
- подання заяви отримувачем, який вже отримав грант відповідно до цього Порядку;
- отримання з відкритих джерел та реєстрів додаткових фактів / інформації щодо негативної ділової репутації отримувача, зокрема фактів приховування інформації;
- відмова від співбесіди, зокрема непогодження отримувачем запланованої дати та часу проведення співбесіди протягом двох днів після повідомлення регіональним центром зайнятості про таку дату та час;
- відсутність та/або невідповідність у бізнес-плані напрямів витрат, видатків на виплату заробітної плати найманим працівникам та сплату податків і зборів, єдиного

внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у сумі отриманого гранту;

- ненадання доопрацьованого бізнес-плану протягом 15 календарних днів з дня отримання повідомлення регіонального центру зайнятості, надісланого в кабінет отримувача на Порталі Дія;

- невідповідність поданих документів вимогам законодавства;

- керівник та/або засновник, та/або кінцевий бенефіціарний власник є особою, яка є керівником та/або засновником, та/або кінцевим бенефіціарним власником більше ніж у п'яти платників податків;

- неподання доопрацьованого бізнес-плану у визначений строк;

- отримувач не надав підтвердження відсутності судових справ, відкритих виконавчих проваджень, арешту/конфіскації майна (активів), дані щодо яких отримані з автоматизованих систем інформації, та відсутності податкового боргу;

- надходження від отримувача заяви про відкликання заяви на отримання гранту до ухвалення Державним центром зайнятості рішення про надання/відмову у наданні гранту;

- отримувач уже отримав мікрогрант на створення або розвиток власного бізнесу⁵.

У разі відсутності підстав для відмови у наданні гранту Державний центр зайнятості ухвалює рішення, яке оформляється наказом, про надання грантів отримувачам, які набрали найбільшу сукупну кількість балів, у межах наявної граничної суми грантів, визначеної Мінекономіки.

Про прийняте рішення щодо надання або відмови в наданні гранту отримувачам повідомляють регіональні центри зайнятості шляхом надсилання повідомлення в кабінет отримувача на Порталі Дія.

У разі якщо отримувач не є фізичною особою-підприємцем, такий отримувач повинен протягом 20 робочих днів з дня отримання рішення про надання гранту зареєструватися

⁵ Деякі питання надання грантів бізнесу : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 року № 738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text>.

як суб'єкт господарювання, укласти договір про надання гранту (далі – договір гранту) за формою, встановленою Мін-економіки, та подати до уповноваженого банку пакет документів для відкриття рахунку.

У разі якщо отримувачем є фізична особа-підприємець, такий отримувач повинен протягом 20 робочих днів з дня отримання рішення про надання гранту укласти договір гранту та подати до уповноваженого банку пакет документів для відкриття рахунку.

Отож результатом буде укладення договору про надання гранту. Після підписання договору особа отримує грантові кошти на спеціальний банківський рахунок. Грант надається у безготівковій формі.

Про прийняте рішення щодо надання або відмови в наданні гранту отримувачам повідомляють регіональні центри зайнятості шляхом надсилання повідомлення в кабінет отримувача на Порталі Дія. Центр зайнятості подає уповноваженому банку інформацію про прийняті рішення.

Інформація щодо отримання гранту отримувачами передається центром зайнятості до Єдиного державного реєстру ветеранів війни.

Обов'язковим етапом є складання та подання бізнес-плану разом із необхідними документами. У разі якщо за результатом розгляду бізнес-плану є необхідність його доопрацювання отримувачем, центр зайнятості повертає такий бізнес-план для доопрацювання отримувачу та переносить його розгляд на наступний період у межах встановленого кінцевого строку за результатами доопрацювання⁶.

Доцільно зазначити, що обов'язковою умовою договору гранту є створення протягом шести місяців з дня зарахування коштів на рахунок отримувача робочих місць залежно від розміру гранту та працевлаштування на них осіб на повну тривалість робочого дня із встановленням заробітної плати таким особам у розмірі, не меншому встановленого законодавством

⁶ **Примітка.** Не є підставою для повернення бізнес-плану наявність орфографічних, синтаксичних, граматичних помилок, що не спотворюють змісту бізнес-плану.

мінімального розміру заробітної плати, на строк не менш як 24 місяці протягом 36-місячного періоду.

Водночас для виконання такої умови договору (щодо працевлаштування) центр зайнятості за місцем укладення договору гранту інформують отримувача про необхідність укомплектування робочих місць, насамперед особами з числа зареєстрованих безробітних. У разі відсутності у центрі зайнятості зареєстрованих безробітних, які можуть бути працевлаштовані на робочі місця, створені отримувачем, комплектування таких робочих місць здійснюється отримувачем самостійно.

Центр зайнятості здійснює моніторинг та контроль за виконанням умов договору гранту, зокрема шляхом періодичних виїзних оглядів місця провадження господарської діяльності отримувача, не рідше ніж один раз на шість місяців протягом трьох років з дня зарахування коштів на рахунок отримувача.

Центр зайнятості надає інформаційну підтримку з питань провадження господарської діяльності та здійснює супроводження отримувачів, які одержали грант, шляхом проведення регулярного навчання, організації груп взаємної підтримки для отримувачів тощо. Для організації навчання отримувачів центр зайнятості залучає представників Держмитслужби, ДПС, Держпраці, міжнародні організації для надання відповідних консультацій.

У підсумку можна резюмувати, що грантова програма «Власна справа» – це реальна можливість для ветеранів та членів їхніх сімей розпочати або розширити свій бізнес, створити нові робочі місця, сприяти розвитку економіки країни, а відтак унікальна можливість втілити в життя бізнес-ідеї та стати успішними підприємцями.

6. ПІЛЬГИ ДЛЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ У СФЕРІ ОСВІТИ

1. Військовослужбовці мають право на навчання (у тому числі на отримання післядипломної освіти) у військових навчальних закладах, відповідних підрозділах підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації військовослужбовців. Військовослужбовцям, які прийняті на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу після здобуття базової або повної вищої освіти за державним замовленням, дозволяється навчатися в інших закладах вищої освіти без відриву від служби після проходження ними строку служби, який дорівнює часу їхнього навчання для здобуття попередньої вищої освіти. Іншим категоріям військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової військової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу, дозволяється навчатися в інших закладах вищої освіти без відриву від служби в порядку, визначеному відповідними положеннями про проходження військової служби громадянами України.

2. Особи, які були призвані на строкову військову службу та військову службу за призовом осіб офіцерського складу в період навчання у закладах вищої освіти I–IV рівнів акредитації, при звільненні з військової служби зараховуються для продовження навчання до того навчального закладу, де вони навчалися до призову на військову службу, незалежно від форми навчання.

3. При зміні військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, або тими, хто перебуває на кадровій військовій службі, місця проходження військової служби, а також при звільненні з військової служби за віком, станом здоров'я чи у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів члени їх сімей, які навчаються (виховуються) у державних навчальних закладах, мають право переводитися до державних навчальних закладів, найближчих до нового місця проходження військової служби або місця проживання.

4. Дітям військовослужбовців за місцем проживання їх сімей у першочерговому порядку надаються місця у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах і дитячих оздоровчих таборах незалежно від форм власності.

5. Особа, у якої один з батьків є військовослужбовцем, який має вислугу в календарному обчисленні 20 років і більше, особа, у якої один з батьків є громадянином, звільненим з військової служби за віком, за станом здоров'я чи у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, вислуга років у календарному обчисленні якого становить 20 років і більше, особа, у якої один з батьків є військовослужбовцем, який став особою з інвалідністю внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням військової служби, користується переважним правом зарахування до військових ліцеїв, ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, до вищих військових навчальних закладів та закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки, закладів фахової передвищої військової освіти, за умов успішного складання іспитів та відповідності іншим вимогам і правилам прийому до цих навчальних закладів, протягом трьох років після здобуття необхідного для вступу рівня загальної середньої освіти.

Особа, у якої один з батьків (усиновлювачів) був військовослужбовцем, який загинув чи визнаний судом безвісно відсутньою особою при виконанні ним обов'язків військової служби, протягом трьох років після здобуття відповідної загальної середньої освіти зараховується поза конкурсом за особистим вибором спеціальності до державних і комунальних вищих та професійно-технічних навчальних закладів України для навчання за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів.

Заклади освіти України передбачають різні рівні освіти та можливості, відповідно до запиту й потреб ветеранів війни.

1. Професійна (професійно-технічна). Професійна (професійно-технічна) освіта є складовою системи освіти України. Вона являє собою комплекс педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення

оволодіння громадянами знаннями, уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури.

Професійна (професійно-технічна) освіта здобувається у закладах професійної (професійно-технічної) освіти на основі базової середньої освіти / повної загальної середньої освіти.

Термін навчання: 1–3 роки (відповідно до умов закладу освіти).

Дізнатися більше можна у Законі України «Про професійну (професійно-технічну) освіту».

2. Фахова передвища освіта. Рівень фахової передвищої освіти передбачає: здатність особи вирішувати типові спеціалізовані задачі в окремій галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідних наук та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях.

Особа може здобувати фахову передвищу освіту на основі базової середньої освіти, профільної середньої освіти (незалежно від здобутого профілю), професійної (професійно-технічної) освіти, фахової передвищої освіти або вищої освіти. Особи, які здобувають фахову передвищу освіту на основі базової середньої освіти, зобов'язані одночасно виконати освітню програму профільної середньої освіти професійного спрямування.

Дізнатися більше можна у Законі України «Про фахову передвищу освіту».

3. Вища освіта. Вища освіта – це сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Вищий військовий навчальний заклад – заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів),

ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського і старшинського) складу з метою задоволення потреб Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, інших розвідувальних органів України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону.

Заклад вищої освіти зі специфічними умовами навчання – заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах середнього та вищого складу Національної поліції України, начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.

Здобувається на основі:

- молодший бакалавр: повна загальна середня освіта / фахова передвища освіта;
- бакалавр: повна загальна середня освіта / фахова передвища освіта / освітній ступінь молодшого бакалавра;
- магістр: ступінь бакалавра;
- доктор філософії: ступінь магістра.

Термін навчання: 3–6 років (відповідно до ступеня освіти та умов закладу освіти).

Дізнатися більше можна у Законі України «Про вищу освіту».

4. Освітні заходи. Освітні заходи для ветеранів можуть включати різноманітні ініціативи, спрямовані на підтримку їхньої адаптації до цивільного життя, фізичної та психологічної реабілітації, розвитку нових навичок та забезпечення доступу до корисної інформації та ресурсів.

Термін навчання: від 1 дня – до 1 року (відповідно до умов закладу освіти).

Учасники бойових дій та особи з інвалідністю внаслідок війни можуть безплатно пройти навчання та перекваліфікацію

за такими професіями, як психолог, фермер, касир, кухар та інші. Тривалість навчання становить 6 місяців.

Загалом для освоєння є 95 робітничих професій та 365 освітніх програм для перекваліфікації. Повний перелік професій та програм для перекваліфікації можна віднайти за покликанням. Після закінчення проходження курсу видається документ державного зразка.

У разі навчання особи з інвалідністю I групи безоплатне навчання надається й особі, яка її супроводжує. Обом надається компенсація їхнього проїзду. Учасника програми та його супроводжувального забезпечують місцем проживання. Вартість розраховується закладом освіти.

Проходити навчання учасники бойових дій та інші особи можуть у денній, вечірній формі навчання, дистанційному форматі або у формі дуальної освіти.

Навчання відбувається у Центрах професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості.

Потреба у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці у 2024–2027 рр., за даними Міністерства економіки України, становить:

- 2024 рік – 494,3 тисячі осіб;
- 2025 рік – 553,2 тисячі осіб;
- 2026 рік – 619,3 тисячі осіб;
- 2027 рік – 681,1 тисячі осіб.

Очікувано затребувані професії:

- працівники сфери оборони;
- водії та робітники з обслуговування пересувної техніки та установок;
- фахівці в галузі охорони здоров'я;
- фахівці з видобутку корисних копалин;
- технічні фахівці в галузі прикладних наук та техніки;
- працівники соціальної сфери та страхування;
- професіонали в галузі фізичних, математичних та технічних наук;
- фахівці сфер будівництва та промисловості;
- керівники підприємств, установ та організацій.

Щоб обрати освіту, потрібно перейти на платформу «Освіта для ветеранів». Платформа запропонує освітні можливості та навчальні програми для ветеранів війни.

А також слід зробити такі кроки:

- у рядку пошуку введіть запит, наприклад, назву спеціальності або закладу освіти. Алгоритм пошуку запропонує всі освітні можливості, які відповідають запиту;

- натисніть на кнопку «Знайти освіту» та оберіть освітні можливості за власними критеріями пошуку: розташування, спеціальність, рівень, форма навчання, наявність особливих умов навчання тощо. Алгоритм пошуку запропонує всі освітні можливості, які відповідають запиту.

Посилання: <https://osvitaveteraniv.gov.ua/search>

Освіта повинна базуватися на принципі безбар'єрності.

Безбар'єрність – загальний підхід до формування та імплементації державної політики для забезпечення безперешкодного доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності.

Освітня безбар'єрність передбачає створення рівних можливостей та вільного доступу до освіти, зокрема освіти протягом життя, а також здобуття іншої професії, підвищення кваліфікації та опанування додаткових компетентностей.

Безбар'єрність освіти передбачає:

- рівні можливості та вільний доступ до освіти;
- можливість використовувати всі види та форми здобуття освіти;
- задоволення особливих освітніх потреб всіх учасників освітнього процесу;
- створення інклюзивного освітнього середовища.

Дізнатися більше можна у розпорядженні Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 366-р (Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року).

7. НОТАРІАЛЬНІ ПОСЛУГИ З ЗАСВІДЧЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ДЛЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Загальновідомо, що в Україні вчиняти нотаріальні дії, а також прирівняні до нотаріальних довіреності та заповіти, вправі нотаріальні органи та певні посадові та службові особи, які уповноважені здійснювати вказані повноваження в додаток до виконання своїх основних посадових (функціональних) повноважень.

Відповідно до статті 1 ЗУ «Про нотаріат», нотаріат в Україні – це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені вказаним Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності.

Найширші повноваження щодо вчинення нотаріальних дій державою покладено на державних та приватних нотаріусів. На державних нотаріусів, які працюють у державних нотаріальних конторах, або приватних нотаріусів, що займаються приватною нотаріальною діяльністю (приватні нотаріуси), крім нотаріальних повноважень, законом може бути покладено вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних, з метою надання їм юридичної вірогідності.

Також нотаріуси за умови проходження базової підготовки медіатора вправі проводити медіацію у порядку, визначеному законом.

Як все законодавство держави, так і нотаріальне законодавство ґрунтується на Конституції України.

Нотаріальна діяльність здійснюється з дотриманням законів та нормативно-правових актів держави України, в тому числі Цивільного, Сімейного, Земельного, Податкового кодексів України, ЗУ «Про нотаріат», наказів Міністерства юстиції України та ін.

Нотаріуси у встановленому порядку в межах своєї компетенції вирішують питання, що впливають з норм міжнародного права, а також укладених Україною міждержавних угод.

Законодавець, надаючи нотаріусу певні владні повноваження, ставить і певні вимоги, зокрема, нотаріус не може займатися підприємницькою або адвокатською діяльністю, бути засновником адвокатських об'єднань, перебувати на державній службі або на службі в органах місцевого самоврядування, перебувати у штаті інших юридичних осіб, виконувати іншу оплачувану роботу, крім викладацької, наукової і творчої, а також функцій медіатора.

Як визначено у ЗУ «Про нотаріат» в редакції Закону від 1 жовтня 2008 р. № 614-VI, з 1 червня 2009 р. державні та приватні нотаріуси вчиняють усі види нотаріальних дій.

Приватні нотаріуси та державні нотаріуси державних нотаріальних контор вчиняють усі види нотаріальних дій, які визначені ст. 34 ЗУ «Про нотаріат», а саме:

1) посвідчують правочини (договори, заповіти, довіреності, вимоги про нотаріальне посвідчення правочину тощо);

2) вживають заходів щодо охорони спадкового майна;

3) видають свідоцтва про право на спадщину;

4) видають свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя (колишнього подружжя) на підставі спільної заяви або в разі смерті одного з подружжя;

5) видають свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів);

6) видають свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів), якщо прилюдні торги (аукціони) не відбулися;

7) провадять опис майна фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою або місце перебування якої невідоме;

8) видають дублікати нотаріальних документів, що зберігаються у справах нотаріуса;

9) накладають та знімають заборону відчуження нерухомого майна (майнових прав на нерухоме майно), об'єктів незавершеного будівництва, майбутніх об'єктів нерухомості, права на які підлягають державній реєстрації, частки у праві власності на таке майно, а також у випадках, встановлених законодавством, – рухомого майна;

9¹⁾ накладають заборону щодо відчуження грошових сум, що будуть зараховані заявником вимоги, визначеним відповідно до ч. 4 ст. 65² ЗУ «Про акціонерні товариства», на рахунок умовного зберігання (ескроу), відкритий відповідно до зазначеного Закону;

10) засвідчують вірність копій (фотокопій) документів і виписок з них;

11) засвідчують справжність підпису на документах;

12) засвідчують вірність перекладу документів з однієї мови на іншу;

13) посвідчують факт, що фізична чи юридична особа є виконавцем заповіту;

14) посвідчують факт, що фізична особа є живою;

15) посвідчують факт перебування фізичної особи в певному місці;

16) посвідчують час пред'явлення документів;

17) передають заяви фізичних і юридичних осіб іншим фізичним і юридичним особам;

18) приймають у депозит грошові суми та цінні папери;

19) вчиняють виконавчі написи;

20) вчиняють протести векселів;

21) вчиняють морські протести;

22) приймають на зберігання документи.

Відповідно до ст. 9 ЗУ «Про нотаріат», нотаріуси, які вчиняють нотаріальні дії, не вправі вчиняти нотаріальні дії на своє ім'я і від свого імені, на ім'я і від імені свого чоловіка чи своєї дружини, його (її) та своїх родичів (батьків, дітей, онуків, діда, баби, братів, сестер), а також на ім'я і від імені працівників своєї нотаріальної контори, працівників, що перебувають у трудових відносинах з приватним нотаріусом. Нотаріальні дії, вчинені з порушенням вище встановлених правил, є недійсними.

Згідно зі ст. 23 ЗУ «Про нотаріат», в обласних центрах, містах Києві, Сімферополі та Севастополі засновуються **державні нотаріальні архіви**, які є частиною Національного архівного фонду і здійснюють тимчасове (до 75 років) зберігання нотаріальних документів.

Державні нотаріальні архіви засновуються для тривалого централізованого зберігання та використання відомостей, що містяться в них, передачі документів до відповідного державного архіву, надання методичної та практичної допомоги державним нотаріальним конторам, приватним нотаріусам, органам місцевого самоврядування, посадові особи яких вчиняють нотаріальні дії та дії, прирівнювані до нотаріально посвідчених, з питань організації роботи з документами.

Державні нотаріуси в державних нотаріальних архівах вчиняють лише два види нотаріальних дій (ст. 35 ЗУ «Про нотаріат»):

- видають дублікати документів;
- засвідчують вірність копій і виписок з документів, які зберігаються у справах цих архівів.

Також державні та приватні нотаріуси, незалежно від їхнього статусу, зобов'язані дотримуватися таємниці щодо вчинення нотаріальних дій. Нотаріальна таємниця – сукупність відомостей, отриманих під час вчинення нотаріальної дії або звернення до нотаріуса заінтересованої особи, зокрема про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права і обов'язки тощо.

Згідно зі ст. 20 ЗУ «Про нотаріат», державні нотаріуси стягують два **види стягнень**:

- *державне мито*. За вчинення нотаріальних дій державні нотаріуси державних нотаріальних контор і державних нотаріальних архівів справляють державне мито відповідно до Декрету КМУ «Про державне мито» від 21 січня 1993 р. № 7-93;
- *платні послуги* (за надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також технічного характеру).

Наказом Міністерства юстиції України від 6 грудня 2022 р. № 5441 затверджено Перелік та розміри плати за додаткові послуги правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуги технічного характеру, що надають державні нотаріуси, які є єдиними по Україні.

*Широкими повноваженнями щодо вчинення нотаріальних дій серед органів квазінотаріату наділені **консульські установи України**.*

Консульські установи України, відповідно до ст. 38 ЗУ «Про нотаріат», вчиняють такі нотаріальні дії:

- 1) посвідчують правочини (договори, заповіти, довіреності тощо), крім іпотечних договорів, договорів про відчуження та заставу жилих будинків, квартир, дач, садових будинків, гаражів, земельних ділянок, об'єктів незавершеного будівництва та майбутніх об'єктів нерухомості, іншого нерухомого майна, що знаходиться в Україні;
- 2) вживають заходів із охорони спадкового майна;
- 3) видають свідоцтва про право на спадщину;
- 4) видають свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя;
- 5) засвідчують вірність копій документів і виписок з них;
- 6) засвідчують справжність підпису на документах;
- 7) засвідчують вірність перекладу документів з однієї мови іншою;
- 8) посвідчують факт, що фізична особа є живою;
- 9) посвідчують факт перебування фізичної особи в певному місці;
- 10) посвідчують тотожність фізичної особи з особою, зображеною на фотокартці;
- 11) посвідчують час пред'явлення документів;
- 12) приймають у депозит грошові суми і цінні папери;
- 13) вчиняють виконавчі написи;
- 14) приймають на зберігання документи;
- 15) вчиняють морські протести;
- 16) видають дублікати посвідчених ними документів.

Законодавством України можуть бути передбачені й інші дії, що вчиняються консульськими установами України.

Порядок вчинення нотаріальних дій консульськими установами регулюється ЗУ «Про нотаріат», ЦК України, Консульським статутом України, затвердженим Указом Президента України від 2 квітня 1994 р. № 127/94, актами міжнародного

законодавства, зокрема міжнародними договорами та конвенціями (в т.ч. Віденськими конвенціями про право міжнародних договорів 1961 та 1963 років), а також нормативно-правовими актами вітчизняного законодавства.

Відповідно до частини п'ятої статті 1 Закону України «Про нотаріат», у сільських населених пунктах нотаріальні дії, передбачені статтею 37 вказаного Закону, вчиняються уповноваженими на це посадовими особами органів місцевого самоврядування.

За ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про нотаріат», у сільських населених пунктах уповноважені на це **посадові особи органу місцевого самоврядування вчиняють** нотаріальні дії незалежно від реєстрації у ньому приватного нотаріуса.

Відповідно до статті 11 ЗУ «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 р. за № 280/97-ВР, органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад є їх виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи.

Сільські, селищні, міські ради є органами місцевого самоврядування, що представляють відповідні територіальні громади та здійснюють від їхнього імені та в їхніх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією України, цим та іншими законами.

У сільських радах, що представляють територіальні громади, які налічують до 500 жителів, за рішенням відповідної територіальної громади або сільської ради виконавчий орган ради може не створюватися. У цьому випадку функції виконавчого органу ради (крім розпорядження земельними та природними ресурсами) здійснює сільський голова одноособово.

Сільський, селищний, міський голова є головною посадовою особою територіальної громади відповідно села (добровільного об'єднання в одну територіальну громаду жителів кількох сіл), селища, міста.

Згідно зі статтею 12 ЗУ «Про місцеве самоврядування», сільський, селищний, міський голова очолює виконавчий комітет відповідної сільської, селищної, міської ради, головує на її засіданнях.

Повноваження сільських, селищних, міських голів можуть бути тимчасово покладені на керівника відповідної військово-

цивільної адміністрації згідно зі ЗУ «Про військово-цивільні адміністрації».

Відповідно до ст. 37 ЗУ «Про нотаріат», у сільських населених пунктах уповноважені на це посадові особи органу місцевого самоврядування вчиняють такі нотаріальні дії:

- 1) вживають заходів щодо охорони спадкового майна;
- 2) посвідчують заповіти (крім секретних);
- 3) видають дублікати посвідчених ними документів;
- 4) засвідчують вірність копій (фотокопій) документів і виписок з них;
- 5) засвідчують справжність підпису на документах.

Водночас слід наголосити на тому, що **посадові особи органів місцевого самоврядування не мають права** оформляти документи, призначені для використання за межами кордону.

До компетенції посадових осіб органів місцевого самоврядування у сільських населених пунктах з 1 січня 2016 року також відносять видачу *свідоцтва про право на спадщину та видачу свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя в разі смерті одного з подружжя*.

Однак видавати свідоцтва про право на спадщину та видавати свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя вправі лише уповноважені посадові особи органу місцевого самоврядування, які мають вищу юридичну освіту, досвід роботи у галузі права не менше трьох років, пройшли протягом року стажування у державній нотаріальній конторі або в приватного нотаріуса, завершили навчання щодо роботи з єдиними та державними реєстрами, що функціонують у системі Міністерства юстиції України, та склали іспит зі спадкового права у порядку, встановленому Міністерством юстиції України.

До речі, свідоцтво про право на спадщину може бути видано уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування лише спадкоємцям першої та другої черги за законом (як у випадку спадкування ними

за законом, так і у разі спадкування ними за заповітом) і за правом представлення.

Вищевказані посадові особи, які вчиняють нотаріальні дії, у своїй діяльності, відповідно до ст. 7 ЗУ «Про нотаріат», керуються Конституцією України, законами України, актами Президента України, КМУ, Міністерства юстиції України та його територіальних органів, зокрема Порядком вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011 р. № 3306/5.

Нотаріальні дії вчиняються в приміщенні органу місцевого самоврядування. В окремих випадках, коли фізична особа не може з'явитися в зазначене приміщення, а також коли того вимагають особливості вчинюваної нотаріальної дії, нотаріальні дії можуть бути вчинені поза вказаним приміщенням.

Зазначені посадові особи, які вчиняють нотаріальні дії, зобов'язані додержувати таємниці цих дій. Обов'язок додержання таємниці вчинюваних нотаріальних дій поширюється також на осіб, яким про вчинені нотаріальні дії стало відомо у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків. Особи, винні в порушенні таємниці вчинюваних нотаріальних дій, несуть відповідальність у порядку, передбаченому законодавством України.

За ст. 9 ЗУ «Про нотаріат», посадова особа органу місцевого самоврядування, яка вчиняє нотаріальні дії, не вправі вчиняти нотаріальні дії на своє ім'я і від свого імені, на ім'я і від імені свого чоловіка чи своєї дружини, їхніх та своїх родичів (батьків, дітей, онуків, діда, баби, братів, сестер), а також на ім'я та від імені працівників цього органу місцевого самоврядування. Також посадові особи не вправі вчиняти нотаріальні дії на ім'я і від імені цього органу місцевого самоврядування. У перелічених випадках нотаріальні дії вчиняються державною нотаріальною конторою, приватним нотаріусом чи у будь-якому органі місцевого самоврядування.

За вчинення нотаріальних дій посадові особи органів місцевого самоврядування справляють державне мито відповідно до Декрету КМУ «Про державне мито».

Відповідно до ЗУ від 3 березня 2009 р. № 1055-17 «Про внесення змін до статті 245 ЦКУ щодо повноважень посадових осіб органів місцевого самоврядування по вчиненню дій, прирівняних до нотаріальних», а також п. 4 ч. 2 ст. 40 ЗУ «Про нотаріат» в редакції Закону від 3 березня 2009 р. №1054-VI, довіреності осіб, які проживають у населених пунктах, де немає нотаріусів, посвідчуються уповноваженою на це посадовою особою органу місцевого самоврядування, крім довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, довіреностей на управління і розпорядження корпоративними правами та довіреностей на користування та розпорядження транспортними засобами.

Доречно наголосити, що вказані довіреності посадові особи органів місцевого самоврядування лише сільських населених пунктів (у них не повинно бути зареєстровано приватного нотаріуса або не повинна функціонувати державна нотаріальна контора) посвідчують відповідно до Порядку посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених.

Під час воєнного стану в Україні повноваження сільських, селищних, міських голів можуть бути тимчасово покладені на керівника відповідної військово-цивільної адміністрації згідно зі ЗУ «Про військово-цивільні адміністрації».

Законодавство України окремо визначає компетенцію **посадових осіб** щодо посвідчення лише двох видів нотаріальних дій: заповітів та довіреностей, прирівняних до нотаріально посвідчених.

Вищезазначені посадові особи зобов'язані негайно передати по одному примірнику посвідчених ними заповітів у державний нотаріальний архів за місцем проживання заповідача.

Капітани морських суден зобов'язані передати по одному примірнику посвідчених ними заповітів капітанові морського порту або консулові України в іноземному порту для подальшого надсилання їх до державного нотаріального архіву за місцем проживання заповідача.

<i>Відповідно до ст. 1252 ЦКУ та ст. 40 ЗУ «Про нотаріат», до нотаріально посвідчених заповітів (крім секретних) прирівнюються:</i>	
<i>заповіт</i>	<i>посадова особа, яка вправі посвідчити</i>
1) заповіти осіб, які перебувають на лікуванні у лікарні, госпіталі, іншому стаціонарному закладі охорони здоров'я, а також осіб, які проживають у будинках для осіб похилого віку, та осіб з інвалідністю,	посвідчені головними лікарями, їх заступниками з медичної частини або черговими лікарями цих лікарень, госпіталів, інших стаціонарних закладів охорони здоров'я, а також начальниками госпіталів, директорами або головними лікарями будинків для осіб похилого віку та осіб з інвалідністю
2) заповіти осіб, які перебувають під час плавання на морських, річкових суднах, що ходять під прапором України,	посвідчені капітанами цих суден
3) заповіти осіб, які перебувають у пошукових або інших експедиціях,	посвідчені начальниками цих експедицій
4) заповіти військовослужбовців, а в пунктах дислокації військових частин, з'єднань, установ, військово-навчальних закладів, де немає нотаріусів чи посадових осіб органів місцевого самоврядування, які вчиняють нотаріальні дії, також заповіти працівників, членів їхніх сімей і членів сімей військовослужбовців,	посвідчені командирами (начальниками) цих частин, з'єднань, установ або військово-навчальних закладів
5) заповіти осіб, які тримаються в установах виконання покарань,	посвідчені начальниками таких установ
6) заповіти осіб, які тримаються у слідчих ізоляторах,	посвідчені начальниками слідчих ізоляторів

Державний нотаріус державного нотаріального архіву зобов'язаний перевірити законність заповіту, що надійшов на зберігання, та залишити у себе отриманий ним примірник заповіту з повідомленням про це заповідача та посадової особи, яка посвідчила заповіт. У разі встановлення невідповідності заповіту Законові державний нотаріус державного нотаріального архіву повідомляє про це заповідача та посадову особу, яка посвідчила заповіт.

<i>Також не є нотаріальними діями, а лише прирівнюються до нотаріально посвідчених, відповідно до ч. 2 ст. 40 ЗУ «Про нотаріат», ст. 245 ЦКУ, певні види довіреностей, посвідчені відповідними посадовими особами:</i>	
<i>вид довіреності</i>	<i>підлягає посвідченню відповідною посадовою особою</i>
1) довіреності військовослужбовців або інших осіб, які перебувають на лікуванні в госпіталях, санаторіях та інших військово-лікувальних закладах,	посвідчені начальниками цих закладів, їхніми заступниками з медичної частини, старшими або черговими лікарями
2) довіреності військовослужбовців, а в пунктах дислокації військової частини, з'єднань, установ, військово-навчальних закладів, де немає нотаріуса чи посадових осіб органів місцевого самоврядування, які вчиняють нотаріальні дії, також довіреності працівників, членів їхніх сімей і членів сімей військовослужбовців,	посвідчені командирами (начальниками) цих частин, з'єднань, установ або військово-навчальних закладів
3) довіреності осіб, які тримаються в установах виконання покарань чи слідчих ізоляторах,	посвідчені начальниками таких установ чи слідчих ізоляторів
4) довіреності осіб, які проживають у сільських населених пунктах, де немає нотаріусів,	посвідчені уповноваженою на це посадовою особою органу місцевого самоврядування, крім довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, довіреності на управління і розпорядження корпоративними правами та довіреностей на користування та розпорядження транспортними засобами

Вказані посадові особи, уповноважені на посвідчення довіреностей та заповітів, зобов'язані укладати їх з дотриманням вимог ЗУ «Про нотаріат» та інших нормативно-правових актів та згідно з вимогами Порядку посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених, затвердженого постановою КМУ від 15 червня 1994 р. № 419 (у редакції постанови КМУ від 6 липня 2006 р. № 940).

До кола органів, що посвідчують дії, прирівняні до нотаріально посвідчених, також віднесено *начальників установи виконання покарань*, яким надано дозвіл засвідчувати

справжність підпису на документах, зміст яких не суперечить законові і які не мають характеру угод та не містять у собі відомостей, що принижують честь і гідність людини (зазвичай засвідчується підпис на заявах про прийняття або відмову від спадщини) (ст. 40-1 ЗУ «Про нотаріат»).

Посадові, службові особи не вправі посвідчувати заповіти і довіреності на своє ім'я або від свого імені, на ім'я або від імені свого чоловіка чи своєї дружини, їхніх та своїх родичів (батьків, дітей, онуків, діда, баби, братів, сестер).

<i>В умовах воєнного стану, згідно з Постановою КМУ від 28 лютого 2022 р. № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» (зі змінами та доповненнями), прирівняними до нотаріально посвідчених вважаються:</i>	
<i>заповіти і довіреності</i>	<i>посвідчені такими органами</i>
заповіти військовослужбовців ЗСУ, інших утворених відповідно до законів військових формувань, а також працівників правоохоронних (спеціальних) органів, органів цивільного захисту, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії іноземної держави	командиром (начальником) ЗСУ, інших утворених відповідно до законів військових формувань, а також працівників правоохоронних (спеціальних) органів, органів цивільного захисту, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії іноземної держави, або іншою уповноваженою таким командиром (начальником) особою
довіреності (крім довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, управління і розпорядження цінними паперами, корпоративними правами) військовослужбовців ЗСУ, інших утворених відповідно до законів військових формувань, а також працівників правоохоронних (спеціальних) органів, органів цивільного захисту, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії іноземної держави	командиром (начальником) ЗСУ, інших утворених відповідно до законів військових формувань, а також працівників правоохоронних (спеціальних) органів, органів цивільного захисту, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії іноземної держави, або іншою уповноваженою таким командиром (начальником) особою
заповіти військовополонених	начальником табору (установи, де створено дільницю) для військовополонених

Посвідчені заповіти і довіреності реєструються командирами (начальниками) цих формувань (органів, установ) або іншою уповноваженою такими командирами (начальниками) особою під окремим порядковим номером у реєстрі для реєстрації заповітів і довіреностей, форма якого затверджується Міністерством юстиції. Номер, під яким зареєстровано заповіт чи довіреність, зазначається в посвідчувальному написі.

Генеральний штаб ЗСУ, Міністерство оборони, відповідний правоохоронний (спеціальний) або інший орган (установа) протягом п'яти днів після отримання довіреностей і заповітів забезпечують їх передачу Міністерству юстиції або його територіальному органу.

Міністерство юстиції протягом двох робочих днів після отримання довіреності, заповіту забезпечує їх передачу територіальному органу Міністерства, який після отримання довіреності, заповіту забезпечує їх передачу нотаріусу / державній нотаріальній конторі для подальшої реєстрації в Єдиному реєстрі довіреностей або Спадковому реєстрі.

Нотаріус / державна нотаріальна контора протягом трьох робочих днів після отримання посвідчених довіреності, заповіту зобов'язані забезпечити їх реєстрацію (облік), внести відомості про них до Єдиного реєстру довіреностей або Спадкового реєстру, зберігати ці документи та передати їх на зберігання до відповідного державного нотаріального архіву протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану.

Територіальний орган Міністерства юстиції повідомляє Міністерству про реєстрацію довіреності, заповіту, внесення відомостей про них до Єдиного реєстру довіреностей або Спадкового реєстру, а Міністерство юстиції повідомляє про це органу (установі), від якого надійшли відповідні документи.

Як і нотаріуси, вищевказані посадові чи службові особи при посвідченні заповітів і довіреностей зобов'язані зберігати нотаріальну таємницю та не розголошувати відомості, отримані під час їх посвідчення. Обов'язок дотримання нотаріальної таємниці поширюється на осіб, яким про посвідчення заповіту та довіреності стало відомо у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків чи іншої роботи, на осіб, залучених для їх посвідчення як свідків, та на інших осіб, яким стали відомі

відомості, що становлять предмет нотаріальної таємниці. Особи, винні в порушенні нотаріальної таємниці, несуть відповідальність у порядку, встановленому законом.

За вчинення нотаріальних дій стягується відповідна плата, яка регулюється залежно від виду вчиненої нотаріальної дії.

Відповідно до статті 19 Закону України «Про нотаріат», державні нотаріуси державних нотаріальних контор справляють державне мито та додаткові платні послуги, що встановлені чинним українським законодавством.

Сума стягнутого державного мита регулюється декретом Кабінету Міністрів України № 7-93 від 21 січня 1993 р. «Про державне мито».

У статті 3 нормативного акта встановлено, що державне мито справляється як державними нотаріальними конторами, так і органами місцевого самоврядування за вчинення конкретно визначених нотаріальних дій за відповідними ставками, у розмірах частин неоподатковуваного мінімуму доходів громадян (станом на 1 лютого 2025 року становить 17 гривень).

Найменування документів і дій, за які справляється мито	Розміри ставок
За нотаріальні дії, вчинювані державними нотаріальними конторами і виконавчими комітетами сільських, селищних, міських Рад народних депутатів	1 неоподатковуваний мінімум доходів громадян становить 17 гривень
а) за посвідчення договорів відчуження житлових будинків, квартир, кімнат, дач, садових будинків, гаражів, а також інших об'єктів нерухомого майна, які перебувають у власності громадянина, що здійснює таке відчуження	1 відсоток суми договору, але не менше одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян
б) за посвідчення договорів відчуження земельних ділянок, які перебувають у власності громадянина, що здійснює таке відчуження	1 відсоток суми договору, але не менше одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян
в) за посвідчення договорів купівлі-продажу майна державних підприємств	0,1 відсотка вартості майна, що купується

г) за посвідчення договорів відчуження транспортних засобів, інших самохідних машин і механізмів:	
дітям, одному з подружжя, батькам	1 неоподатковуваний мінімум доходів громадян
іншим особам	5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
д) за посвідчення інших договорів, що підлягають оцінці	1 відсоток суми договору, але не менше 1 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
е) за посвідчення установчих (засновницьких) договорів, інших установчих документів юридичної особи, договорів купівлі-продажу та інших договорів, що встановлюють зобов'язання відчуження частки (частини частки) у статутному (складеному) капіталі юридичної особи, договорів застави частки (частини частки) у статутному (складеному) капіталі юридичної особи, актів приймання-передачі частки (частини частки) у статутному капіталі товариства, інших правочинів про передачу або перехід частки (частини частки) у статутному (складеному) капіталі юридичної особи, інших волевиявлень, пов'язаних зі зміною участі у статутному (складеному) капіталі юридичної особи, набуттям або припиненням такої участі (у тому числі заяв, дозволів, відмов тощо зі зміною або без зміни розміру статутного (складеного) капіталу) договорів поділу майна, договорів поруки та інших угод, що не підлягають оцінці	1 неоподатковуваний мінімум доходів громадян
є) за посвідчення заповітів	0,05 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
ж) за видачу свідоцтва про право на спадщину	2 неоподатковуваних мінімуми доходів громадян
з) за видачу подружжю свідоцтва про право власності на частку в спільному майні, нажитому за час шлюбу	0,03 неоподаткованого мінімуму доходів громадян

и) за посвідчення доручень на право користування і розпорядження майном, крім транспортних засобів, інших самохідних машин і механізмів, та здійснення кредитних операцій:	
дітям, одному з подружжя, батькам	0,03 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
іншим громадянам	0,1 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
і) за посвідчення доручень на право користування і розпорядження транспортними засобами:	
дітям, одному з подружжя, батькам	0,1 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
іншим громадянам	0,3 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
ї) за посвідчення загальних доручень на право користування майном, включаючи транспортні засоби	мито визначається за ставками, передбаченими відповідно підпунктами «и» або «і» цього пункту
й) за посвідчення інших доручень	0,02 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
к) за вжиття заходів до охорони спадкового майна	2 неоподаткованих мінімуми доходів громадян
л) за вчинення морського протесту	0,3 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
м) за вчинення протестів векселів, пред'явлення чеків до платежу і посвідчення неоплати чеків	0,3 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
н) за засвідчення вірності перекладу документа з однієї мови на іншу (за сторінку)	0,3 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
о) за вчинення виконавчих написів	1 відсоток суми, що стягується, або 1 відсоток вартості майна, яке підлягає витребуванню, але не менше 3 неоподаткованих мінімумів доходів громадян і не більше 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян
п) за засвідчення вірності копій документів та витягів з них (за сторінку)	0,01 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
р) за засвідчення справжності кожного підпису на документах, у тому числі справжності підпису перекладача (за кожний документ)	0,02 неоподаткованого мінімуму доходів громадян

с) за передачу заяв громадян, державних установ, підприємств та організацій, фермерських господарств, колективних сільськогосподарських підприємств, кооперативних об'єднань, об'єднань громадян іншим громадянам, державним установам, підприємствам і організаціям, фермерським господарствам, колективним сільськогосподарським підприємствам, іншим кооперативним об'єднанням та об'єднанням громадян і вчинення інших нотаріальних дій, крім зазначених у підпунктах «а»–«с» цього пункту	0,03 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
т) за видачу дублікатів нотаріально посвідчених документів	0,03 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
у) за нотаріальне посвідчення договорів:	
застави, фінансового лізингу, оренди (суборенди) транспортних засобів	0,01 відсотка предмета застави, фінансового лізингу, оренди (суборенди) транспортних засобів, але не менше 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і не більше 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
оренди (суборенди) об'єктів нерухомості	0,01 відсотка суми договору, але не менше 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і не більше 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
оренди (суборенди) земельних ділянок	0,01 відсотка від грошової оцінки земельної ділянки, яка встановлюється за методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України
	у разі відсутності грошової оцінки земель – 1 відсоток суми договору, але не менше одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян
ф) за посвідчення іпотечних договорів, а також за посвідчення договорів відступлення права вимоги за іпотечними договорами	0,01 відсотка вартості предмета іпотеки, зазначеної в іпотечному договорі

х) за посвідчення договорів відчуження об'єктів незавершеного будівництва, майбутніх об'єктів нерухомості, договорів резервування (бронювання) об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва, передбачених частиною першою статті 13 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»	не більше 1 мінімальної заробітної плати
4. За нотаріальні та інші дії, вчинювані за межами нотаріальної контори, виконавчого комітету сільської, селищної, міської Рад народних депутатів за місцем надання послуги	у розмірі встановлених ставок за відповідні дії (крім цього сплачуються фактичні витрати, пов'язані з виїздом для вчинення дій)

У статті 4 декрету Кабінету Міністрів України № 7-93 від 21 січня 1993 року «Про державне мито» передбачено пільги щодо сплати державного мита.

Суб'єкт звільнення від державного мита	Звільнення за вид вчиненої нотаріальної дії
14) громадяни	за посвідчення їхніх заповітів і договорів дарування майна на користь держави, а також на користь державних підприємств, установ і організацій
15) фінансові органи та податкові органи	за видачу їм свідоцтв і дублікатів свідоцтв про право держави на спадщину та документів, необхідних для одержання цих свідоцтв, за вчинення державними нотаріальними конторами виконавчих написів про стягнення податків, платежів, зборів і недоїмок
16) громадяни – за видачу їм свідоцтв про право на спадщину:	на майно осіб, які загинули при захисті СРСР і України, у зв'язку з виконанням інших державних чи громадських обов'язків або з виконанням обов'язку громадянина щодо врятування життя людей, охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю, охорони власності громадян або колективної чи державної власності, а також осіб, які загинули або померли внаслідок захворювання, пов'язаного з Чорнобильською катастрофою;

	на майно осіб, реабілітованих у встановленому порядку; на жилий будинок, пай у житлово-будівельному кооперативі, квартиру, що належала спадкодавцеві на праві приватної власності, якщо вони проживали в цьому будинку, квартирі протягом шести місяців з дня смерті спадкодавця; на жилі будинки в сільській місцевості за умови, що ці громадяни постійно проживатимуть у цих будинках і працюватимуть у сільській місцевості; на вклади в установах Ощадбанку та в інших кредитних установах, на страхові суми за договорами особистого й майнового страхування, облігації державних позик та інші цінні папери, суми заробітної плати, авторське право, суми авторського гонорару і винагород за відкриття, винахід, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин та раціоналізаторські пропозиції; на майно осіб фермерського господарства, якщо вони є членами цього господарства
17) неповнолітні і військово-службовці	за видачу їм вперше паспорта громадянина України та неповнолітні – за видачу їм свідоцтва про право на спадщину, батьки новонароджених дітей – при отриманні на дитину паспорта громадянина України
18) громадяни, віднесені до категорій 1 і 2 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; громадяни, віднесені до категорії 3 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, – які постійно проживають до відселення чи самостійного переселення або постійно працюють на території зон відчуження, безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення – не менше трьох років;	за вчинення всіх нотаріальних дій

громадяни, віднесені до категорії 4 потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, які постійно працюють і проживають або постійно проживають на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що за станом на 1 січня 1993 року вони прожили або відпрацювали в цій зоні не менше чотирьох років; особи з інвалідністю внаслідок Другої світової війни та сім'ї воїнів (партизанів), які загинули чи пропали безвісти, і прирівняні до них у встановленому порядку особи; особи з інвалідністю I та II груп	
28) всеукраїнські та міжнародні об'єднання громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, що мають місцеві осередки у більшості областей України, Українська Спілка ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів), громадські організації осіб з інвалідністю, їхні підприємства та установи, республіканське добровільне громадське об'єднання «Організація солдатських матерів України»	за вчинення всіх нотаріальних дій
35) державні органи приватизації	за вчинення нотаріусами виконавчих написів про стягнення заборгованості з орендної плати, а також за проведення аукціонів, за операції з цінними паперами
45) громадяни, власники земельних часток (паїв), яким виділили в натурі (на місцевості) земельні ділянки	за посвідчення договорів міни земельних ділянок

Відповідно до статті 19 Закону України «Про нотаріат», державні нотаріуси стягують також додаткові платні послуги правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями.

Наказом Міністерства юстиції України від 06.12.2022 № 5441/5 «Деякі питання щодо надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуг технічного характеру» затверджено «Порядок надання державними

нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуг технічного характеру» і «Перелік та розміри плати за додаткові послуги правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуги технічного характеру, що надають державні нотаріуси».

Згідно з п. 12 зазначеного вище Наказу, від оплати додаткових послуг правового та технічного характеру звільняються:

- ветерани війни та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України;
- особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною;
- постраждалі учасники Революції Гідності;
- особи з інвалідністю I та II груп;
- громадяни, віднесені до 1 категорії постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування.

Згідно зі статтею 31 Закону України «Про нотаріат», оплата за вчинені у приватного нотаріуса дії здійснюється за домовленістю між таким нотаріусом та особами, які звернулися за вчиненням нотаріальних дій (як фізичними особами, так і юридичними (їхніми представниками)).

Частина друга статті наголошує, що приватні нотаріуси за вчинення інших дій, покладених на них відповідно до закону, справляють плату, розмір якої визначається законодавством у відповідній сфері.

Однак у разі надання приватними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не відносяться до вчинюваної нотаріальної дії, оплата проводиться за домовленістю сторін.

8. ПРАВО УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ

Усі учасники бойових дій в Україні мають право на безоплатну правничу допомогу з питань, пов'язаних зі службою чи іншими життєвими ситуаціями. Можна отримати правову інформацію, роз'яснення та консультації юристів.

Безоплатна правнича допомога – правнича допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Безоплатна первинна правнича допомога (БППД) – вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи:

- про її права і свободи та обов'язки, порядок їх реалізації та виконання;
- про відновлення прав у випадку їх порушення;
- про порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Безоплатна первинна правнича допомога полягає в інформуванні особи про її права і свободи та обов'язки, порядок їх реалізації та виконання, відновлення прав у разі їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

БППД включає такі види правничих послуг:

- 1) надання правової інформації;
- 2) надання консультацій і роз'яснень з правових питань;
- 3) складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру);
- 4) надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правничої допомоги та медіації.

Право на БППД мають усі особи, які перебувають під юрисдикцією України.

Суб'єктами (надавачами) БППД в Україні є:					
1) органи виконавчої влади	2) органи місцевого самоврядування	3) центри надання БППД	4) спеціалізовані установи надання БППД, утворені органами місцевого самоврядування з урахуванням потреб територіальної громади	5) юридичні особи приватного права, які мають право надавати правничу допомогу, залучені органами місцевого самоврядування у встановленому законом порядку	6) адвокати та інші фахівці у відповідній галузі права, залучені органами місцевого самоврядування у встановленому законом порядку

Суб'єкти надання БППД, зобов'язані надавати такі правові (правничі) послуги громадянам безоплатно (з питань, що віднесені до їхніх повноважень):

- надання правової інформації (*наприклад: які права має заявник у сфері...*);

- надання консультацій і роз'яснень з правових питань (*скажімо: як конкретно мені за таких-то обставин реалізувати моє право, враховуючи що...*);

- складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру);

- надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації (ст.ст. 7, 9 ЗУ «Про безоплатну правничу допомогу»).

Відповідно до статті 10 ЗУ «Про безоплатну правничу допомогу», для отримання БППД треба надіслати звернення про надання одного з видів правничих послуг (*наприклад: прошу надати мені правову інформацію/консультацію чи роз'яснення / допомогу у складенні заяви чи скарги...*) або подати безпосередньо до центральних і місцевих органів виконавчої влади, територіальних органів центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їхньої компетенції.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування у разі письмового звернення осіб про надання будь-якого з видів правничих послуг зобов'язані надати такі послуги протягом 30 календарних днів з дня надходження звернення.

Якщо у зверненні особи міститься лише прохання про надання відповідної правової інформації, така правнича допомога надається не пізніше п'ятнадцятиденного терміну з дня отримання звернення.

Чи можна отримати БППД усно та одразу?

Можна, на особистому прийомі, відповідно до ст. 11 ЗУ «Про безоплатну правничу допомогу»:

1. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані проводити особистий прийом осіб, які потребують безоплатної первинної правничої допомоги, з питань, що належать до компетенції відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування.

2. Прийом осіб, які потребують безоплатної первинної правничої допомоги, проводиться постійно в установлені дні та години. Графік прийому осіб повинен бути доведений до їх відома.

3. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування забезпечують проведення особистого прийому осіб висококваліфікованими працівниками, які можуть чітко і доступно надати роз'яснення положень законодавства та консультації з питань реалізації прав і свобод людини і громадянина та виконання обов'язків.

4. Якщо під час особистого прийому встановлено, що особа потребує надання безоплатної вторинної правничої допомоги, працівник, який проводить особистий прийом, зобов'язаний роз'яснити їй порядок подання звернення про надання безоплатної вторинної правничої допомоги.

Безоплатна вторинна правнича допомога (БВПД) полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя.

Безоплатна вторинна правнича допомога включає такі види правничих послуг:

1) захист;

2) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

3) складення документів процесуального характеру.

Суб'єктами надання БВПД в Україні є:	
1) центри з надання безоплатної правничої допомоги	2) адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу

Перелік категорій осіб, які можуть отримати БВПД, визначений у ст. 14 ЗУ «Про безоплатну правничу допомогу». Серед них Закон окремо виділяє військовослужбовців, що мають право на БВПД, незалежно від наявності інших критеріїв:

– *ветерани війни та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, – на всі види правничих послуг, передбачених БВПД.*

Їм може бути надана БВПД щодо:

- оскарження дій чи бездіяльності військових частин, військово-лікарських комісій чи органів державної влади;
- оформлення або перерахунку пенсій, грошового забезпечення, виплати одноразової грошової допомоги у зв'язку з пораненням, інших соціальних виплат та допомоги;
- надання відпусток, звільнення з військової служби;
- вирішення сімейних питань: аліментів, розлучення, спадщини тощо;
- розв'язання інших правових проблем, у тому числі в судовому порядку;
- *особи, які перебувають під юрисдикцією України і звернулися для отримання статусу особи, на яку поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», – на такі правничі послуги, як здійснення*

представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру, з питань, що пов'язані з отриманням такого статусу.

Звернення про надання одного з видів правничих послуг, передбачених БВПД, подаються особами до центру з надання безоплатної правничої допомоги в письмовій формі за місцем фактичного проживання таких осіб незалежно від реєстрації місця проживання чи місця перебування особи або за місцезнаходженням органу, що здійснює дізнання, досудове розслідування, суду, слідчого судді, що розглядають справу.

Список використаних джерел

1. Деякі питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2023 р. № 265. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2023-%D0%BF#Text>
2. Деякі питання надання грантів бізнесу : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06. 2022 р. № 738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text>.
3. Деякі питання надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу у грошовій формі : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2019-п>.
4. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text>.
5. Деякі питання щодо надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуг технічного характеру : Наказ Міністерства юстиції України від 06.12.2022 р. № 5441/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1546-22#Text>.
6. Дія : Державні послуги онлайн. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-dlya-veteraniv-ta-chleniv-yihnih-simej>
7. Долинська М. С. Нотаріальний процес : підручник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 652 с.
8. Долинська М. С. Порядок посвідчення довіреностей та заповітів, прирівняних до нотаріально посвідчених : довідник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2023. 184 с.
9. Долинська М. С. Порядок посвідчення заповітів, прирівняних до нотаріально посвідчених : довідник. Львів : Галицька видавнича спілка, 2024. 48 с.
10. Долинська М. С. Проблеми нотаріального процесу : підручник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 744 с.
11. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 03.05.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062

12. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
13. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
14. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р., прийнятий Генасамблеєю ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
15. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений Наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>.
16. Порядок надання в автоматичному режимі статусу учасника бойових дій у період воєнного стану в районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2024 р. № 1041. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1041-2024-%D0%BF>.
17. Порядок надання грантів на створення або розвиток власного бізнесу учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 р. № 738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#n902>.
18. Порядок надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх проведення, під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2015 р. № 685 (в редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 09.04.2024 р. № 416. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685-2015-%D0%BF>
19. Порядок надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних

для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 20.08. 2014 р. № 413 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 12.07.2024 р. № 837. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2014-%D0%BF#n10>.

20. Порядок реалізації експериментального проекту із запровадження комплексної електронної публічної послуги з надання державної підтримки військовослужбовцям, особам, звільненим з військової служби, та членам їх сімей, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 10.12.2024 р. № 1401. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-2024-п>.
21. Правила обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР : Постанова Ради Міністрів Української РСР від 11.12.1984 р. № 470. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/470-84-%D0%BF#Text>.
22. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>
23. Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2025 році у період воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.01.2025 р. № 1. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1-2025-%D0%BF#Text>
24. Про державне мито : Декрет Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 р. № 7-93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7-93#Text>.
25. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>
26. Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2013 р. № 975. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2013-%D0%BF#n13>.
27. Про затвердження Порядку призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності деяких категорій осіб відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» : Постанова Кабінету

- Міністрів України від 29.04.2016 р. № 336. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1090-2024-%D0%BF#Text>
28. Про затвердження Порядку та строків передачі військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження командира військової частини, командира/керівнику підрозділу органу (служби, військового формування) для зберігання в особовій справі : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.05.2024 р. № 550. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-2024-%D0%BF#Text>
29. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>
30. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.
31. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021 р. № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20>
32. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 09.04.1992 р. № 2262-XII. URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>
33. Про порядок посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.1994 р. № 419 (у редакції Постанови КМУ від 06.07.2006 р. № 940). URL: <https://www.kmu.gov.ua/pras/41105973>
34. Про реалізацію експериментального проекту з організації професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2023 р. № 984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2023-%D0%BF#Text>
35. Про реалізацію експериментального проекту з удосконалення порядку взяття на облік ветеранів війни і надання їм пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива і скрапленого газу : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 р. № 1395. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1395-2023-п>.
36. Про Реєстр осіб, які мають право на пільги : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.01.2003 р. № 117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2003-%D0%BF#Text>
37. Про Реєстр осіб, які мають право на пільги, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 29.01.2003 р. № 117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2003-п>.

38. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>
39. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.
40. Про статус ветеранів військової служби і ветеранів органів внутрішніх справ та їх соціальний захист : Закон України від 24.03.1998 р. № 203/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203/98-вр>.
41. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
42. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Упорядники

Марія Степанівна ДОЛИНСЬКА,
доктор юридичних наук, професор
(розділ 7)

Роксолана Ярославівна БУТИНСЬКА,
кандидат юридичних наук, доцент
(розділ 2.3)

Наталія Володимирівна ІЛЬКІВ,
кандидат юридичних наук, доцент
(розділи 1, 4)

Любомира Володимирівна МЕЛЕХ,
кандидат юридичних наук, доцент
(розділи 6, 8)

Наталія Петрівна МОКРИЦЬКА,
кандидат юридичних наук, доцент
(розділи 2.1, 2.2)

Леся Василівна ХОМКО,
кандидат юридичних наук, доцент
(розділ 5)

Анна Віталіївна ЯНОВИЦЬКА,
кандидат юридичних наук, доцент
(розділ 3)

Соціальний захист
учасників бойових дій
та членів їх сімей

*Довідник з одержання
державних послуг*

Редагування *Оксана Шмиговська*

Макетування *Галина Шушняк*

Друк *Іван Хоминець*

Зам. № 12-25.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.